

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Katja Kek

Naslov naloge: Virtualna skupnost in posameznikov socialni kapital

Kraj: Trebnje

Leto: 2010

Št. strani:

Št. tabel: 22

Št. grafov: 18

Št. prilog: 3

Št. slik: 0

Št. bibl. opomb: 0

Mentorica: Doc. dr. Bojana Mesec

Somentor: Asist. Marko Mesec

Deskriptorji: virtualna skupnost, socialni kapital, socialne mreže, socialna opora, IKT – informacijsko komunikacijska tehnologija, računalniško posredovana komunikacija, socialno vključevanje in izključevanje, varstvo osebnih podatkov, socialno delo v skupnosti, krepitev moči.

Povzetek:

Naloga govori o pomenu virtualnih skupnosti za njihove člane. Želela sem opisati, kako moji vrstniki uporabljajo informacijsko komunikacijsko tehnologijo (krajše IKT) in kakšna so njihova stališča do IKT, da bi na osnovi dobljenih podatkov postavila nekaj domnev o vplivu uporabe IKT na socialno vključevanje oziroma izključevanje in na socialni kapital.

Descriptors: virtual community, social capital, social networks, social support, IKT – information and communication technology, computer mediated communication, on social inclusion and exclusion, personal data protection, social work in the community, empowerment.

Summary:

The diploma talks about the significance of virtual communitys to their members. I wanted to describe how my coevals use information and communication technology (ICT) and what is their position on ICT, so I could make some assumptions, based on acquired data, about the effect of ICT usage on social inclusion and exclusion and social capital .

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO V LJUBLJANI

DIPLOMSKA NALOGA

**VIRTUALNA SKUPNOST IN POSAMEZNIKOV SOCIALNI
KAPITAL**

Mentorica: Doc.dr. Bojana Mesec

Katja Kek

Ljubljana, 2010

PREDGOVOR

Veliko ljudi danes nima časa, da bi ohranjali tesne stike s prijatelji, znanci in ostalimi ljudmi okrog sebe. Kljub temu da je prišlo do tolikšnega napredka tako v transportu kot komunikaciji, ki naj bi olajševali dostopnost do prijateljev, pa večina ljudi zaradi hitrega tempa, službe in ostalih obveznosti nima časa za druženje. Tako smo prišli v paradoksnu situacijo, saj nam je napredek ponudil toliko novih možnosti, ki pa jih zaradi napredka samega nimamo časa izkoristiti. Internet je od svojega nastanka prepredel svoje niti že v mnoge domove in postal naše sredstvo komunikacije, naš svetovalec, zakladnica koristnih nasvetov in celo naš zaupnik. V zadnjem času so vrh svoje popularnosti dosegle tudi virtualne skupnosti oziroma družabna spletna omrežja, ki sunkovito rastejo in dobivajo nove razsežnosti. Ker je razumevanje dinamike skupnosti pomembno za stroko socialnega dela, je to področje pritegnilo mojo pozornost. Ljudje se namreč vse bolj pogrezajo v identitete virtualnih skupnosti in v njih počnejo vse, kar so počeli tudi prej. Izražajo svoja mnenja, stališča, interese, čustva in se odzivajo na aktivnosti ostalih v skupnosti.

Želela sem ugotoviti, kaj za moje vrstnike pomeni uporaba takšnih družabno spletnih omrežji, in ali lahko takšno udejstvovanje vpliva na njihov socialni kapital. V teoretičnem delu sem opredelila pojem skupnosti in socialnih mrež. Nato sem naštel in opisala vrste socialne opore in opredelila pojem socialni kapital. Na koncu tega dela pa sem se dotaknila še pojma virtualne skupnosti in podrobno opisala v moji diplomski nalogi obravnavano družabno spletno omrežje Facebook. V metodološkem delu pa sem želela na podlagi odgovorov, pridobljenih iz anketnega vprašalnika, postaviti nekaj domnev o korelaciji med uporabo Facebooka in socialnim kapitalom, ki pa jih seveda ne moremo posplošiti, saj so v mojem primeru anketiranci predvsem moji vrstniki.

Na koncu bi se rada zahvalila vsem, ki so mi pomagali pri izdelavi te diplomske naloge in me pri tem podpirali. Tako v času študija kot sedaj, pri izdelavi svoje zadnje obveznosti. Zahvala gre predvsem mentorici dr. Bojani Mesec in somentorju mag. Marku Mescu, ki mi je vedno znal pomagati s hitrimi, korektnimi in zanimivimi predlogi. Hvala tudi Blažu Mescu, ki si je vzel čas in mi pomagal pri metodoloških analizah. Hvala tudi družini, ki mi je študij sploh

omogočila, prijateljicam, ki so mi stale ob strani in mi pomagale s koristnimi nasveti in hvala tudi fantu, ki me podpira in mi daje moralno podporo.

KAZALO DIPLOMSKE NALOGE

1	TEORETIČNI UVOD	7
1.1	OPREDELITEV SKUPNOSTI	7
1.2	SOCIALNE MREŽE	10
1.2.1	Vrste socialnih mrež	12
1.2.2	Strukturalne značilnosti socialnih mrež	13
1.3	SOCIALNA OPORA	15
1.4	SOCIALNI KAPITAL	17
1.4.1	Definicije socialnega kapitala	17
1.4.2	Tipi socialnega kapitala	18
1.4.3	Razsežnosti socialnega kapitala	19
1.4.4	Problemi s kavzalnostjo, lokacijo in funkcionalnostjo	20
1.4.5	Težave z operacionalizacijo in merjenjem	21
1.5	VIRTUALNA SKUPNOST	23
1.5.1	Oblike virtualnih skupnosti	25
1.5.2	Spletna mesta, ki temeljijo na socialnem mreženju	27
1.5.3	Oblike računalniško posredovane komunikacije	28
1.5.4	Plusi in minusi komunikacije preko spleta	30
1.6	Facebook	32
1.6.1	Varstvo osebnih podatkov	34
1.6.2	Izključenost	36
2	PROBLEM	38
2.1	OPREDELITEV PROBLEMA	38
3	METODOLOGIJA	41
3.1	VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE	41
3.2	MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV	42
3.3	POPULACIJA IN VZORČENJE	43
3.4	ZBIRANJE PODATKOV	44
3.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	44
4	REZULTATI	45
4.1	SPLOŠNI PREGLED REZULTATOV	45
4.2	PREVERJANJE HIPOTEZ	66
4.3	ODGOVORI NA VPRAŠANJA	71
5	RAZPRAVA	78
6	SKLEPI	82
7	PREDLOGI	83
8	LITERATURA IN VIRI	84
	E-demokracija, Spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov uporabnikov.	84
	Iprom, Spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov slovenskih uporabnikov spleta.	85
9	PRILOGE	89
9.1	VPRAŠALNIK	89

9.2	SIGNIRNI LIST	102
9.2.1	Odgovori na vprašanja od 1.–24.....	102
9.2.2	Odgovori na vprašanja od 25.–51.....	108
9.3	Tabele.....	114
10	POVZETEK	115

KAZALO TABEL

Tabela 4.1.	Struktura anketirancev glede na spol (n=135=100 %)	45
Tabela 4.2.	Struktura anketirancev glede na starost (n=135=100 %).	45
Tabela 4.3.	Struktura anketirancev glede na življenjsko okolje (n=135=100 %)	46
Tabela 4.4.	Načini in pogostost druženja anketirancev s prijatelji.....	48
Tabela 4.5.	Pregled uporabe družbenospletnih omrežij in najvišja stopnja zadovoljstva le-teh med uporabniki (n = 135 = 100%)	51
Tabela 4.6.	Pregled sodelovanja v tematskih skupinah in dajanje pobud za le-te.....	55
Tabela 4.7.	Pregled osebnih poznanstev in rednih stikov v skupini »prijateljev« na FB-ju ...	58
Tabela 4.8.	Prikaz odzivov na prošnjo za pomoč. Skala od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se je po njihovi oceni odzvalo zelo malo ljudi in 5 pomeni, da zelo veliko	60
Tabela 4.9.	Število novo pridobljenih prijateljev in število ponovno vzpostavljenih stikov med anketiranci	60
Tabela 4.10.	Pregled osebnega zadovoljstva anketirancev z uporabo FB-ja; vpliv uporabe FB-ja na njihovo soc. mrežo	61
Tabela 4.11.	Ali anketiranci poznajo koga, ki nima dostopa do IKT-ja ali pa te tehnologije ne mara in ali to lahko vpliva na stike s takšnimi osebami?	62
Tabela 4.12.	Povezava med uporabo družabno spletnih omrežij/IKT-ja in izključenostjo.....	64
Tabela 4.13.	Primerjava med velikostjo mreže in količino osebnih stikov	68
Tabela 4.14.	Primerjava med velikostjo mreže in količino telefonskih stikov.....	68
Tabela 4.15.	Primerjava med velikostjo mreže in količino stikov preko računalnika.....	69
Tabela 4.16.	Primerjava med realno in virtualno socialno mrežo	70
Tabela 4.17.	Primerjave med starostnimi skupinami in povprečno uporabo interneta	71
Tabela 4.18.	Primerjava med starostnimi skupinami in povprečno uporabo FB-ja	72
Tabela 4.19.	Primerjava med življenjskim okoljem in povprečno uporabo IKT-ja	73
Tabela 4.20.	Pregled iskanja opore na FB-ju med anketiranci.....	75
Tabela 4.21.	Pregled osebnega zadovoljstva z uporabo FB-ja med anketiranci	76

Tabela 4.22. Občutki prikrajšanosti v povezavi z uporabo IKT-ja	77
---	----

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1. Struktura obstoječe socialne mreže, št. tesnih prijateljev (n=135=100 %).....	46
Graf 4.2. Struktura obstoječe socialne mreže, št. prijateljev v širšem smislu (n=135=100 %).....	47
Graf 4.3. Primerjava med tesnimi prijatelji in širšim krogom prijateljev (x = št. prijateljev v širšem smislu, y = št. tesnih prijateljev)	47
Graf 4.4. Pregled aktivnosti na računalniku med anketiranci (n=135=100%).....	49
Graf 4.5. Uporaba interneta med anketiranci (n = 135 = 100 %).....	49
Graf 4.6. Pregled aktivnosti na internetu med anketiranci (n = 135 = 100%).....	50
Graf 4.7. Aktivnosti na FB-ju med anketiranci (n=135=100%).....	52
Graf 4.8. Uporaba FB-ja med anketiranci (n=135=100 %).....	53
Graf 4.9. Objave na FB-ju med anketiranci (n=135=100%).....	54
Graf 4.10. Vzpostavitev stikov s prijatelji prijateljev (n=135=100 %).....	54
Graf 4.11. Vzroki zaradi katerih je anketirancem FB bolj všeč kot ostala spletna omrežja.....	55
Graf 4.12. Vzroki zaradi katerih anketirancem FB kot družabnospletno omrežje ne ustreza..	56
Graf 4.13. Število prijateljev na FB-ju (n=134=100 %).....	57
Graf 4.14. Primerjava med realno in virtualno socialno mrežo (x = velikost virtualne mreže, y = velikost realne mreže)	57
Graf 4.15. Vzroki za dodajanje ljudi, ki dejansko niso prijatelji anketirancev	59
Graf 4.16. Prikaz iskanja opore (emocionalne, informacijske ali materialne) na FB-ju	59
Graf 4.17. Vzroki za uporabo FB-ja med anketiranci	62
Graf 4.18. Dostop do računalnika z internetom	65

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 OPREDELITEV SKUPNOSTI

»No man is an island« John Donne, Meditation XVII, (1572–1631).

Noben človek ni otok, je dobeseden prevod tega citata, ki ga je davnega leta 1624 v enem izmed svojih del napisal ameriški pesnik in duhovnik John Donne. Ljudje smo družabna bitja. Radi se družimo, zbiramo, delimo svoje izkušnje in svoja znanja. Nihče ni sam sebi zadosten, vsi potrebujemo soobstoj človeka, ki osmisli vse, kar smo, in vse kar počnemo. V interakciji z drugimi pride do izraza naša tekmovalnost, naša potreba po ugajanju, druženju in po obstoju, torej naš nagon.

Družbenost je del naše narave, nas določa in brez nje ne moremo obstajati, pa četudi je lahko protislovna. Lahko nas povzdigne ali poniža, osvobaja ali zaslužnjuje, vodi k integriranosti ali dezorientaciji, k sobivanju in spoštovanju ali podrejanju in izkoriščanju (Bahovec 2005: 7). Sama potreba po druženju pa nas povezuje v skupine, velike, lahko majhne, lahko tesno povezane ali ohlapne. Te skupine imajo različna poimenovanja, npr. društvo, družba, skupnost, gibanje itd., ki izražajo neko pomensko konotacijo (Bahovec 2005: 9). Vsak od nas pripada neki skupini, pa četudi se tega ne zaveda. Pripadamo vaški skupnosti, v kateri živimo, verski skupnosti, mogoče kaki interesni skupnosti, pa četudi nobeni izmed teh, na koncu vsi pripadamo neki družinski skupnosti.

»Interakcije, združevanje in sodelovanje z drugimi je za preživetje prav tako poglavitno kot hrana, zavetje in dom. Takoj ko ljudje zadovoljijo primarne biološke potrebe in potrebo po varnosti, se pojavi potreba po združevanju in sodelovanju, kar seveda pomeni medsebojno odvisnost in oblikovanje skupnosti« (Martinez - Brawley 1995: 539 v Demšar 2004: 31).

Sam pojem skupnosti je pojem preučevanja mnogih teoretikov že vrsto let in je v tem času pridobil že mnogo pomenov. Če posplošimo, se pojem skupnosti nanaša na niz družbenih odnosov, ki temeljijo na nečem, kar imajo udeleženci skupnega, običajno skupni smisel za

identiteto ali pripadnost. Poskusi, da bi prišli do bolj specifičnega pomena, so proizvedli ogromno količino literature, v kateri pa je malo skupnih točk (Mesec 2003: 7).

V različnih virih se za širšo rabo termina skupnost najpogosteje uporabljajo v nadaljevanju navedeni družbeni okviri.

- Skupnost kot skupina ljudi, ki živijo na določeni geografski lokaciji. Primer le teh so sosesčine in lokalne skupnosti. Med pripadniki teh skupnosti obstajajo vezi in se do neke mere identificirajo s skupnim bivanjem. Vendar moramo biti pri tej definiciji skupnosti previdni, saj mnoge skupine ljudi, ki so geografsko povezane, še niso skupnost v celovitejšem pomenu.
- Skupnost kot skupina ljudi, ki jih povezujejo skupne kulturne, etnične, religiozne in druge značilnosti, ki pomembno določajo skupno identiteto posameznikov in skupine. V to skupino spadajo narodne, religiozne in jezikovne skupnosti.
- Skupnost v ožjem smislu. To so tesno povezane skupine, v katerih je posameznik prisoten bistven del življenja in v katerih vladajo tesni medosebni odnosi. V to skupino štejemo krvne skupnosti (družina), nekatere religiozne skupnosti, skupnosti alternativnih družbenih gibanj in tudi skupnosti, ki nastanejo zaradi »terapevtskih« razlogov.
- Skupnost v najširšem pomenu besede, človeštvo kot ena skupnost.
- Skupnost v splošni rabi, ki se navezuje npr. na ljudi, ki so vezani na neko dejavnost (poklicne skupnosti) ali posebne zahteve (skupnosti starejših, ki potrebujejo neko oskrbo).
- Skupnost kot institucija ali organizacija (Evropska skupnost, Skupnost neodvisnih držav ...).
- Virtualne skupnosti, ki se oblikujejo z uporabo internetne komunikacije.

- Skupnosti, ki se oblikujejo na podlagi skupnega interesa. To so interesi prostega časa, zabave, potrošnje itd. Te skupnosti praviloma ne vplivajo na druge vsebine življenja (Bahovec 2005: 10–11).

»Na splošno se zdi, da se za uporabo pojma skupnosti, tako v laičnem kot akademskem diskurzu, skrivata dve osnovni dimenziji, ena se nanaša na skupno lokacijo, druga pa na skupni interes. Obe dimenziji sta predstavljeni v smislu, da oblikujeta temelj razvoja mrež odnosov, ki temeljijo bodisi na geografski bližini bodisi na skupnem interesu. Iz teh interakcijskih vzorcev izhaja občutek za skupnost in pripadnost« (Mesec 2003: 7).

Razlogi za obstoj kakšne skupnosti so zelo različni in se lahko skozi čas spreminjajo. Narava povezanosti je nekaj likvidnega in tako iz skupine interesnega značaja nastane skupnost identitete in obratno, iz celovito povezane življenjske skupnosti pa lahko nastane skupina posebnega interesa (Bahovec 2005: 11).

»Skupnost je torej mreža ali vzpostavljanje neformalnih odnosov med ljudmi, ki so medsebojno povezani preko skupnih interesov, prijateljev, skupnega dela, geografske pripadnosti ali zaradi skupnega prejemanja oz. dajanja storitev in seveda različne kombinacije vsega tega« (NISW 1982: 199 v Demšar 2004: 34).

Poznavanje skupnosti, njenih zakonitosti in poznavanje načina povezovanja ljudi v teh skupnostih je zelo pomembno za stroko socialnega dela. Pomen in uporaba pojma skupnosti je zelo pomembno za skupnostno socialno delo. V modernem času, ko smo izpostavljeni procesu anomalije in disorientacije, so ljudje začeli izgubljati občutek za kontroliranje lastne usode. Zato se obračajo na skupnosti, saj so družine zaradi industrializacije izgubile svoj pomen, postale so vse manjše in velikokrat nezadostne za zadovoljevanje posameznikovih potreb. Mnogo skupnosti se je v modernem času razvilo prav zaradi psihosocialnih vzrokov, saj svojim članom nudijo možnost za razvoj, zaupnost in domačnost. Skupnostno orientirana praksa socialnega dela je usmerjena v različne skupnosti – tako v lokalno kot funkcionalno skupnost in zahteva formalno in neformalno mrežo pomoči. Usmerjena je v preventivno delovanje, zagotavljanje boljšega dostopa do pomoči, zadovoljevanja potreb, krepitev in prepoznavanje pomena neformalnih mrež pomoči, krepitev moči v skupnosti, lokalno

participacijo, zagotavljanje novih socialnih storitev, koordinacijo načrtovanja v skupnosti, antidiskriminacijsko obravnavo in izenačevanje možnosti, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic. Ta skupnostna usmeritev usmerja socialne delavce, da podprejo delovanje v skupnosti, prispevajo k povezovanju članov in zadovoljevanju potreb tako skupnosti kot posameznikov v njej. Zasnovana je na ideji, da je skrb za ljudi skupna naloga tako profesionalcev kot tudi samih članov skupnosti. Ker pa so skupnosti različne, se načini in pristopi med seboj razlikujejo. Ko raziskujemo potrebe posamezne skupnosti, mora biti ta vedno v središču procesa pomoči. To pa vključuje pristop spoštovanja izkušenj in življenjskega stila članov skupnosti (Demšar 2004: 33–37).

Prav tako pa moramo biti pri opredelitvi skupnosti pozorni na pojem **socialne interakcije**, ki je tudi temeljnega pomena. Če ni interakcije med ljudmi, se ne more oblikovati občutek pripadnosti in povezanosti, kar pa pomeni negacijo pojma skupnosti. Preko interakcije se oblikujejo socialne mreže, ki so del skupnosti. »Pojmi socialne mreže in skupnosti so medsebojno povezani, vendar niso isti. Wellman je skupnost označil kot mrežo mrež, prepletanje posameznikovih osebnih odnosov. V tej perspektivi je skupnost sestavljena iz posameznikov, ki so med seboj povezani s prekrivajočimi se socialnimi odnosi, s čimer oblikujejo različne družbene mreže« (Wellman 1997 v Mesec 2003: 9).

1.2 SOCIALNE MREŽE

Medčloveška razmerja in odnosi so za posameznika kot mreža, v katero je ujet vse življenje, in ki mu postavlja pravila igre, seje njegovo vedenje in ravnanje v sprejemljive in nesprejemljive vloge, ga varuje pred pomanjkanjem in nevarnostmi, čeprav mu obenem povzroča tudi nevšečnosti, torej mreža, ki ga v trenutku težave prestreže, da ne propade (Ramovš 1999: 19).

V interakcijo z drugimi pletemo svoje socialne mreže, jih povečujemo in krepimo in obenem krepimo in povečujemo mreže drugih. »Socialno mrežo tvorijo odnosi, ki jih ima posameznik z drugimi ljudmi, pogostost stikov z njimi in povezanost med člani« (Čačinovič Vogrinčič 1994, 73). Tvorjena je iz stikov, ki jih ima posameznik z ljudmi okrog sebe, od stikov z družino, bližnjimi, prijatelji, znanci, kot tudi stikov z institucijami, kot so šole, zdravstveni

domovi, banke, centri za socialno delo in mnogi drugi stiki, ki so del celote, katere raznovrstnost pa je nujno potrebna za normalno socialno funkcioniranje posameznika. V socialnem delu je koncept socialne mreže zelo pomemben, saj je osnovna naloga socialnega delavca pri delu s posameznikom, da identificira, razširi formalno in neformalno socialno mrežo, z namenom, da koristi in podpre klienta (Demšar 2004: 19). Delo z mrežami je torej način razmišljanja in metoda dela obenem. Je zavestni proces pospeševanja medsebojne izmenjave in soodvisnosti v določeni situaciji. Je delo, ki opogumlja člane skupnosti, da sodelujejo med sabo in se povezujejo, z namenom, da bi našli skupne boljše rešitve. Ko stopimo v stik s posameznikom, smo vstopili v stik tudi z njegovo socialno mrežo, torej tudi s skupnostjo, v kateri se ta mreža nahaja (Zaviršek 1994: 266–267). Na to mora biti socialni delavec pri svojem delu pozoren, ker gre pri reševanju kompleksnih problemov vedno za delo tako s posameznikom kot tudi s skupino/skupnostjo, v kateri oseba živi. Z risanjem osebnega zemljevida lahko raziščemo posameznikovo mrežo, iščemo pozitivne vezi, jih poskušamo krepiti in ustvarimo nove vezi, če so potrebne. Na naše socialne mreže lahko vplivajo različni dejavniki, kot so naša osebnost, okolje, v katerem živimo, naša starost in še drugi dejavniki. Kakovost naše mreže se spreminja venomer, na kar pa smo pozorni v stroki socialnega dela. Posebno ogroženi so na primer mladi, finančno šibkejši, duševno bolni, starejši itd. Če vzamemo za primer starejše, se z leti njihova socialna mreža zmanjšuje in težko sledijo hitremu utripu, ki pa se ne ozira na njihove potrebe. Pri socialnih mrežah pa ni pomembno samo to, da jih odkrijemo in aktiviramo, prilagoditi se morajo tudi novim razmeram (Čačinovič Vogrinčič 1994: 74).

Socialno delo je s tega vidika dolžno razviti nove pristope, ki zmanjšajo izključenost in prispevajo k vključevanju uporabnikov. Vpliv pri odločanju pa je možen, če razvijemo model sodelovanja z uporabniki, torej uporabniški model, ki poudarja, da morajo tako posamezniki kot skupnost neposredno vplivati in organizirati socialne službe tako, da jih bodo podprle v njihovi samostojnosti. V kolikšni meri je to možno, pa je odvisno tudi od tega, kakšno **moč** imajo. Neenakost v moči iz osebnih in socialnih odnosov posamezniki namreč ponotranjijo v svojem življenju, kar pa še dodatno osiromaši njihovo socialno mrežo. Tukaj bi rada poudarila pomen koncepta krepitve moči, ki je v socialnem delu zelo pomemben. Temelji pa na predpostavki, da ima posameznik sposobnosti in vire, vendar je te potrebno aktivirati (Demšar 2004: 26).

1.2.1 Vrste socialnih mrež

Poznamo različne vrste socialnih mrež. Glede na kriterije razločevanja jih delimo na:

- formalne in neformalne;
- osebne, profesionalne in organizacijske;
- materialne in emocionalne;
- trdne in ohlapne;
- mikro in makro;
- virtualne in realne socialne mreže (Ule in drugi 1999: 63).

Formalne so tiste mreže, ki jih posameznik ustvari z institucijami kot so banke, šole, univerze, zdravstveni domovi, upravne enote itd. V teh mrežah prevladujejo formalni odnosi, kjer si posamezniki niso blizu, vendar so tudi te vezi nujno potrebne za delovanje posameznika. Namenjene so za pomoč, vendar zaradi neosebnih odnosov ne morejo nadomestiti neformalnih mrež, oziroma lahko le za kratek čas. Neformalne mreže pa sestavljajo družina, sorodniki, soseska, prijatelji, sodelavci, klubi in društva, ki so se izoblikovale skozi življenje posameznika na temelju biološke pripadnosti, osebnih medčloveških vezi ali zakoreninjenosti v kraj ali delo, skozi članstvo v skupinah, ki jih je prineslo vsakdanje življenje (Čačinovič Vogrinčič 1994: 73).

Osebne socialne mreže so tiste, ki jih posameznik ustvari s svojim osebnim delovanjem v skupnosti, profesionalne ustvari posameznik preko svojega poklicnega delovanja, organizacijske mreže pa so mreže, ki jih s svojim delovanjem ustvari določena organizacija.

Materialne mreže nudijo posamezniku materialno podporo. To podporo lahko dobimo od posameznika ali pa od kake organizacije (Rdeči križ, Unicef, CSD, banke itd.). Emocionalne

mreže pa nudijo posamezniku čustveno oporo. Ta podpora izhaja večinoma iz bolj povezanih skupin, torej iz neformalnih mrež (npr.: družina, prijatelji in sorodstvo).

Trdne mreže so tiste, ki trajajo že dlje časa in na katere posameznik lahko računa v primeru stisk. To so mreže, ki se v večini vzpostavijo v naravnih socialnih mrežah, ki temeljijo na zaupanju in medsebojni pripadnosti. Tu prevladujejo močni prijateljski stiki, ki pa ne prenehajo, tudi ko je določena potreba po opori zadovoljena. Ohlapne pa so tiste, ki so posamezniku tudi lahko v pomoč, vendar je stik po zadovoljeni potrebi prekinjen. Torej se stiki izvršujejo občasno, nekontinuirano in posameznika ne obremenjujejo. V to skupino lahko štejemo tudi različne organizacije, centri za pomoč in tudi znanci, ki jih ne štejemo v ožje prijateljstvo.

Mikro in marko mreže se razlikujejo po svoji velikosti delovanja. Mikro so manjše, torej družina, vaška skupnost. Makro pa so mreže, ki zajemajo večjo površino delovanja na ravni skupnosti.

Virtualne mreže temeljijo na vzpostavitvi stika preko računalniško posredovane komunikacije, z uporabo IKT-ja (informacijsko komunikacijska tehnologija). Realne pa se vzpostavijo z realnim, osebnim stikom (Fekonja 2008: 10–11).

1.2.2 Strukturalne značilnosti socialnih mrež

Ross A. Thompson (1995) v svojem delu *Preventing Child Maltreatment Through Social Support* opisuje pet značilnosti socialnih mrež, ki jih lahko določimo in izmerimo in so pomembni viri socialne opore.

Prva značilnost je velikost mreže. Večja kot je naša socialna mreža, več potencialnih stikov nam nudi. Torej imamo več virov, na katere se lahko obrnemo, ko potrebujemo pomoč, ali ko zadovoljujemo potrebe po druženju in pripadnosti. Vendar sama velikost ni merilo za kakovostno socialno mrežo. Lahko imamo veliko ljudi okrog sebe, vendar so stiki slabi, ali ohlapni in ta mreža ne služi svojemu namenu. To se lahko dogaja tudi pri uporabi družabno

spletnih omrežjih, kjer je virtualna skupnost lahko velika, vendar so odnosi ohlapni in neosebni.

Druga značilnost se nanaša na pogostost stikov. Stike v socialnih mrežah je potrebno ohranjati in jih kontinuirano vzdrževati, če so stiki redki, je dobro delati v smeri povečevanja le-teh, saj se s tem krepijo odnosi. Velikokrat se namreč zgodi, da smo opustili stike, ki so nam koristili in rabimo koga, da nam pomaga pri ponovni vzpostavitvi tega stika. Tudi to je delo socialnega delavca, da poišče te stike in jih ponovno aktivira. Vendar če je kvaliteta odnosa slaba, potem je tudi prevelika pogostost stikov stresna in nekoristna. V takih primerih pa je bolje take stike omejiti ali pa delati na kvaliteti odnosa.

Tretja značilnost je razpršenost, ki se nanaša na geografsko oddaljenost naših stikov. Manjša je razpršenost, bolj močne naj bi bile vezi in hitreje naj bi prišli do opore, ki jo potrebujemo in obratno. Vendar danes razpršenost v smislu geografske oddaljenosti ne predstavlja več tako veliko oviro, saj so s pomočjo novih tehnologij in transportnih povezav te razdalje premagane veliko lažje kot včasih. Vendar ne za vsakogar, saj obstaja veliko ljudi, ki jim te povezave niso omogočene in dostopne.

Stabilnost socialne mreže je tudi zelo pomembna značilnost, saj stabilne vezi vzbujajo pri posamezniku občutek varnosti. Stabilne vezi so vir opore, člani se v teh vezeh poznajo že dlje časa, vedo kaj potrebujejo in so zato pri nujenju pomoči tudi bolj učinkoviti. Vendar je tudi tu treba biti pozoren na kvaliteto odnosov, ker so tudi stabilni odnosi lahko vir stresa.

Zadnja značilnost mreže pa je njena ekstenzivnost. Dejstvo je, da potrebujemo različne vrste odnosov. Če bi imeli samo poglobljene, bi bilo to za nas zelo naporno, če pa bi imeli samo ohlapne, v njih ne bi dobili zadostnega občutka podpore in povezanosti. Zato je za dobro socialno funkcioniranje potrebna cela paleta različnih odnosov od zelo tesnih, čustveno nabitih do bolj ohlapnih in formalnih odnosov (Thompson 1995: 45–48).

Težava se pojavi takrat, ko socialna mreža posameznika izgubi svojo funkcijo in ne opravlja svojega namena. Veliko ljudi ima lahko zelo razpredeno in gosto socialno mrežo, pa se v stiski ne odločijo, da bi se na koga obrnili. Spet drugi pa imajo majhno mrežo, vendar v času

krize aktivirajo številne člane. To je povezano s posameznikovo sposobnostjo prositi za pomoč (Zaviršek 1994: 266). Torej značilnosti socialnih mrež niso nujno pokazatelji njenih kvalitet. Če hočemo ugotoviti, če mreža funkcionalno, služi določeni osebi, moramo preučiti kvaliteto odnosov v njej, zadovoljstvo posameznika s svojo mrežo in še vrsto drugih kompleksnih točk.

Tudi v svoji diplomski nalogi mi bodo te značilnosti socialne mreže pomembni indikatorji, saj bom ocenjevala povezavo med virtualno skupnostjo in posameznikovim socialnim kapitalom, ki ga bom predstavila v naslednjih poglavjih. Posameznikov socialni kapital bom opredelila kot kakovost socialne mreže, ki pa jo bom merila s tremi dimenzijami, ki se nanašajo tudi na zgoraj naštetе (velikost mreže, pogostost stikov, raznovrstnost stikov).

1.3 SOCIALNA OPORA

»Socialna opora je definirana kot pomoč, ki jo posameznik pričakuje – potrebuje – od drugih ljudi. Človek pričakuje in išče socialno oporo v skupnosti ljudi, s katerimi je v tesnih stikih, v socialni mreži torej« (Čačinovič Vogrinčič 1994: 73).

Omrežje socialne opore je kot manjši segment celotnega socialnega omrežja, na katerega se posameznik lahko obrne po pomoč (Vaux 1988: 28–29 v Kogovšek *et al.*, 2004: 61). Namen naših socialnih omrežij je, da v njih dobimo oporo, ki jo potrebujemo. Kakovostna socialna opora je pomemben dejavnik dobrega počutja. V literaturi obstaja vrsta različnih opredelitev socialne opore. Vendar se je sčasoma oblikoval skupni konsenz, ki oblike socialne opore deli v štiri večje skupine:

- instrumentalna (tudi materialna) opora,
- informacijska opora,
- emocionalna opora
- in druženje (Hlebec in Kogovšek 2003: 106–107).

Oblike socialne opore so specifična dejanja oziroma vedenja, ki se vsaj v večini priznavajo kot dejanja z namenom pomoči, bodisi spontano bodisi na prošnjo za pomoč. Instrumentalna pomoč se nanaša na pomoč v materialnem smislu. Torej posojanje denarja, izmenjava hrane, pomoč pri opravilih itd. Informacijska se nanaša na informacije, ki jih posameznik potrebuje ob kakšni večji življenjski spremembi (iskanje nove službe, pisanje diplome, selitev). Emocionalna se nanaša na čustveno oporo, ki jo posameznik potrebuje, posebej v kriznih situacijah (smrt bližnjih, bolezni, večje izgube) in tudi pri drugih čustvenih spremembah. Druženje pa predstavlja socialno oporo v obliki neformalnega občasnega druženja (sprehodi, izleti, skupna kosila) (Hlebec in Kogovšek 2003: 106–107). Emocionalno oporo in druženje v večini zagotavljajo najbližje osebe (partner, sorodniki, prijatelji), velik del instrumentalne in informacijske opore pa nudijo emocionalno bolj oddaljene vezi (znanci, sodelavci, sosede) (Kogovšek *et al.* 2004: 61).

Poleg oblik socialno oporo delimo še na dva pomembna elementa. Na vire socialne opore in subjektivno zaznavo oziroma oceno virov in oblik socialne opore. Viri predstavljajo del socialnega omrežja, na katerega se posameznik obrača po pomoč in oporo. Ta omrežja naj bi bila stabilna tako po sestavi kot velikosti, razen v času večjih življenjskih prehodov in sprememb. Posameznikova ocena pa je evalvacija prisotnosti, zadostnosti in kakovosti opore. Torej je pokazatelj, kako dobro posameznikova socialna opora deluje in ali dosega svoj namen (Vaux 1988: v Hlebec in Kogovšek 2003: 105–106).

Torej so tudi oblike, viri in subjektivna zaznava socialne opore pokazatelji kakovosti posameznikove socialne mreže. Pomembno je, da dobimo več oblik podpore, da jo dobimo iz različnih virov in da smo z njo zadovoljni. Tudi v svoji diplomski nalogi bom ugotavljala, ali so posamezni člani v svoji virtualni skupnosti prišli do kakšne oblike opore (emocionalna, informacijska itd.). Če bodo oblike podpore raznolike in mnoge, potem bi to lahko pripisali občutku povezanosti v takšni skupnosti in pripravljenosti posameznikov, da pomagajo. Posledično pa je to pokazatelj količine socialnega kapitala, ki ga poseduje skupnost in posledično tudi posamezniki v takšni skupnosti.

1.4 SOCIALNI KAPITAL

Ko govorimo o socialnem kapitalu, se znajdemo v poplavi definicij. Vsi se namreč strinjajo, da je zelo pomemben, vendar so mnenja različna glede tega, kaj pravzaprav socialni kapital je. Gre za relativno nov pojem, ki se je pojavil kot odgovor na nezadostnost nekaterih predhodnih pojmov in konceptov v družboslovni teoriji, ki niso bila zadostna za razlago nekaterih družbenih pojavov. S pojmom družbeni kapital del sodobnega družboslovja obravnava pomen družbenih omrežij kot virov za doseganje individualnih in družbenih ciljev. Vse večja uporaba termina *socialni kapital* je odraz težnje, da se posamezne znanstvene vede – sicer specializirane vsaka v svojo smer – vse pogostejše odločajo za preučevanje istih procesov z različnih vidikov. Kar pa je z vidika socialnega dela dobro, saj se z usmeritvijo k problematiki socialnega kapitala klasični makroteoretski družboslovni pristopi senzibilizirajo za mikro socialna vprašanja, to pa izzove teorijo socialnega dela, da svoja spoznanja poveže z marko družbenim horizontom in jih prevaja v terminologijo drugih ved. Mikropristop in koncepti, kakršen je socialni kapital, opozarjajo, da imajo lahko tako »drobne« lastnosti, kot je, denimo kohezivnost posameznikov v majhnih skupinah, naravnost usodne makro učinke za celotno družbo na najširši ravni (Dragoš 2002: 71–72).

1.4.1 Definicije socialnega kapitala

Primeri nekaterih definicij socialnega kapitala:

- Pri socialnem kapitalu gre za »lastnosti socialne organizacije, kot so zaupanje, norme in omrežja, ki lahko povečujejo učinkovitost družbe, ker pospešujejo in olajšujejo usklajenost delovanj« (Putman 1993 v Dragoš 2002: 75).
- »Socialni kapital je ideja o tem, da lahko posamezniki in skupine izdatneje aktivirajo svoje vire skozi medsebojne povezave« (Paxton 1999 v Dragoš 2002: 76).
- Vsebina socialnega kapitala so »odnosi med posamezniki, skupinami in skupnostmi, ki spodbujajo zaupanje in medsebojne obveznosti ... Ta dobrina ni enaka privatni lastnini, saj odnosov in norm, ki nastanejo na tej osnovi, nikoli ne more popolnoma kontrolirati noben posamični akter« (Callahan 1996 v Dragoš 2002: 67).

- Gre za »vsoto virov, dejanskih in potencialnih, ki se posamezniku ali skupini povečujejo, ko le-ta poseduje trajno omrežje bolj ali manj institucionaliziranih odnosov vzajemnega poznavanja in priznavanja« (Bourdieu 1992 v Bahovec 2005: 235).
- Gre za »nevidno lepilo, ki družbo drži skupaj« (Kawachi 1997 v Dragoš 2002: 76).

»Čeprav obstajajo pomembne razlike, se večina teoretikov strinja, da se socialni kapital nanaša na omrežja (osebnih povezav in medosebnih interakcij), norme (zlasti recipročnosti in poštenosti) in zaupanje – ter načine, kako vse to akterjem (posameznikom, skupinam in institucijam) omogoča boljše sodelovanje in učinkovitejše doseganje ciljev« (Bahovec 2005: 232–233). Nekateri avtorji omrežja, norme in zaupanje navajajo tudi kot vire socialnega kapitala. Poleg teh pa kot vire navajajo še *socialno prepričanje* (vključuje skupno vizijo, pričakovanja, solidarnost, izkušnje in razumevanje), *pravila in formalne institucije* (vplivajo posredno prek mrež, norm in prepričanj) in *spol* (spolna diskriminacija zmanjšuje zaupanje, omejuje socialne mreže in slabša odnose) (Vilman 2003: 7–8).

Pomembno je vedeti, da je za socialni kapital in blaginjo ljudi pomembna kvaliteta omrežij, kjer pa ni vseeno, ali gre za čvrste ali šibke, homogene ali heterogene vezi, saj učinkujejo prav različno. Ta koncept je pomemben v povezavi s socialno izključenostjo, ki pa jo povezujejo z dostopnostjo do virov. Pri tem pa moramo biti pozorni na področje, ki je za socialno delo najbolj pomembno. In sicer neformalno področje v mikro okolju vsakdanjih družinskih, prijateljskih, sosedskih in lokalnih stikih. Prav tu se oblikujejo razmerja, ki so najtežje vidna in najmanj dostopna institucionalnim mehanizmom in vladnim ukrepom, so pa ključna za količino socialnega kapitala (Dragoš 2002: 73).

Temeljni vir socialnega kapitala so »prvobitne« skupine, torej družina, soseščina, religiozna skupnost in vrstniki (Bahovec 2005: 237).

1.4.2 Tipi socialnega kapitala

Glede klasifikacije razlikujemo tri vrste socialnega kapitala:

- *vezivni ali izključni* (binding/exclusive) označuje moč vezi znotraj ožjih enot, kot so družina, sosede in ožji prijatelji. Izključni v tem primeru pomeni biti znotraj te enote in nima negativne konotacije;
- *premostitveni ali vključujoči* (bridging/inclusive) zajema vezi med kolegi, znanci, ohlapnimi prijatelji, kot so na primer sodelavci, bivši sošolci itd. Gre za horizontalne značilnosti ljudi s podobnimi demografskimi značilnostmi. Tu prevladujejo šibka formalna in neformalna omrežja (tudi vezi med različnimi skupnostmi in omrežji);
- *povezovalni ali spojitelni* (linking) pa označuje vertikalne vezi z institucionalnimi okviri. Je pomemben za razumevanje odnosov med tesnimi in ohlapnimi omrežji in marko institucijami. Vezi omogočajo skupnostim dostop do virov v institucijah.

Ti trije tipi vključujejo odnose znotraj omrežja, med omrežji in prek omrežji. Za dobro delovanje družbe potrebujemo vpliv vsakega, zato je ugodno medsebojno razmerje še kako pomembno (Woolcock 2001: 13 –14 v Bahovec 2005: 240–241).

1.4.3 Razsežnosti socialnega kapitala

Janine Nahapiet in Sumantra Ghoshal (1998) pravita, da je socialni kapital integralen koncept, ki združuje tri razsežnosti. Strukturno, odnosno in spoznavno razsežnost.

Strukturna razsežnost se nanaša na mrežne vezi, obliko omrežij, gostoto stikov, hierarhičnost in način, oziroma namen delovanja omrežij. *Odnosna* razsežnost se nanaša na zaupanje in zanesljivost, norme, obveznosti in pričakovanja, identitete in identifikacije. *Spoznavna* razsežnost pa zajema sisteme pomenov in interpretacij. Vse tri razsežnosti so med seboj povezane in prepletene, lahko tudi rečemo, da vzajemno vzpodbujajo rast kapitala z učinkom povratne zanke. Torej različni rezultati in učinki niso odvisni samo od tipa kapitala, ampak tudi od kvalitetnih vsebin, ki so vezane na kapital (Nahapiet in Ghoshal 1998 v Bahovec, 2005: 242 –243).

1.4.4 Problemi s kavzalnostjo, lokacijo in funkcionalnostjo

Dragoš v svojem članku *Socialni kapital: dragocena, nejasna in nevidna dobrina* (2002) govori o težavah, ki se pojavijo, ko se poglobimo v razlaganje definicij socialnega kapitala. Besede, kot so zaupanje, vzajemna korist, učinkovitost, vse to se lahko postavi pod vprašaj, če se lotimo bolj precizne raziskave.

Problemi s kavzalnostjo se odprejo v zvezi z zaupanjem. Dejstvo je, da ni definicije socialnega kapitala brez zaupanja. Če pa je zaupanje del socialnega kapitala oziroma razmerij, ki omogočajo boljše vzajemno sodelovanje in doseganje skupnih ciljev in če velja, da imamo s socialnim kapitalom opraviti povsod, kaj je potem vzrok in kaj učinek. Večja kot je stopnja zaupanja, večja je kooperacija in kooperacija sama po sebi večja zaupanje. »Čeprav v pristopih ni usklajenosti, kako zaupanje vključiti v koncept socialnega kapitala, se zdi, da v zadnjem času prevladuje težnja po tem, da zaupanje ločimo iz definicije, kaj socialni kapital je in ga obravnavamo pri vprašanju, kaj socialni kapital dela. Zdi se nam smiselno upoštevati tudi to, da ne gre le za enosmerno relacijo – npr. več socialnega kapitala povzroča več zaupanja, pač pa za vez tipa zanke (Bahovec 2005: 243). Ker imamo različne vrste zaupanja (zaupanje med dvema posameznikoma, zaupanje med posamezniki ob navzočnosti tretje strani in posameznikovo zaupanje do kolektivitet drugih posameznikov) in različne vrste socialnega kapitala, več določenega tipa socialnega kapitala vzpodbuja več ustreznega zaupanja in obratno.

Problemi z lokacijo se porajajo pri vprašanju *kje se socialni kapital nahaja in kako se obnavlja*. Avtorja Coleman in Bourdieu pravita, da je socialni kapital lociran v strukturi vezi med akterji in ne izvira iz posameznika. Tudi realizacija socialnega kapitala je odvisna predvsem od strukture vezi. Čeprav so pomembne tudi individualne lastnosti posameznika, pa je uresničitev socialnega kapitala odvisna od interakcijske strukture, torej od kombinacije med *intenziteto* in *kakovostjo* obstoječe vezi med posamezniki. Vprašanja lokacije so odločilnega pomena za razumevanje, saj opozarjajo na dve dimenziji socialnega kapitala. Prva zajema *stvarne značilnosti mrežnih povezav*, druga pa *subjektivne*. Med stvarne lahko uvrstimo tiste lastnosti mrež, ki se nanašajo na interese, mnenja, cilje akterjev in na način vzpostavljanja medsebojnih vezi. S subjektivnimi značilnostmi mrež pa so mišljena njihova kakovostna

obeležja odnosov. V tem smislu lahko socialni kapital opredelimo kot kombinacijo stvarnih in subjektivnih lastnosti socialnih mrež.

Problem v zvezi s funkcionalnostjo pa se pojavi, ko se vprašamo, ali je socialni kapital vselej tudi koristna dobrina. Na to vpliva mrežna zaprtost – ali se dana količina socialnega kapitala nahaja v zaprtih ali odprtih socialnih mrežah. Mrežna zaprtost/odprtost se definira z deležem mrežnih povezav, ki jih vzdržujemo s pripadniki iste skupine ali s pripadniki drugih skupin. Tako lahko rečemo, da bo v bolj izoliranih in ruralnih skupnostih socialni kapital večji (zaradi močnega občutka interne identitete) kot v večjih, urbanih skupnostih. Vendar je lahko ravno zaradi majhnosti in notranje povezanosti socialni kapital oskrunjen, ker je njihova socialna mreža zaprta za druge, ima nizko stopnjo tolerance do drugih in drugačnih drugje, kot v svoji skupini. Teoretiki so se tem težavam izognili tako, da so definirali dve vrsti kapitala:

- Takšen, ki ljudem olajšuje povezave navznoter in tudi izven okvirov dane skupnosti in ima pozitiven vpliv na toleranco do različnih drugih. Ta se imenuje povezovalni (bridging) socialni kapital.
- In takšen, kjer neformalne norme ustvarjajo socialni kapital v močni povezavi s sankcijami in kjer je učinke takšnih povezav na okolje bolj negativen kot pozitiven. Tu pa govorimo o utesnjujočem (bonding) socialnem kapitalu (Dragoš 2002, 83–84).

Prav v virtualnih skupnostih (v mojem primeru Facebook) gre za odprto skupino, ki ne omejuje skupine in posameznike v svojem povezovanju. Ni interesno usmerjena in se vanjo lahko vključi vsak. Velikost mreže posameznika pa je odvisna od njegove realne socialne mreže in tudi od aktivnega iskanja novih povezav.

1.4.5 Težave z operacionalizacijo in merjenjem

Ker je socialni kapital tako kompleksen pojem, o katerem ni enotnega konsenza, si ne moremo izmisliti enega koncepta in enega enotnega merila zanj. Ko merimo socialni kapital je najbolje, da izhajamo iz definicije, ki si jo pri svoji raziskavi izberemo. V svoji raziskavi bom socialni kapital opredelila kot kakovost socialne mreže, torej bodo moji indikatorji

izhajali iz tega. Tu pa moramo opozoriti, da so lahko naši rezultati zavajajoči, saj pri oženu tako definicije kot tudi spremenljivk lahko pridemo do podatkov, ki bodo sicer točni v našem kontekstu, vendar ne bodo vzdržali obsežnejših analiz. Tega se zavedam tudi pri svoji diplomski nalogi, vendar glede na zahtevnost naloge in omejenosti mojega merskega instrumenta (anketni vprašalnik) mi drugega ne preostane. Zato bom ohranila tudi kritičnost, ki izhaja iz takega vrsta merjenja.

Naslednje dva poudarka pa veljata tako za tradicionalne kot mednarodne razmere in sta skupna tako notranjim družinskim odnosom, kot tudi računalniškim internetskim stikom, veljata tako v društvu zbirateljev kot znotraj državnih ministrstev ali stanovanjskih sosesk:

1. Kjer se ljudje med sabo poznajo, kjer so pogosto v stikih, pogosto komunicirajo in si zaupajo, tam je socialni kapital večji in učinkovitost socialnih relacij je drugačna kakor v okoljih z nižjim socialnim kapitalom.
2. Socialni kapital se lahko ustvari samo v interakciji z drugimi, torej ga ne morejo ustvariti posamezniki, ki delujejo v izolaciji (Dragoš 2000: 242).

To so predpostavke, ki mi bodo v vodilo tudi pri mojem vprašalniku. Preverjala bom povezavo med virtualno skupnostjo in socialnim kapitalom. Pri svoji diplomski nalogi bom izhajala predvsem iz Paxtonove opredelitve socialnega kapitala: »Socialni kapital je ideja o tem, da lahko posamezniki in skupine izdatneje aktivirajo svoje vire skozi medsebojne povezave« (Paxton 1999 v Dragoš 2002: 76).

Kot sem že omenila bom socialni kapital opredelila kot kakovost socialne mreže. Kakovost socialne mreže pa bom merila z dimenzijami, kot so velikost mreže, pogostost in vrsta stikov, podpora, ki jo dobijo v mreži itd. V svoji diplomski nalogi sem predvsem želela izpostaviti, da so virtualne skupnosti nov način druženja, ki se dejansko dogaja ter se mu težko izognemo in je lahko ob razumni uporabi koristen pripomoček v posameznikovem vsakdanu, saj lahko privede tudi do povečanja socialne mreže, pogostosti stikov in količine opore ter posledično do povečanja socialnega kapitala. Lahko pa se motim, kar pa bo razvidno v metodološkem delu.

1.5 VIRTUALNA SKUPNOST

Živimo v času družbenih sprememb, ko se naše okolje in vrednote nezadržno spreminjajo. Tradicionalne oblike življenja zamenjujejo nove, ljudje vse manj živijo na istem mestu, vrednote individualizma so prevladale nad vrednotami skupnosti in materialne vrednote so nad vrednotami duhovnega življenja. V dirki s časom smo izgubili stik s sočlovekom in ne samo z njim, ampak tudi stik s samim seboj (Mesec 2004: 278). Ker vse več časa preživimo na delovnih mestih, nam primanjkuje časa za druženje, kar pa nas siromaši, tako v smislu naše socialne mreže kot osebnega počutja. Tako sedaj težko najdemo čas za druženje, ampak ga nekako »vrinemo« vmes med vse aktivnosti, ki nam jih narekuje vsakdan. Pri tem nam pomagajo računalniki in mobilni telefoni. »Samo en klik si stran le od mene« se glasi besedilo neke slovenske pesmi, ki pa še kako drži.

»Zaradi razvoja in nenehnega razraščanja komunikacijskih tehnologij ni več potrebno, da bi bile skupnosti grajene na osnovi bližine. Posamezniki in posameznice so v sodobnem svetu vse bolj povezane z različnimi interesnimi skupnostmi in vse manj s prostorskimi, torej fizičnimi skupnostmi« (Praprotnik 2003: 29).

Drastične spremembe in napredek je pripeljal s seboj vrsto tehnologij, ki nam lajšajo načine, kako ostati v stiku z ljudmi okrog sebe. Ustvaril se je nov svet, virtualni svet, kjer ni omejitev, kjer se posamezniki sami odločijo, komu bodo pripadali. V tem svetu so se ustvarile spletne skupnosti, katerih obstoj pa je bil večkrat pod vprašajih. Nekatere raziskave pravijo, da skupnosti, ki se ustvarijo na spletu, niso prave skupnosti. Tradicionalna definicija skupnosti služi opisovanju geografskih entitet (vasi, okrožja itd.). Virtualne skupnosti pa so po navadi geografsko razpršene in zato niso skupnosti, ki bi pripadale izvorni definiciji. Vendar novejši teoretiki vse več poudarjajo, da tudi virtualne skupnosti ustrezajo osnovnemu kriteriju, ki se nanaša na željo po povezanosti. Razlika je samo v način komunikacije in združevanju (Mesec in Mesec 2004: 184). Virtualne skupnosti namreč za svoj prostor druženja uporabljajo splet oziroma »cyberspace« in komunicirajo s pomočjo računalniško posredovane komunikacije (RPK, angl. CMC; computer - mediated communication). Če analiziramo konkretna dogajanja znotraj virtualnih skupnosti, lahko ugotovimo, da za te velja večina lastnosti oziroma interakcijskih vzorcev, ki jih srečamo tudi v vsakdanjem prostoru. Mnoge raziskave namreč

kažejo, da posamezniki in posameznice v virtualni prostor prenašajo iste želje in strategije, kot jih sprejemajo v realnem življenju (Praprotnik 2003: 11–13).

»Skupnosti moramo razlikovati ne po tem, ali so pristne ali lažne, ampak po načinu, kako so zamišljene« (Anderson 1998: 15).

Praprotnik v svojem delu *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih* (2003: 6) virtualno skupnost opredeli kot interakcijo med dvema ali več osebami, ki komunicirajo po internetu. Splošno uveljavljeno ime za komuniciranje preko interneta je računalniško posredovana komunikacija (krajše RPK), ki pa je definirana kot proces pošiljanja sporočil z neposredno uporabo računalnikov in računalniških omrežij. Pri ostali informacijsko-komunikacijski tehnologiji, krajše IKT, je uporaba računalniške tehnologije le posredna (npr. pri uporabi telefonije ali videa). »Virtualne skupnosti so neke vrste socialni agregati, ki se vzpostavljajo na spletu, kadar dovolj ljudi nadaljuje javno komunikacijo dovolj dolgo in z zadostnim človeškim občutkom, da lahko vzpostavijo medčloveške odnose v virtualnem prostoru.« (Rheingold 1993: v Praprotnik 2003: 10)

Če povzamemo, virtualno skupnost opredelimo kot socialno omrežje s skupnimi interesi, idejami, nalogami ali cilji, ki vzajemno deluje preko časa, geografskih in organizacijskih meja in omogoča razvoj osebnih vezi (http://sl.wikipedia.org/wiki/Virtualna_skupnost). Torej vprašanje ni več ali so virtualne skupnosti skupnosti v pravem pomenu besede, bolj pomembno je, kaj pomenijo posamezniku in kako si lahko z njimi dopolni in bogati svojo socialno mrežo, torej si večja obseg socialnega kapitala. Lahko so splošne ali pa tematske, torej so motivi, zaradi katerih se ljudje vključujejo v takšne skupnosti, zelo različni. Nekateri iščejo družbo, želijo spoznavati nove ljudi ali pa želijo ustvariti skupino, v kateri se družijo z ljudmi, ki jih že poznajo. Spet druge zanima določena tema, želijo deliti mnenja, jih zanima iskanje novih rešitev, iskanje čustvene podpore itd. Torej vzroki, da se nekdo pridruži kaki virtualni skupnosti, so zelo različni, predvsem pa je vsem skupno to, da gre za druženje in izmenjavo informacij.

1.5.1 Oblike virtualnih skupnosti

Ker internet ponuja izjemno veliko širino vsebin, težko določimo eno samo klasifikacijo virtualnih skupnosti. Avtorji so jih zato na podlagi nekaterih skupnih značilnosti razvrstili v kategorije, ki so se jim zdele smiselne.

Glede na to, katere potrebe posameznika so zadovoljene, Hagel in Armstrong (1996: 135–136) delita virtualne skupnosti na štiri tipe:

- transakcijska spletna skupnost (angl. *Communities of transaction*). To je skupnost, ki temelji na kupovanju in prodaji izdelkov in storitev in posedovanju s tem povezanih informacij. Gre za spletne skupnosti kot so eBay.com, enaA.com, mimovrste.com in podobne;
- interesna spletna skupnost (angl. *Communities of interest*). Te temeljijo na vzajemnem interesu, ki povezuje ljudi s skupnim zanimanjem. Razlika od transakcijskih je v višji stopnji interakcije in bolj osebni komunikaciji. Pomembna je vsebina, ki se nanaša na določeno temo. Poznamo vrsto različnih interesnih skupnosti, kot so couchsurfing (skupnost popotnikov), slo-foto (ljubitelji fotografije), Gardenweb (ljubitelji vrtnarjenja) itd.;
- domišljajska spletna skupnost (angl. *Communities of fantasy*). To so skupnosti, v katerih člani soustvarjajo nek domišljajski svet (nova okolja, zgodbe, osebe). Prava identiteta tudi ni tako važna. Primer takšnih skupnosti je Travian in Second Life;
- spletna skupnost odnosov (angl. *Communities of relationship*). Ta skupnost povezuje ljudi s podobno življenjsko izkušnjo, ki je po navadi zelo čustvena. Identitete posameznikov so običajno znane. To so skupnosti obolelih za rakom, skupnosti homoseksualcev, skupnosti ljudi z duševnimi motnjami itd. (Hagel in Armstrong 1996: 135–136 v Leskovec 2008: 9–10).

Ti tipi pa se med seboj ne izključujejo, lahko se dopolnjujejo in tako posamezna virtualna skupnost zadovoljuje več potreb posameznika. Vendar ta tipologija ne zadošča več porastu virtualnih skupnosti na spletu. Pojavile so se namreč skupnosti, ki so zgrajene na osebni mreženju. To so skupnosti, ki temeljijo na povezovanju, socialnem stiku in ustvarjanju spletne identitete posameznika. To so spletne strani kot so Facebook, NetLog, My Space in mnoge druge (Leskovec 2008: 10).

Pri vseh zgoraj naštetih gre predvsem za skupno zanimanje oziroma skupni interes, ki je glavno vodilo za ustanovitev neke skupnosti. Te nimajo nobene veze s fizično bližino, ker pa je lahko zelo privlačno za uporabnike, saj se jim ni treba truditi iskati ljudi s podobnimi interesi znotraj svoje skupnosti. Vendar je tudi možno, da ljudje najdejo ljudi s podobnimi interesi v svojem okolju. Te lokalne virtualne skupnosti skupnega interesa še niso bile deležne posebne obravnave, kar pa je velika škoda, saj bi ugotovitve na tem področju lahko prinesle veliko uporabnih podatkov (Mesec in Mesec 2004: 184).

Glede na geografsko bližino pa lahko virtualne skupnosti delimo tudi na geografsko vezane in geografsko razpršene on-line skupnosti.

Za geografsko vezano virtualno skupnost je »značilna fizično utrjena skupnost, katere pripadniki še dodatno komunicirajo preko elektronskih virov. Primer je lahko soseska ali mesto, ki na internetu objavlja informacije o delu odborov lokalne samouprave, šol in organizacij skupnosti, ki zagotavlja elektronski dostop do državnih uslužbencev in omogoča prebivalcem brezplačni dostop do elektronske pošte, elektronskih oglasnih desk in interneta. To vrsto lokalne on-line skupnosti pogosto omenjajo kot skupnostna mreža« (Mesec 2003: 26). Tak način je zelo dobrodošel, saj sta združena dva načina druženja, tako fizičen kot virtualen. Problem pri virtualnih skupnostih se pojavi, če se omejimo samo na komunikacijo preko spleta. Ta lahko čez čas postane neosebna in jo moramo vedno dopolnjevati z osebnimi stiki, saj »fizični stik povečuje zavedanje skupnosti« (Praprotnik 2003: 47).

Drugi tip on-line skupnosti je *geografsko razpršen* in člani v njem sodelujejo glede na skupne interese na določeno temo in ne glede na geografsko lokacijo. Te on-line interesne skupnosti

lahko nastanejo preko oglasnih desk na "Usenetu", preko nacionalnega Internet dobavitelja, kot je na primer America On-Line, preko elektronske pošte s programi "listserv" (seznam storitev) ali preko on-line izobraževalnih programov. Člani teh skupnosti se morda nikoli ne srečajo, vendar se lahko njihove vezi razširijo in se ustvari razmeroma kohezivna skupnost, ki se ne ozira na čas in prostor (Mesec 2003: 26).

1.5.2 Spletna mesta, ki temeljijo na socialnem mreženju

Časi, ko so bili obiskovalci spleta le pasivni udeleženci, so mimo. Vse več je spletnih mest, kjer so uporabniki soustvarjalci vsebine in imajo na njeno oblikovanje vpliv. Spletne strani, ki temeljijo na gradnji socialnih mrež, doživljajo nepričakovano rast. Virtualne skupnosti ne združujejo zgolj uporabnikov s podobnimi interesi, ki se poljubno povezujejo med seboj ter izmenjujejo kontakte, izkušnje, mnenja, poglede; temveč so postale tudi pravi ocean najrazličnejših vsebin. Najbolj produktivna pri ustvarjanju spletne vsebine je starostna skupina 18–29 let, znotraj katere je že več kot 40 % uporabnikov objavilo vsaj en prispevek na medmrežju (<http://www.nasvet.com/spletne-skupnosti/>).

Poznamo vrsto spletnih mest, ki temeljijo na socialnem mreženju, kot so Facebook.com, MySpace.com, Bebo.com, Clasemates.com, Linkedin.com, YouTube.com in še mnoge druge. Med seboj se razlikujejo po vsebini in vzroku, zakaj so nastale (torej poslanstvo določene spletne strani). Za začetek pojava spletnih skupnosti štejemo pojav spletnega mesta WELL (*Whole Earth 'Lectronic Link*), ki je bilo ustanovljena leta 1985. Ta skupnost pokriva širok spekter področij od računalniških tehnologij, do umetnosti in rekreacije. Je tudi predmet preučevanja v Rheingoldovi knjigi *The virtual community*. Rheingold v knjigi opisuje svoje izkušnje v tem spletnem mestu in pravi, da se je tam razvil močan občutek za on-line skupnost in občutek močnega pripadništva (Mesec 2003: 25). Posebnost te skupnosti je v tem, da naj ne bi nihče od članov ostal anonimen in da so organizirali srečanja v živo, kar pa je povečalo zavedanje skupnosti (Praprotnik 2003: 47). Takšno skupnost bi lahko navedli kot primer dobre prakse.

Za uspešno delovanje virtualne skupnosti pa je po mnenju avtorice Amy Jo Kim (2000) pomembnih 9 ključnih načel: (1) dobro definiran namen skupnosti, po navadi v obliki poslanstva; (2) skupni prostor, ki omogoča pregled nad vsebino in orodja za komunikacijo; (3) možnost izoblikovanja profila, ki pa mora biti enostavna in zabavna; (4) organizacija različnih spletnih dogodkov, kot na primer tematski dnevi, ankete, vzdrževanje relevantne vsebine, aplikacije itd.; (5) določanje spektra vlog (dodatne ugodnosti za stare člane); (6) možnost oblikovanja podskupin, ki jih oblikujejo člani sami; (7) povezovanje z resničnim svetom in spodbujanje srečanj v živo; (8) fleksibilna pravila vodenja in gostovanja skupnosti; (9) izoblikovanje jasnega stila vodenja (Amy Jo Kim 2000 v Leskovec 2008: 12).

Pri spletnih skupnostih, ki temeljijo na gradnji socialnih mrež, si lahko posameznik ustvari svoj profil, kjer se predstavi in se lahko povezuje z drugimi, ki so ravno tako v isti spletni skupnosti. V Sloveniji spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov uporabnikov spleta. To kažejo izsledki raziskave, ki je bila objavljena maja 2009, o uporabi spletnih skupnosti med slovenskimi uporabniki interneta, ki jo je ljubljanski ponudnik medijskih in tehnoloških rešitev za spletno oglaševanje Iprom opravil skupaj z raziskovalno družbo Valicon. Raziskava je podala tudi ocene števila članov posamezne spletne skupnosti. V vsaj eno je včlanjenih 35 odstotkov oziroma približno 400.000 slovenskih uporabnikov spleta. Največ članov imata Facebook (230.000 članov) in Netlog (210.000 članov) (<http://www.iprom.si/press.html>).

1.5.3 Oblike računalniško posredovane komunikacije

Komunikacija je definirana kot proces, v katerem si posamezniki pošiljajo sporočila in izmenjujejo pomene (Mesec in Mesec 2004: 185).

Elektronska pošta (angl. e-mail) je najbolj razširjen način komuniciranja med uporabniki interneta. Tu gre za komunikacijo eden z enim, lahko eden z več, bolj redko pa več z večimi. Prednost tega načina v primerjavi z navadno pošto je v hitrosti, torej v sočasni komunikaciji med uporabniki in v dostopnosti v vsakem času in na vsakem kraju, kjer je seveda omogočen dostop do interneta. Pošto lahko tudi urejamo in kategoriziramo po svojih željah.

Poštni sezname (angl. mailing lists) so sezname, na katere se lahko naroči vsak uporabnik interneta in so vezani na določeno temo. V tem primeru gre za komunikacijo več z več, kjer pošto dobivajo vsi, ki so naročeni nanjo. Člani pa so lahko pasivni opazovalci ali aktivni sodelujočenci, ki delijo svoje mnenje.

Novičarske skupine (angl. newsgroups) so tudi vezane na določeno temo in so podobne poštnim seznamom. Tudi tu gre za komunikacijo več z več, vendar sporočila ne krožijo okrog avtomatsko, kot pri poštnih seznamih. Poslana sporočila se nahajajo na enem mestu in se odpirajo glede na zanimanje in potrebo posameznika, nanje se lahko odzove ali pa samo spremlja dogajanje.

Forumi so posebna oblika novičarskih skupin, ki ponuja več vrst komuniciranja in izmenjave podatkov, kot na primer diskusijske skupine, knjižnice datotek, konferenčne sobe ipd. V nekaterih primerih je pogoj za vstop prijava uporabnika, nekje brezplačno ali proti plačilu. Programi, ki upravljajo te forume, pa lahko ponujajo tudi dodatne funkcije (iskanje sporočil po ključnih besedah, datumih, iskanje datotek, podatki o obiskovalcih ipd.)

Internetne konference so podobne konferencam v realnem svetu. Gre za predavanje, kjer moderator napove govorce, vse skupaj se spremlja za zaslonom, in na koncu se zastavi vprašanja, na katera pa govorci odgovarjajo kasneje. Gre za komunikacijo, ki je časovno omejena, kjer je treba slediti navodilom moderatorja in so »odjemalci« pasivni udeleženci (po navadi je tudi število mest za udeležence omejeno).

Video konference omogočajo udeležencem vizualni in zvočni kontakt s pomočjo kamer, ki so postavljene v prostoru, kjer se udeleženci nahajajo. Izmenjava informacij poteka v realnem času, kvaliteta prenosa pa je odvisna od tehničnih zmožnosti.

IRC (internet relay chat) je podobna konferenci, vendar komunikacija poteka v realnem času. Lahko bi ga primerjali s telefonsko konferenco, le da poteka v pisni obliki. Po navadi ni moderiran in si udeleženci sami izberejo temo pogovora. Komunikacija je lahko med dvema, lahko med večimi, javno ali privatno in lahko povabijo novega udeleženca v privatno okno, če želijo. Oblikam komuniciranja preko konferenc in IRC lahko rečemo tudi »chat«. Zdi pa se,

da je popularnost »ircanja« precej upadla s pojavom novih virtualnih skupnosti, ki temeljijo na osebnem mreženju, kot so Facebook, MySpace in podobne, saj se je takšen način komuniciranja prestavil v ta prostor.

WWW (world wide web). Posredovanje informacij v tekstovni in grafični obliki (html. idr.) s povečanjem hitrosti prenosa podatkov, pa vse bolj interaktivni, multimedijski (tekst, grafika, zvok, video ...) način predstavljanja podjetij, organizacij, združenja, posameznikov in še mnogo drugih. Vse to se dogaja na t.i. domačih straneh, ki lahko poleg multimedijskih predstavitev vključuje tudi zgoraj našteje oblike komunikacije (www.facebook.com).

WAP (wireless application protocol). Oblika informacij in storitev, do katerih lahko uporabnik pride preko mobilnega telefona. Wap lahko primerjamo z *www*, saj gre tudi tu za kombinacijo teksta in grafike. Tudi ta način je v zadnjem času vse bolj popularen, saj računalnika ne moremo vedno nositi seboj, tako kot to lahko storimo pri mobilnem telefonu. Večino ljudi ima sedaj neposreden dostop do svojih poštnih računov in družabno spletnih omrežij, kot je tudi Facebook (Mesec 2004: 277–278).

V juniju 2009 je podjetje iPROM skupaj z raziskovalno družbo Valicon izvedlo raziskavo, ki je pokazala, da so spletne skupnosti in strani z video vsebinami najbolj osvojili mlajši uporabniki interneta, pri starejših pa so bolj priljubljene novičarske strani in strani z malimi oglasi. Mlajši uporabniki so prav tako bolj dejavni na forumih. Najpogosteje obiskovani so iskalniki s 30 odstotkov dnevnih uporabnikov, sledijo novičarske strani s četrtno uporabnikov. Na tretjem mestu pa so spletne skupnosti z 18 odstotki uporabnikov ter strani z video vsebinami s sedmimi odstotki uporabnikov (<http://www.iprom.si/press.html>).

1.5.4 Plusi in minusi komunikacije preko spleta

Tako kot vsaka stvar, ima tudi računalniško posredovana komunikacija tako dobre in slabe lastnosti. Če smo pri uporabi zmerni in ne pretiravamo, je lahko računalnik zelo koristen pripomoček, pri službenih in študijskih obveznostih že nujno zlo, v primeru navezovanja in ohranjanja stikov pa dvorezni nož.

Z vidika možnih posledic ima vsaka tehnologija dve strani; po eni strani tehnologijo razvijamo z namenom, da nam izboljša vsakdanje življenje, po drugi strani pa imamo lahko tudi vtis, da naše življenje siromaši (Praprotnik 2003: 7). Nekateri koncepti razvoja in vpliva IKT-ja govorijo o slabšem počutju ljudi, stresnih situacijah, siromašenju našega socialnega okolja in manjšanju družbenih aktivnosti, kar pa je paradokсно, saj se na drugi strani z globalizacijo odnosov kažejo nove oblike socialne povezanosti in možnosti socialne pomoči (Mesec 2004: 278).

Ena izmed pomembnih karakteristik interneta je, da je socialno neodvisen medij. Torej naj bi bili vsi udeleženci enakopravni. Na spletu ni razlik med rasami, razrednimi sloji, ljudmi s posebnimi potrebami, ljudmi iz marginalnih skupin, itd. Dejavniki, kot so starost, poklic, izobrazba, invalidnost, niso ovira, šteje samo to, kar napišeš (Mesec 2004: 277). Na spletu naj ne bi bilo diskriminacije in izključevanja.

Vendar to lahko gledamo tudi drugače. Lahko rečemo, da ni razlik, vendar se vseeno ustvarjajo privatne strani oz. klepetalnice, ki imajo lahko zelo stroge pogoje vstopanja. Kar se tiče nižjih slojev, so ravno zato, ker so iz nižjih slojev, finančno prikrajšani in zato morda nimajo dostopa do IKT-ja. Tako so izključeni, še preden imajo sploh možnost dostopa do spleta. Kar se tiče marginalnih skupin, pa obstajajo razne strani, kjer jih odkrito šikanirajo, ponižujejo in se diskriminacija dogaja prav tam. Pri globalno oviranih in invalidnih je težava velikokrat tudi v tehnični opreми, ki mora biti prilagojena in je nedostopna zaradi visokih cen.

IKT ljudem omogoča, da ohranjajo aktivna razmerja na dolge razdalje s prijatelji in znanci. Omogoča tudi navezovanje novih stikov, kar je lahko v pomoč tistim, ki v svoji okolici ne najdejo ljudi, ki bi jih razumeli, ki bi imeli skupne interese, ali pa si samo želijo spoznati še kako novo osebo.

Vendar se težave pojavijo tudi tu. Kar se tiče ohranjanja razmerij na dolge razdalje, se ta komunikacija navadno dogaja med dvema osebama, kar pa naredi stvar še bolj zasebno. Namesto da bi se ljudje zanašali na nenačrtovane stike v svoji skupnosti, si ustvarjajo zasebne skupnosti, ki pa lahko še dodatno izolirajo posameznike (Mesec 2003: 15). Nekateri si ob navezovanju novih stikov začnejo kopičiti te stike, kar pa vodi samo v kvantiteto in ne v

kvaliteto odnosov. Težave se pojavijo tudi pri vprašanju identitet, saj nekateri trdijo, da se veliko ljudi na spletu pretvarja, spet po drugi strani pa nekateri zagovorniki trdijo, da se ravno na spletu lahko pokažeš v svoji pravi luči, ker si razbremenjen vseh pritiskov fizičnega sveta.

Dejstvo je, da ima internet lahko tudi negativne posledice. Ljudje se lahko pretvarjajo, anonimnost omogoča »e-napade«, obstaja možnost zavajanja, zlorabe medija itd. (Mesec 2004: 277). Ko objavljamo svoje podatke, slike, mnenja na internet, se moramo zavedati, da v istem trenutku, ko jih objavimo, niso nič več samo naše, ampak pripadajo mreži. To pa se lahko uporabi tudi proti nam, na kar pa moramo biti pozorni (varstvo osebnih podatkov). Vendar se vse to lahko dogaja tudi v realnem svetu. Tudi tam prihaja do zlorab in pretvarjanja. Vedeti moramo, da ne smemo zaupati vsemu in da ni vse, kar je na spletu, nujno dobro in kvalitetno.

Zadnja, a še zdaleč ne najmanj pomembna, negativna posledica uporabe interneta pa je zasvojenost. Mnogi začnejo zaradi prekomerne uporabe računalnika (igranje igrice, uporaba družabnih spletnih omrežij itd.) opuščati svoje dejavnosti in stike v realnem svetu. Rajši porabijo ure in ure za ekranom in pozabijo na druženje s prijatelji izven medmrežja. Pomembno je, da se tako kot pri vsaki stvari tudi pri uporabi interneta zavedamo, da je zmernost zelo pomembna. Čeprav nam veliko nudi in ponuja, še vedno ne moremo zanikati, da so pristni stiki in močna socialna mreža zunaj spleta, zelo pomembni in noben virtualni »hug« (angl. beseda, ki pomeni objem) ne nadomesti toplega objema prijatelja.

1.6 Facebook

V svoji diplomski nalogi sem se odločila, da se osredotočim na eno virtualno skupnost, zato sem izbrala trenutno najbolj aktualno, Facebook, katere članica sem tudi jaz. To mi je olajšalo tudi metodološki del, saj sem za svojo populacijo izbrala svoje prijatelje na FB-ju.

Facebook je družabna spletna stran, ki je bila ustanovljena 4. februarja 2004 v mestu Cambridge v Massachusettsu (last podjetja Facebook, Inc). Njen ustanovitelj je Mark Zuckerberg, ki je spletno stran izdelal kot študent na univerzi na Harvardu. Sprva je bil izdelan za harvardske študente, potem za vse študente in dijake, sedaj pa Facebook lahko

uporabljajo vsi, ki so stari nad 13 let. Dostop do strani omogoča uporabnikom, da se *povežejo na eno ali več omrežij* (kot so npr. šola, delovno mesto ali zemljepisno območje) in tako lažje komunicirajo z ostalimi ljudmi iz istega omrežja. Določene ameriške univerze take profile razdelijo novim oz. bodočim študentom in osebju, ki tako hitreje in uspešneje spoznajo ljudi na ozemlju univerze. Spletna stran je ena izmed najbolj priljubljenih in ima že preko 150 milijonov aktivnih uporabnikov.

Uporabniki Facebooka lahko izberejo, v katero omrežje se bodo prijavili (npr. šola, mesto zaposlitve, regija, določena družbena skupina). Ta omrežja pomagajo uporabnikom, da se lažje povežejo z ostalimi člani istega omrežja. Uporabniki lahko na svoj profil dodajajo svoje prijatelje in s tem vidijo tudi njihove profile. Spletna stran je za uporabnike brezplačna in se proizvaja z oglaševanjem.

Že na začetku je Facebook vključeval različne vsebine, ki tudi danes še vedno obstajajo na strani. Pod to se vključuje »zid« (prostor vsakega uporabnika Facebooka, kjer mu lahko njegovi prijatelji pošiljajo sporočila na njegov profil), »dražljaje« (omogočajo uporabniku pošiljanje virtualnih dražljajev drugim uporabnikom), »slike« (uporabniki lahko objavijo fotografske albume in slike) ter »status« (s tem uporabnik informira njegove prijatelje, kje se nahaja in kaj počne).

Skozi čas je Facebook dodal tudi mnogo novih vsebin. »Vzdrževanje novic«, ki se pojavlja na strani vsega uporabnika in kjer lahko uporabnik vidi vse spremembe profilov njegovih prijateljev, prihajajočih rojstnih dni prijateljev, napovedi bližajočih se dogodkov in podobno. Sprva je ta vsebina povzročala nekoliko nezadovoljstva med uporabniki (preveč nereda na strani, preveč nezaželenih informacij, spremembe statusa, dogodkov, pogovorov). Kot odgovor na to nezadovoljstvo lahko uporabniki sami kontrolirajo, katere tipe informacij želijo deliti s svojimi prijatelji (lahko preprečijo, da prijatelji vidijo spremembe profila, sporočila, ki so jih dobili na zid, na novo dodane prijatelje in podobno). Kasneje so dodali še aplikacijo »darila« (omogoča obdarovanje prijateljev) in »marketplace« (tu lahko objavljajo brezplačne oglase) in gotovo ni to zadnja aplikacija, ki jo so jo dodali. Pri uporabnikih je najbolj priljubljena aplikacija »slike«, kjer lahko uporabniki dodajajo slike, albume, komentirajo slike ostalih in označujejo ljudi na slikah.

Zaradi odprtosti Facebooka je veliko držav onemogočilo dostop do njegove uporabe, med njimi tudi Sirija, Burma, Butan, Združeni Arabski Emirati ter Iran. Sirijska vlada je stran prepovedala, saj naj bi promovirala napade na oblast, prav tako pa se je zbala izraelskega prepletanja družbenih omrežij na strani. Državljanji so Facebook uporabljali kot orodje za kritiziranje sirijske vlade, zaradi takega prekrška pa je v Siriji mogoča celo zaporna kazen. V Združenih Arabskih Emiratih so Facebook prepovedali, saj naj bi spodbujal internetne zmenke. V Iranu pa so se zbali, da bodo preko strani začela delovati različna gibanja nasprotnikov oblasti (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Facebook>).

Kar se tiče priljubljenosti, je Facebook na samem vrhu, saj ga po izsledku raziskave o uporabi spletnih skupnosti v Sloveniji, ki je bila objavljena maja 2009, pozna 82 odstotkov vprašanih. S 75 odstotki mu sledi Frendiinflirt.com in Netlog.com z 68 odstotki.

Med posameznimi spletnimi skupnostmi obstajajo razlike v uporabi posameznih storitev. Tako na primer člani Facebooka, Netloga in Myspaca na straneh spletnih omrežij pogosteje pošiljajo sporočila in si dopisujejo. Medtem ko člani skupnosti Hi5, Frendiinflirt ter Ona-on pogosteje spoznavajo nove ljudi, člani Mojvideo pa predvsem pregledujejo video vsebine.

Med tujimi in domačimi spletnimi skupnostmi obstaja zanimiva razlika. Uporabniki tujih spletnih skupnosti člane lastnih omrežij v večji meri poznajo tudi osebno (na Facebooku kar 92 odstotkov, na Netlogu 71 odstotkov in na Myspacu 61 odstotkov), medtem ko uporabniki slovenskih spletnih skupnosti svojih stikov ne poznajo osebno (78 odstotkov uporabnikov Mojvideo.com, 66 odstotkov uporabnikov Vijavaja.com in 65 odstotkov uporabnikov Frendiinflirt.com svoje stike pozna predvsem virtualno) (<http://www.iprom.si/press.html>).

1.6.1 Varstvo osebnih podatkov

S hitro rastjo uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij se povečujejo tudi možnosti zlorab osebnih podatkov. Vsak dan nalagamo slike, vpisujemo osebne podatke, kot so ime, priimek, telefonska številka, naslov itd., brez da bi pomislili, da nam to lahko tudi škoduje. Vse več pa je zlorab in zato nas tudi na vsakem koraku opozarjajo, da naj bomo pozorni, kaj objavljamo in komu zaupamo.

»Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP–1) določa, da je osebni podatek katerikoli podatek, ki se nanaša na posameznika, pri čemer mora biti posameznik določena ali določljiva fizična oseba« (Mišič 2007: 3).

Trenutno precej aktualna sta dva načina odtujitve osebnih podatkov in sicer RIBARJENJE podatkov ("PHISHING") in "PHARMING" napadi. Pri ribarjenju spletni goljufi želijo s pomočjo lažnih spletnih strani in elektronskih sporočil izvabiti osebne podatke, kot so: številke kreditnih kartic, uporabniška imena in gesla, digitalna potrdila in ostale osebne podatke. Posledice so lahko majhne (odtujitev brezplačne elektronske pošte), lahko pa so precej resne (kraja denarja z vašega osebnega računa). Pri »pharming« napadih pa je nevarnost še nekoliko višja, saj jih težje prepoznamo. Glavna razlika je v tem, da gre pri »pharmingu« za bolj tehnični napad kot za tehniko socialnega inženiringa, na katerih temelji ribarjenje podatkov oziroma phishing. Praviloma gre pri pharming napadih bodisi za neposreden napad na DNS strežnike bodisi za napad na določeno datoteko, ki se nahaja na računalniku uporabnika. Uporabnik je tako prepričan, da je na pravi strani in vnaša svoje osebne podatke, ki pa se kasneje lahko uporabijo v njegovo škodo (<http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov>).

Težave glede varstva podatkov so se pojavile tudi na Facebooku. Znani so primeri, ko so ljudje izgubili službo zaradi podatkov, ki so jih njihovi delodajalci pridobili iz njihovega profila. Veliko je bilo tudi pritožb s strani uporabnikov, kar se tiče pogojev uporabe te spletne mreže. Ti pogoji določajo, kaj lahko lastniki Facebooka počnejo s podatki uporabnikov, ki jih ti sami napišejo na svoj profil. Te pogoje so hoteli spremeniti tako, da bi bili zasebni podatki uporabnikov v lasti Facebooka tudi, ko bi uporabnikom svoj profil na mreži zaprli. Na začetku je lahko namreč uporabnik svoj račun samo »dezaktiviral«. Na plan so prišla razna namigovanja, da se podatki shranjujejo za CIA. Zaradi velikega razburjenja so morali te pogoje spremeniti in sedaj na uradni spletni strani piše, da lahko svoj profil »dezaktivirate« ali pa za stalno izbrišete. Vendar kopije naših podatkov še vedno ostanejo, na straneh naših prijateljev, s katerimi smo imeli stike. Vendar se veliko zlorab na Facebooku dogaja tudi zaradi nepoznavanja nastavitev varnosti (<http://www.delo.si/clanek>). Facebook ima namreč vrsto nastavitev, kjer lahko dodatno poskrbite za svojo varnost, vendar se večina uporabnikov niti ne potrudi, da bi prebrali navodila. Tako sedaj tudi na uradni strani informacijskega pooblaščenca RS obstaja poglavje namenjeno prav nastavitvam varnosti na Facebooku.

1.6.2 Izključenost

»Komuniciranje preko računalnika ima potencial, da poveča obseg osebnih mrež, ki posamezniku omogočajo, da navežejo stik z več ljudmi, bodisi da bi vzdrževali kakšen specializiran interes bodisi da bi srečevali druge ljudi, s katerimi bi izgrajevali vezi« (Mesec 2003: 23). Poleg tega pa lahko na spletu dobimo ogromno koristnih in tudi nekoristnih podatkov. Prednost je v tem, da so zbrani na enem mestu in omogočajo hiter dostop do informacij, ko so te lahko ključnega pomena. Vendar veliko ljudi nima dostopa do te tehnologije in so v nekaterih situacijah prikrajšani. Ker se sedaj že vse počne »elektronsko«, so ljudje brez te tehnike avtomatsko izključeni iz sodelovanja.

Danes se vsi obrazci dobijo elektronsko, naša generacija na primer ni imela več indeksov, ampak so že vsi elektronski, razna obvestila iz strani študijskega referata se pošilja po e-pošti in če morda sam nimaš računalnika ali interneta, potem do teh podatkov ne moreš, oziroma lahko prideš do njih dosti kasneje. Na spletu lahko najdeš razne ponudbe za delo, ki jih morda na Zavodu za zaposlovanje ni, in tako so spet izključeni tisti, ki te tehnologije ne uporabljajo. Še vrsto je takšnih primerov, na splošno pa lahko rečemo, da danes biti brez IKT-ja (informacijsko-komunikacijske tehnologije), pomeni biti prikrajšan in izključen za vrsto informacij in področij.

Nekateri si te tehnologije ne morejo privoščiti, spet drugi pa bi so jo lahko, oziroma jo že imajo, pa je ne znajo uporabljati. Tu zopet nastopi stroka socialnega dela. Tistim, ki jim dostop ni mogoč, se lahko pomaga v smislu denarnih pomoči, oziroma pri iskanju donatorjev (dandanes se namreč menja računalniško opremo zelo pogosto in nekateri podarijo svoje stare računalnike brezplačno). Tistim, ki pa so s to tehnologijo slabo seznanjeni, pa pomagamo z vključevanjem v razne programe izobraževanja ipd.

V svoji diplomski nalogi pa izpostavljam pomen socialne vključenosti v mrežo posameznika, ki pa je izdatneje možna tudi preko uporabe IKT-ja. Z vidika socialnega dela tu lahko omenimo »koncept krepitve moči«, ki ga lahko povežemo z virtualno skupnostjo. Krepitev moči posameznikov je možno na enega ali več od naslednjih načinov:

- *aktivacija obstoječih virov*. Na mikro ravni prakse socialnega dela je takšen primer lahko trening asertivnosti (vzpodbujanje in učenje iskanja notranjih virov moči

uporabnika, če govorimo o spletnih skupnostih konkretno, gre tu lahko za ustvarjanje svojega profila in povezovanje z ljudmi, tudi s tistimi, s katerimi smo stike morda opustili). Na makro ravni pa pomeni npr. strategijo: da del lokalnega proračuna, namenjenega socialni instituciji, usmerimo v financiranje računalniške opreme ali v tečaj učenja računalniške pismenosti;

- *ustvarjanje ali olajševanje dostopnosti do virov*. Na mikro ravni gre za vključevanje posameznikov v kakšne skupine za samopomoč, ali posredovanje relevantnih informacij, ali kombinacija privatnih storitev z javnimi, neformalnimi mrežami in prostovoljci. Na makro ravni pa lahko pomeni npr. razširitev delovanja CSD-ja ali kake druge nevladne organizacije;
- *redistribuiranje*. Tu lahko izhajamo iz logike, da če enega okrepimo, drugega oslabimo. Na mikro ravni je takšen primer lahko spreminjanje patriarhalnih vzorcev v družini. Na makro ravni pa npr. sprememba načina financiranja invalidskih organizacij iz loterijskih sredstev ali preko prenosa pooblastil od ekspertov na uporabnike;
- *kreiranje novih virov*. Na mikro ravni gre npr. za vzpostavljanje novih socialnih mrež ali zagotavljanje novih finančnih virov. Na makro nivoju pa kreiranje novih virov zlasti pomeni vzpostavljanje novih pravic za izključene kategorije ali ustanovitev novih centrov, uradov itd. (Demšar 2004: 26).

Ta koncept je zelo uporaben, saj izhaja iz perspektive moči, kjer je posameznik soudeležen v reševanju svojih težav. Kjer je dostop do IKT-ja otežen ali onemogočen, lahko stroka socialnega dela z uporabnikom išče načine, kako do te tehnologije priti (*ustvarjanje ali olajševanje dostopnosti do virov*). Z vključitvijo v virtualno skupnost pa lahko svojo mrežo dodatno aktivira ali poveča (*aktivacija obstoječih virov* in *kreiranje novih virov*). Pri svojem delu preko študentskega servisa na RIC-u (Razvojno Izobraževalni Center) se je ta koncept izkazal za zelo uporabnega. Delala sem namreč z upokojenci, ki niso imeli dostopa do IKT-ja, oziroma niso poznali te tehnologije in so se je želili naučiti uporabljati. RIC omogoča brezplačne programe izobraževanja in dostop do IKT-ja.

2 PROBLEM

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Veliko ljudi danes nima časa, da bi ohranjali tesne stike s prijatelji, znanci in ostalimi ljudmi okrog sebe. Kljub temu da je prišlo do tolikšnega napredka tako v transportu kot komunikaciji, ki naj bi olajševal dostopnost do prijateljev, pa večina ljudi zaradi hitrega tempa, službe in ostalih obveznosti nima časa za druženje. Tako smo prišli v paradoksnu situacijo, saj nam je napredek ponudil toliko novih možnosti, ki pa jih zaradi napredka samega nimamo časa izkoristiti. Ker večino svojega prostega časa najrajši preživimo v udobju svojega doma, je lahko splet praktična rešitev za zadovoljevanje posameznikove potrebe po druženju in stikih. Priča smo množičnemu porastu spletnih strani, ki temeljijo na mreženju. Facebook je prostor, kjer so vsi prijatelji in znanci zbrani na enem kupu, lahko pogledaš, kaj počnejo, kako se počutijo in jih lahko kontaktiraš kadarkoli želiš. Prav tako pa lahko navežeš stike z ljudmi, s katerimi že dolgo nisi imel kontakta (pod pogojem, da imajo tudi oni FB seveda). Prav tako je to prostor, v katerem lahko prideš do koristnih informacij in nasvetov po reku »več glav več ve«. Oblikovanje virtualnih skupnosti je razmeroma nov pojav, je nov način druženja, izmenjave izkušenj, mnenj in tudi nasvetov. Ker je še precej neraziskano področje, je pritegnilo mojo pozornost v povezavi s socialnim delom. Mnogo interakcij se namreč odvija na spletu in tudi stroka socialnega dela počasi premika svoje meje in se zaveda, da bo tudi tu potrebna njena intervencija. Svetovanje preko spleta, razne skupine za samopomoč, forumi in klepetalnice, vse so ustvarjene z namenom, da se uporabniki družijo, povezujejo in si med sabo pomagajo. Dostopnost do spleta pa je tudi velik dejavnik izključevanja. Preko študentskega servisa sem priložnostno pomagala na RIC-u (Razvojno izobraževalni center Novo mesto), kjer sem nudila asistenco upokojevcem pri delu z računalnikom. Funkcije na računalniku, ki se mladim zdijo samoumevne, so za njih prava ovira in skupaj smo jih v okviru takšnih dejavnosti premagovali. Tudi sami so izrazili interes, da bi si ustvarili FB profil, vendar samo to ne poveča njihove socialne mreže. Naučiti se morajo uporabljati vse funkcije in šele potem bodo lahko, s predpostavko, da se takšnih spletnih strani poslužujejo tudi njihovi znanci in prijatelji, v nenehnem stiku z njimi. V svoji diplomski nalogi sem predvsem želela izpostaviti, da so virtualne skupnosti nov način druženja, ki se dejansko dogaja, ter se mu težko izognemo in je lahko, ob razumni uporabi,

koristen pripomoček v posameznikovem vsakdanu, saj lahko privede tudi do povečanja socialne mreže, pogostosti stikov in količine opore in s tem posledično povečanja socialnega kapitala. Lahko pa se čisto motim, kar pa bo razvidno v metodološkem delu. Vključevanje uporabnikov v skupnost, aktivacija in ustvarjanje novih virov ter krepitev mreže, vse to je naloga socialnega delavca v sodelovanju z uporabnikom in vse to se lahko dogaja tudi na virtualni ravni. Zanimalo me je, ali lahko pridružitve v kako spletno skupnost vpliva tudi na socialni kapital.

Želela sem opisati, kako moji vrstniki uporabljajo IKT in kakšna so njihova stališča do IKT, da bi na osnovi dobljenih podatkov postavila nekaj domnev o vplivu uporabe IKT-ja na socialno vključevanje oziroma izključevanje in na socialni kapital. Odgovoriti sem želela na naslednja vprašanja:

1. Ali starost in življenjsko okolje vplivata na uporabo IKT-ja? V mojem primeru med tistimi, ki so stari od 19 do 26 (dijaki, študentje) in tistimi, ki so stari od 27 do 35 (konec študija, zaposleni).
2. Kako pogosto mladi uporabljajo IKT in kakšna raba je najpogostejša (uporaba računalnika, interneta in družabno spletnih omrežij)?
3. Koliko se FB uporablja in katerih funkcij se njegovi člani poslužujejo?
4. Katera družabno spletna omrežja so najbolj priljubljena in zakaj?
5. Kakšna je korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo FB-ja?
6. Kakšna je povezava med realno in virtualno socialno mrežo?
7. Kakšna je oblika in količina socialne opore, ki jo posamezniki dobijo v okviru virtualne skupnosti?
8. Personalni vidik; osebno zadovoljstvo in občutki v povezavi z virtualno skupnostjo?

9. Kakšna je povezava med sodelovanjem (nesodelovanjem) v virtualni skupnosti in izključevanjem (ali lahko nesodelovanje v virtualni skupnosti pomeni osiromašenje posameznikove socialne mreže)?

Moje hipoteze:

V našem primeru je večina hipotez hipotez ocenjevanja, torej so to trditve o prevladujočem odgovoru na določeno vprašanje oziroma o določeni porazdelitvi odgovorov.

H1: Ljudje se za uporabo FB-ja odločajo, ker jim primanjkuje časa za stike v živo in je splet hitra in enostavna rešitev za ohranjanje stikov.

H1.1: Ljudje se za uporabo FB-ja odločajo, ker je kombinacija *geografsko vezane in geografsko razpršene virtualne skupnosti*.

H2: Obstaja korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo FB-ja.

H3: Obstaja korelacija med velikostjo realne in virtualne soc. mreže.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE, MODEL RAZISKAVE IN SPREMENLJIVKE

Raziskava, ki sem jo opravila, je deskriptivna in kvantitativna. Namen deskriptivne raziskave je oceniti oziroma opredeliti osnovne značilnosti preučevanega pojava, ali ugotoviti korelacijo med pojavi. O deskriptivni raziskavi govorimo takrat, ko ugotavljamo stanje na eni ali več spremenljivkah pri določeni populaciji. Pri moji raziskavi bi lahko govorili tudi o korelacijski raziskavi, saj nam ta pove, v kakšnem količinskem odnosu so različne značilnosti, v mojem primeru povezava med virtualno skupnostjo in socialnim kapitalom. Kvantitativna raziskava pa zato, ker sem zbrala številčne podatke, ki prikazujejo določeno stanje (Mesec B. 1997: 37–40).

Spremenljivke:

- spol: moški, ženski
- sarost: - od 19 do 22 let
 - od 23 do 26
 - od 27 do 30
 - od 31 do 35
- življenjsko okolje: - podeželsko
 - mestno
 - obmestno
- št. tesnih prijateljev
- vrste druženja: - osebni stik
 - stik preko telefona
 - stik preko računalnika
- pogostost stikov: - vsak dan
 - enkrat tedensko
 - enkrat mesečno
- aktivnosti na računalniku, internetu in Facebooku
- priljubljenost družabno spletnih omrežij

- vzroki za zadovoljstvo ali nezadovoljstvo pri uporabi FB-ja
- vzroki za uporabo FB-ja
- št. osebnih poznanstev na FB-ju: - poznajo osebno (%)
 - dejanski prijatelji (%)
- količina realnih prijateljev v virtualni mreži
- vzroki za dodajanje »nepoznanih« ljudi
- št. na novo pridobljenih prijateljev in št. ponovno vzpostavljenih opuščenih stikov preko uporabe FB-ja
- ocena odzivov pri iskanju opore na FB-ju
- vzroki za neuporabo IKT-ja
- povezava med uporabo IKT-ja / družabno spletnih omrežij in izključenostjo
- dostop do IKT-ja
- velikost realne in virtualne socialne mreže
- povprečna uporaba interneta in FB-ja
- število prijateljev na FB-ju
- iskanje opore na FB-ju: - instrumentalne
 - emocionalne
 - informacijske

3.2 MERSKI INSTRUMENT IN VIRI PODATKOV

Za raziskavo sem kot merski instrument uporabila anketni vprašalnik. Vprašalnik sem oblikovala s pomočjo spletnega mesta Google Docs, kjer se precej enostavno oblikuje vprašalnik. Vprašalnik je obsegal 48 vprašanj. 13 vprašanj odprtega tipa in 35 vprašanj zaprtega tipa. Vprašanja so bila razdeljena v 5 sklopov (1. Demografske značilnosti, 2. Vprašanja povezana z obstoječo socialno mrežo, 3. Vprašanja povezana z uporabo IKT-ja, 4. Uporaba družabnih spletnih omrežij, 5. Izključenost). V prvem sklopu sem spraševala po spolu, starosti in kraju bivanja. Drugi sklop se nanaša na velikost in kakovost obstoječe socialne mreže posameznikov. Tretji sklop se nanaša na uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), v mojem primeru predvsem računalnika in bolj specifično: uporaba interneta. To sem povezala s četrtim sklopom, ki se osredotoči na uporabo družabno spletnih omrežij, pod drobnogled pa sem vzela uporabo Facebooka. V zadnjem, petem sklopu,

pa sem preučevala povezavo med neuporabo IKT-ja/interneta/družabno spletnih omrežij/Facebooka in posameznikovo izključenostjo.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

V idealnem primeru naj bi populacijo sestavljali uporabniki Facebooka v Sloveniji, ki jih je 467.280 (<http://www.kratkocasnik.com/blog/2010/01/na-facebooku-ze-skoraj-vsak-drugi-slovenski-uporabnik-interneta/>). To se mi je zdela najbolj logična izbira populacije, saj so to ljudje, ki uporabljajo virtualno skupnost in lahko ocenijo, kakšen vpliv ima uporaba te skupnosti na njihov socialni kapital. Ker pa predvidevam, da se po nekaterih značilnostih ženski del te populacije, ki mu sama pripadam, razlikuje od moškega, je bolj pravilno, če kot populacijo definiram uporabnice Facebooka v Sloveniji. Svoje stike na Facebooku imam za neslučajnostni priročni vzorec te populacije. To pomeni, da je posploševanje na celotno populacijo uporabnikov tega portala možno le pod predpostavko, da se moja spletna skupnost po svoji sestavi pomembno ne razlikuje od spletnih skupnosti drugih uporabnikov slov. Facebooka. Te domneve ne morem preveriti. Vprašalnik je bil poslan 180 ljudem, od katerih sem dobila vrnjenih 140 izpolnjenih vprašalnikov. Od tega so bili štirje nepopolno rešeni, ena anketa pa je starostno zelo odstopala in sem jo izločila iz analize. Vprašalnik je bil na voljo v časovnem obdobju od 3. 11. 2009 do 10. 11. 2009. Anketiranci so do anketnega vprašalnika prišli na spletnem mestu, ki sem ga poslala vsem svojim stikom. Populacije nisem vnaprej omejila s starostnim opredeljujočim pogojem. Želela sem, da bi zajela čim širši dejanski starostni razpon, da bi lahko izsledke raziskave čim bolj posplošila.

Ker pa sem za populacijo vzela svoje stike na FB-ju, je bila tudi starostna skupina precej homogena. Starostni razpon je sicer od 19 do 35 let, vendar prevladuje starost od 22 do 25 let (72 %). Med 135 anketiranci je bilo 89 (65 %) žensk in 47 (35 %) moških.

Ker sem anketo poslala vsem svojim stikom in sem od 180 poslanih dobila vrnjenih 135, lahko govorimo o 25 % osipu. 40 ljudi mi anketnega vprašalnika ni vrnilo, kar pa ni nič nenavadno na naravo zbiranja podatkov. Nekateri, ki jih imam dodane kot stike, niso v resnici moji zelo dobri prijatelji in se morda zaradi tega niso počutili dolžni rešiti te anketo. Spet drugi imajo ustvarjen profil na Facebooku, vendar ga ne uporabljajo aktivno in je morda tudi

to vzrok za nevrnjen anketni vprašalnik. Spet drugi pa morda le niso imeli časa. Vseeno se mi zdi 75 % vrnjenih anket lep procent in tudi vse, ki so bile vrnjene, so bile rešene skoraj v celoti. Zato sem mnenja, da lahko ugotovitve pod zgoraj omenjeno predpostavko in omejitvijo posplošujemo na celotno populacijo.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Anketa je bila ustvarjena na spletnem mestu Google. Docs in dostopna na spletnem mestu <https://spreadsheets.google.com/viewform?hl=en&invite=CJqM0eMF&formkey=dFVTZ25hNW52bGtQWjI2YXVCVGx6UWc6MA>. Podatki so se nato anonimno zbirali na spletnem mestu Google. Docs. Dostopna je bila 24 ur na dan, in sicer v časovnem obdobju od 3. do 10. 11. 2009 (en teden). Ko je posameznik odprl spletno mesto z anketo, je lahko nemudoma začel z reševanjem. Na začetku ankete sem predstavila sebe in namen svoje raziskave, nato pa so sledila vprašanja po sklopih. Ko so končali z reševanjem, so anketo potrdili in jo s tem poslali na spletno mesto v Google. Docs, kjer je bila na voljo meni za obdelavo.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Vse podatke sem obdelala kvantitativno. Sprva sem odgovore zakodirala, da je bila obdelava bolj pregledna. Za kodiranje in tudi kasnejšo obdelavo podatkov sem uporabila Excel. Nekatere izračune in tabele pa sem obdelala tudi ročno.

Potem sem pri vsakem vprašanju naredila pregled frekvenčnih porazdelitev in ga predstavila z grafom ali v tabeli. Nekatera vprašanja sem tudi združila. Najprej sem obdelala vso anketo, potem pa sem bolj podrobno pregledala še odgovore, ki so se nanašali na moja vprašanja in hipoteze. Hipoteze sem preverjala s hi-kvadratom in s Pearsonovim korelacijskim koeficientom. Pri hi-kvadratu preverjamo povezanost med dvema spremenljivkama in ugotavljamo ali naša porazdelitev odstopa od neke pričakovane. Pearsonov korelacijski koeficient pa nam pove, kolikšna je povezanost med dvema vrednostma. Povprečne ocene pa sem merila z aritmetično sredino (seštevek vseh ocen delimo s številom odgovorov). Ponekod anketiranci niso odgovorili na vse odgovore, nekje pa je bilo možnih več odgovorov hkrati. V teh primerih vsota vseh odgovorov ni enaka $n = 135$. V takšnih primerih sem to tudi dopisala kot komentar.

4 REZULTATI

4.1 SPLOŠNI PREGLED REZULTATOV

Tabela 4.1. Struktura anketirancev glede na spol (n=135=100 %)

spol	f	f(%)
moški	47	34,8
ženski	88	65,2
skupaj	135	100

Na anketo je odgovorilo več deklet kot fantov. Vendar so procenti podobni kot v vzorcu, katerega enotam sem poslala vprašalnik. V moji skupini prijateljev je bilo namreč 63 % deklet in 37 % fantov. Od tega je odgovorilo 65,2 % žensk in 34,8 % moških. Zato tu o kakšnem odstopanju težko govorimo, več je žensk, kar pa je, glede na to, da sem sama ženska, razumljivo. Sicer pri izbiri prijateljev nisem preferirala žensk, vendar je res, da imam v svojem krogu prijateljev in znancev več deklet. Na to vpliva tudi izbira mojega študija, saj so na naši fakulteti večinoma ženske, ki pa so tudi v skupini mojih stikov na FB-ju.

Tabela 4.2. Struktura anketirancev glede na starost (n=135=100 %)

spol	starost	f	f(%)	F(%)
moški	Od 19–22 let	9	40,9	6,7
ženska		13	59,1	9,6
moški	Od 23–26 let	24	26,4	17,8
ženska		67	73,6	49,6
moški	Od 27–30 let	11	68,7	8,2
ženska		5	31,3	3,7
moški	Od 31–35 let*	3	50	2,2
ženska		3	50	2,2
skupaj		135		100

*Tu je razred večji za en podatek, ker sem imela 17 starosti in jih nisem mogla drugače razdeliti v razrede, ker je 17 praštevilo in je deljivo samo s seboj. To ključno ne spremeni podatkov, saj je tudi podatek 35 let reprezentativen za zadnji razred.

V raziskavi je sodelovalo največ 24 letnikov (48 anketirancev, kar je 35,6 %). V povprečju pa je najpogostejša starostna skupina od 23 do 26 let, kar 67,4 %. Takšen delež si lahko razložimo s samo izbiro vzorca. Vzorec so sestavljali moji prijatelji na Facebooku, ki so moji vrstniki in jih je največ iste starosti, kot sem jaz. V povprečju pa so v skupinah moški starejši od žensk. Razen v skupini od 23 do 26 let je glede na razmerje v celotni skupini več žensk s to

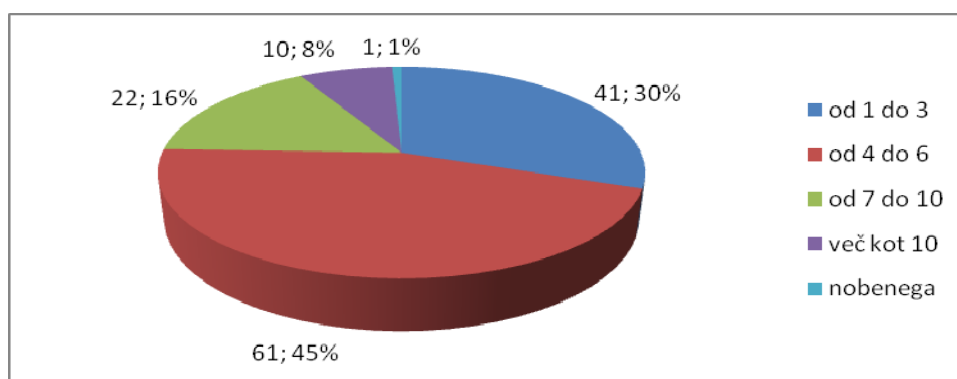
starostjo. Na razlike v porazdelitvi med skupinami nas opozarja tudi vrednost hi-kvadrata, ki za tri stopnje prostosti pride 11,81; (kritična vrednost pri 5 % tveganju je 7,82), torej lahko z manj kot 5 % možnosti, da se motimo, trdimo, da so moški v naši populaciji Facebooka v povprečju starejši od žensk, kar je v skladu z običajno starostno izbiro med spoloma (ženske izbirajo starejše moške, moški mlajše ženske).

Tabela 4.3. Struktura anketirancev glede na življenjsko okolje (n=135=100 %)

življenjsko okolje	f	f (%)
podeželjsko	41	30,4
mestno	63	46,7
obmestno	31	22,9
skupaj	135	100

Sama izviram iz podeželskega okolja. Največ anketirancev v moji mreži stikov je takih, ki izvirajo iz mestnega okoliša, sledi mu podeželjsko in nato obmestno. Lahko bi združili mestno in obmestno okolje (skupaj 69,6 %) in bi iz tega sklepali, da je več tistih iz mestnih in obmestnih krajev, ki uporabljajo internet in družbeno spletna omrežja. To je pogojeno tudi s tem, da imajo ta območja večjo internetno pokritost. Lahko pa bi tudi rekli, da je internet bolj pogost način preživljanja časa meščanov, kot pa tistih s podeželja.

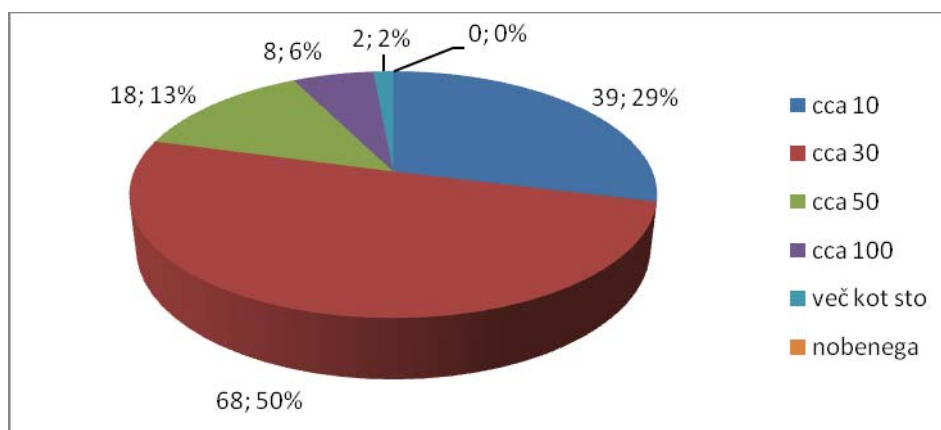
Graf 4.1. Struktura obstoječe socialne mreže, št. tesnih prijateljev (n=135=100 %)

Večina mojih stikov (45,2 %) ima od 4 do 6 dobrih prijateljev. To skupino sem opredelila kot skupina ljudi, s katerimi imajo anketiranci zelo dobre odnose, redne stike in na katere bi se v primeru stiske prvo obrnili. Sledijo jim tisti, ki imajo enega, oziroma največ tri takšne prijatelje (16,3 %) in na koncu tisti, ki imajo takšnih prijateljev več kot 10 (7,4 %). Samo

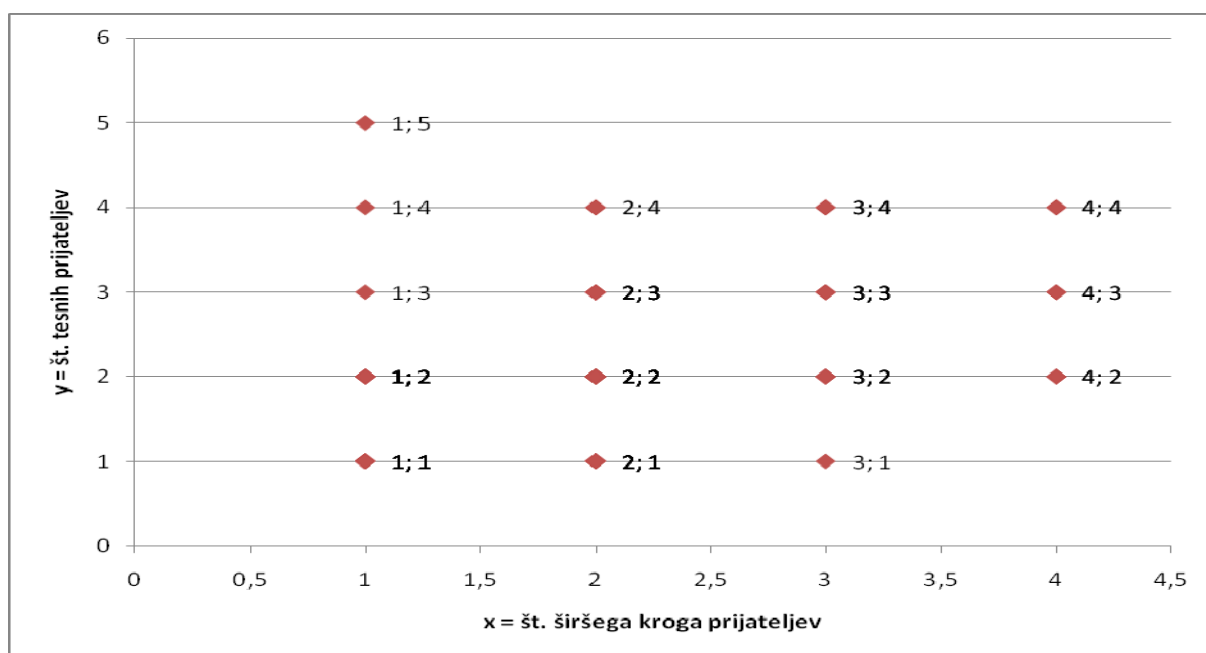
eden od anketirancev je obkrožil, da takega prijatelja ni, ker pa je pri naslednjem vprašanju označil, da ima približno 10 prijateljev, lahko sklepamo, da je pri teh izključen dejavnik zaupanja, saj prijatelje ima, vendar se na njih v primeru stiske ne bi obrnil.

Graf 4.2. Struktura obstoječe socialne mreže, št. prijateljev v širšem smislu (n=135=100 %)

Kar polovica (50,4 %) jih svoj krog prijateljev ocenjuje na število okrog 30. Sledijo jim tisti s približno desetimi prijatelji (28,9 %), nato tisti s približno 50 prijatelji (13,3 %) in na koncu tisti z več kot stotimi prijatelji (1,5 %).

Graf 4.3. Primerjava med tesnimi prijatelji in širšim krogom prijateljev (x = št. prijateljev v širšem smislu, y = št. tesnih prijateljev)

* 1; 5 (1), 1; 4 (1), 1; 3 (1), 1; 2 (13), 1; 1 (23), 2; 4 (2), 2; 3 (11), 2; 2 (38), 2; 1 (17), 3; 4 (4), 3; 3 (7), 3; 2 (6), 3; 1 (1), 4; 4 (13), 4; 3 (3), 4; 2 (4).

Tu sem primerjala odgovore v grafu 4.1. in grafu 4.2. Procenti v grafih so precej podobni, zato bi lahko sklepali, da sta v korelaciji. Tisti, ki imajo od 4 do 6 dobrih prijateljev, imajo okrog 30 prijateljev v širšem smislu, tisti, ki imajo od 1 do 3 prijatelje, imajo okrog 10 prijateljev v širšem smislu, in tako dalje. Če podatke med seboj primerjamo, dobimo Pearsonov korelacijski koeficient v vrednosti $r = 0,47$ in lahko govorimo o zmerni povezanosti med spremenljivkama. Torej več kot imajo anketiranci bližnjih prijateljev, večji bo njihov krog prijateljev v širšem smislu.

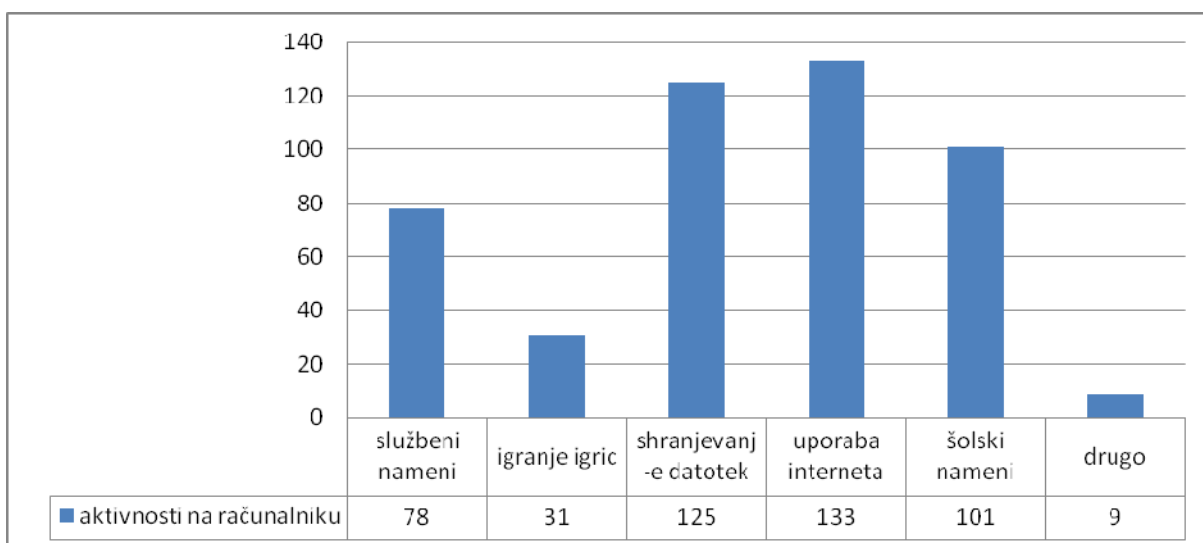
Tabela 4.4. Načini in pogostost druženja anketirancev s prijatelji

	vsak dan		enkrat tedensko		enkrat mesečno		skupaj	
	f	f %	f	f %	f	f %	f	f %
oseben stik	23	21	72	32	40	62	135	100
pogovor preko telefona	41	37	80	35	13	20	134	100
stik z uporabo računalnika	47	42	75	33	12	18	134	100
skupaj	111	100	227	100	65	100	403	100

*Dva na eno izmed vprašanj nista odgovorila, zato je v drugi in tretji vrsti $n = 134$.

Če primerjamo načine druženja med sabo, lahko iz tabele razberemo, da se osebni stiki izvršujejo predvsem tedensko (53 %). Preko telefona se anketiranci s svojimi prijatelji slišijo vsaj enkrat na teden (60 %) ali pa vsak dan (31 %). Preko računalnika pa so anketiranci s prijatelji v stiku vsak teden (56 %) ali pa vsak dan (35 %). To pomeni, da so posredni stiki preko računalnika (telefona) pogostejši, neposredni osebni stiki pa so redkejši. Če pa primerjamo pogostost druženja, pa je tedenski stik najpogostejši, sledi dnevni in na koncu mesečni stik. V kategoriji tedenskega navezovanja stikov je telefonski najbolj pogost (35 %), v kategoriji dnevnih stikov prednjači stik z uporabo računalnika (42 %) in v kategoriji mesečnih stikov je najbolj pogost osebni stik.

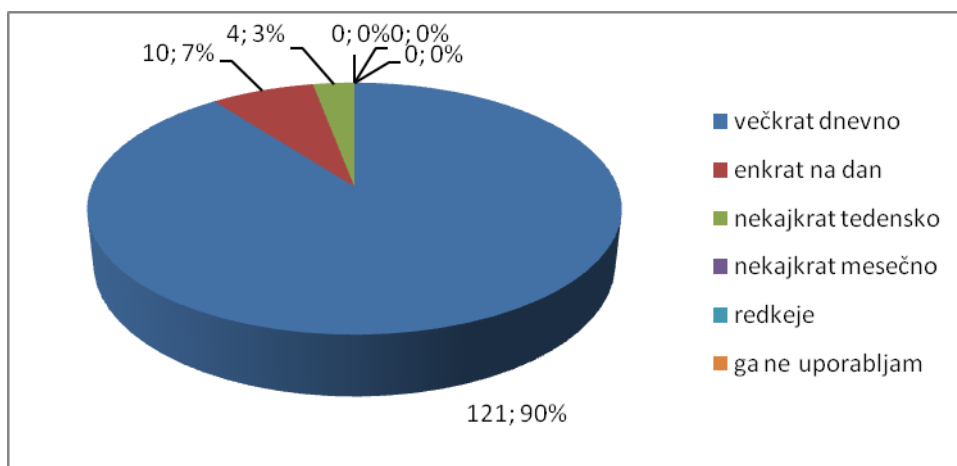
Graf 4.4. Pregled aktivnosti na računalniku med anketiranci (n=135=100%)

*Odstotki so višji od 100 %, ker so anketiranci lahko hkrati označili več odgovorov.

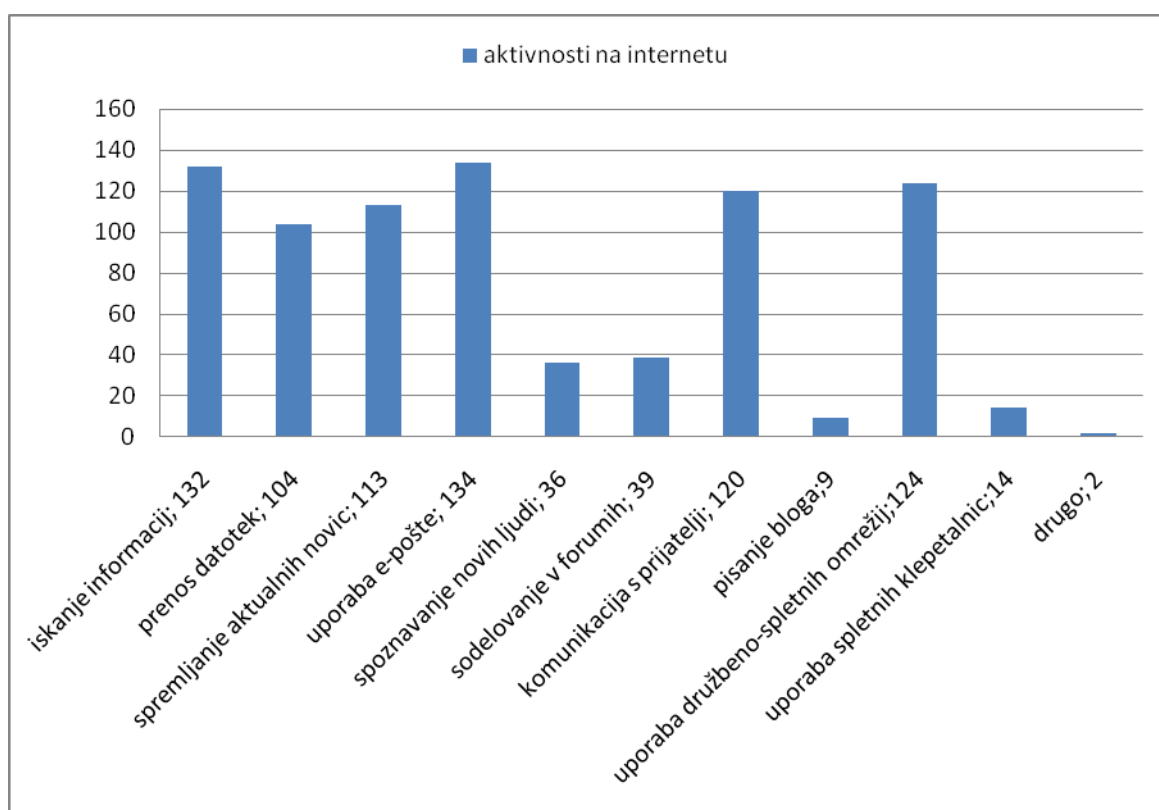
Anketiranci računalnik v največji meri uporabljajo za uporabo interneta. Med 135 anketiranci je kar 133 (98 %) takšnih. Sledi shranjevanje datotek (92,6 %), nato uporaba za šolske namene (74,8 %) in uporaba za službene namene (57,7 %) in na koncu za igranje igrice (22,9 %). Pod drugo je devet anketirancev dopisalo še poslušanje glasbe, komunikacijo, samoizobraževanje, hobije, multimedijo in nastavitve inštrumentov.

Graf 4.5. Uporaba interneta med anketiranci (n = 135 = 100 %)

Očitno je, da se skoraj vsi anketirani povezujejo s spletom večkrat dnevno, preostali pa vsaj enkrat na dan. To pomeni, da je povezovanje s svetovnim spletom postalo pomembna sestavina vsakdanjega življenja.

Graf 4.6. Pregled aktivnosti na internetu med anketiranci (n = 135 = 100%)

*Možnih je bilo več odgovorov hkrati.

Anketiranci se interneta največ poslužujejo za iskanje informacij (97,8 %), za pisanje in prebiranje e-pošte (99,2 %) in za uporabo družabno spletnih omrežij (91,8 %). Vendar je tudi res, da je % uporabe družabno spletnih omrežij pogojen tudi z izbiro moje populacije, kjer morajo vsi, ki so želeli odgovoriti na moj vprašalnik, imeti ustvarjen profil na Facebooku. Kar 88,8 % se interneta poslužuje za komunikacijo s prijatelji in 83,7 % za spremljanje aktualnih novic. Tem aktivnostim sledijo prenosi datotek (77 %). Najmanj pogoste aktivnosti pa so sodelovanje v forumih (28,9 %), spoznavanje novih ljudi (26,7 %), uporaba spletnih klepetalnic (10,4 %) in pisanje bloga (6,7 %). Iz teh podatkov bi lahko sklepali, da uporaba družabnih spletnih omrežij narašča in upada popularnost spletnih klepetalnic. Med anketiranci je tudi manj takšnih, ki na internetu spoznavajo nove ljudi, to pomeni, da se preko spleta povezujejo s svojimi siceršnjimi prijatelji (znanci, sošolci), ki jih poznajo iz neposrednih stikov. Velik procent ljudi, ki uporabljajo internet za iskanje informacij in spremljanje aktualnih novic, nas opozori na pomembnost dostopnosti do IKT-ja in posledično do pomembnih virov informacij, ki jih lahko posamezniki dobimo preko spleta. Torej tisti, ki so

za ta vir prikrajšani, so prikrajšani tudi za vrsto podatkov, ki so drugim, ki to tehnologijo uporabljajo, dostopni hitreje in tudi v večji meri.

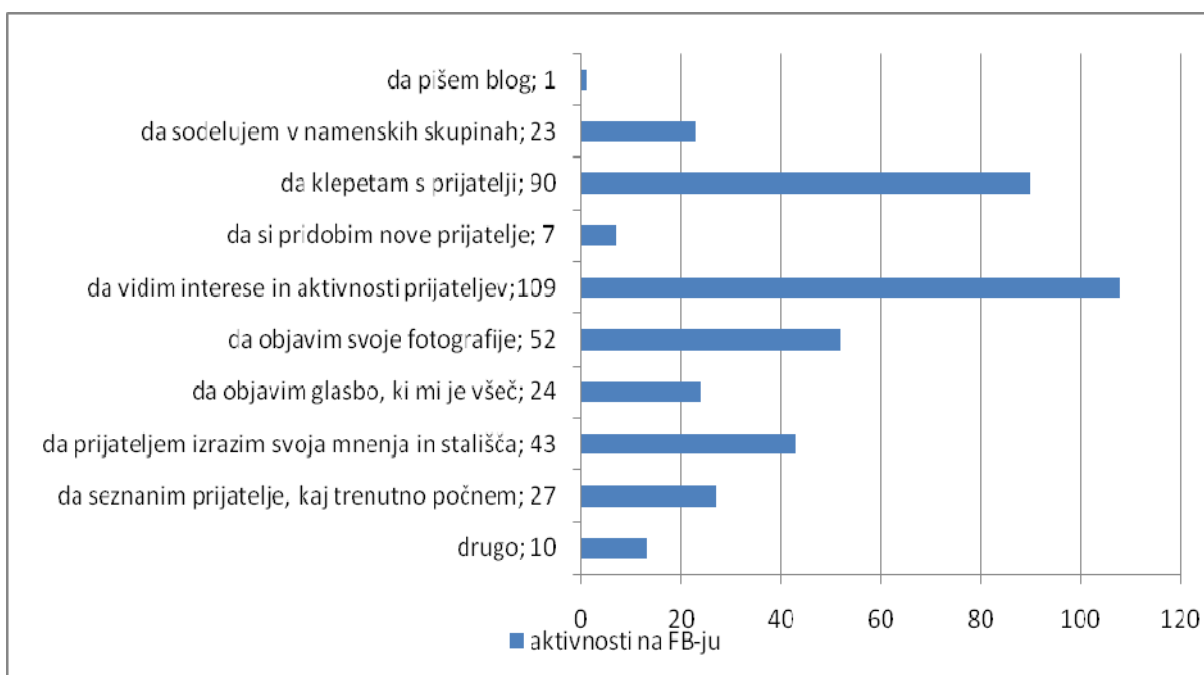
Tabela 4.5. Pregled uporabe družbenospletnih omrežij in najvišja stopnja zadovoljstva le-teh med uporabniki (n = 135 = 100%)

	uporaba*		zadovoljstvo	
	f	f (%)	f	f (%)
Facebook	135	100	106	78,5
Hi5	1	0,7	0	0
MySpace	4	2,9	0	0
Netlog	18	13,3	1	0,7
Tagged	4	2,9	0	0
Twitter	2	1,5	0	0
YouTube	103	76,3	21	15,6
Drugo:	2	1,5	Nobeno:7	5,2
skupaj	135		135	

*Pri vprašanju o uporabi družabno spletnih omrežij je bilo možnih več odgovorov, zato pride seštevek f (%) več kot 100 %.

Med 135 anketiranimi vsi uporabljajo FB (krajšava za Facebook), kar je logično, glede na to, da so bili moja populacija moji prijatelji na FB-ju. Med temi jih je kar 78,5 % takšnih, ki jim to družabno spletno omrežje najbolj ustreza. Po uporabi FB-ju sledi YouTube (76,3 %) in Netlog (13,3%). Po priljubljenosti pa v skupini anketirancev daleč prednjači FB, sledi mu le YouTube s 15,6 %.

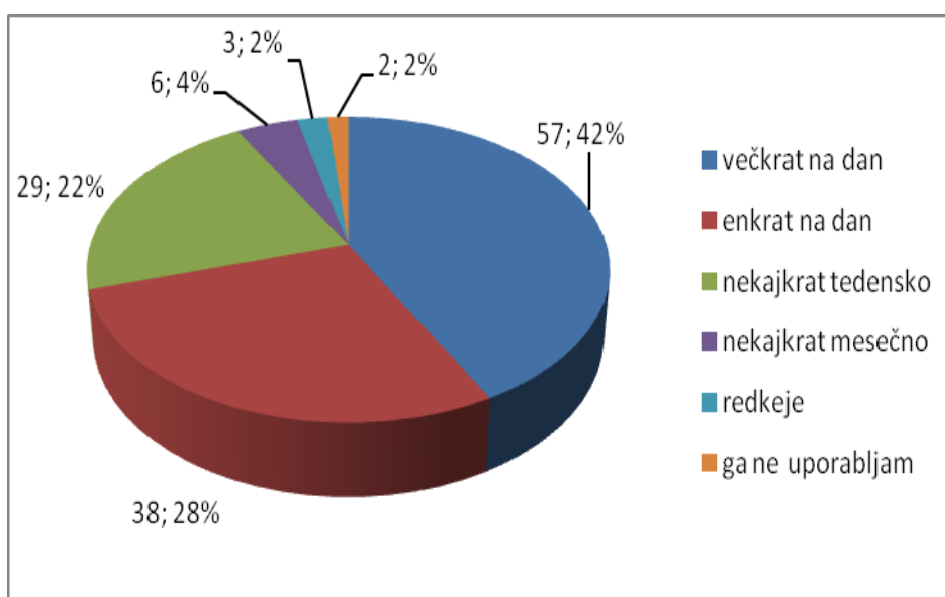
Graf 4.7. Aktivnosti na FB-ju med anketiranci (n=135=100%)

*Pod drugo so anketiranci napisali še igranje igrice (Farmvile), preganjanje dolgčasa, ohranjanje stikov in preganjanje dolgčasa. Pet je bilo takšnih, ki so pustili to vprašanje nerešeno in sem jih štela v skupino »drugo«. Tudi pri tem vprašanju je bilo na voljo več odgovorov hkrati.

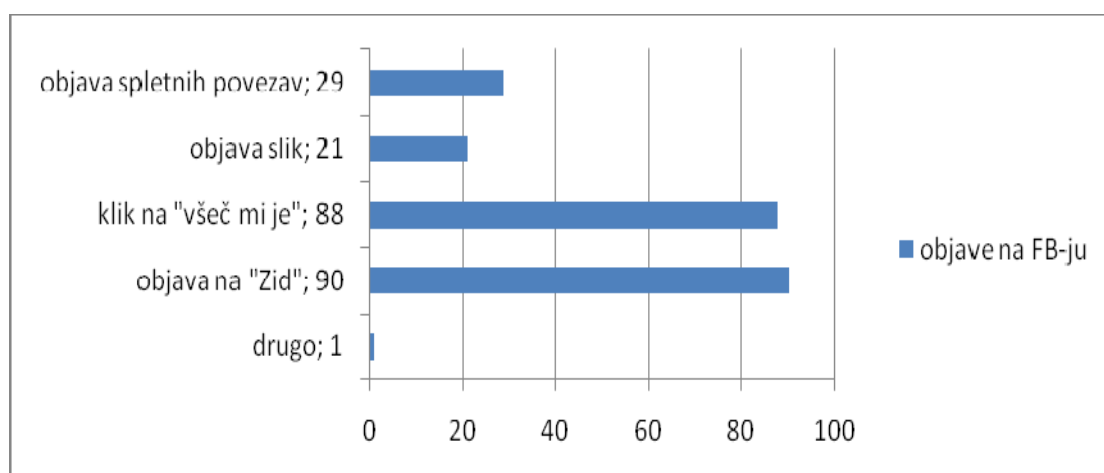
Anketiranci FB uporabljajo predvsem zato, da vidijo, kaj počnejo njihovi stiki in da vidijo njihove interese (80,7 %) in zato, da klepetajo z njimi (68,1 %). Če strnemo ta dva odgovora, gre predvsem za ohranjanje stikov s prijatelji. Uporabljajo pa ga tudi za objavo svojih fotografij (38,5 %), za izražanje svojih mnenj in stališč in delitev le-teh s svojimi prijatelji (31,9 %), za informiranje prijateljev, kaj trenutno počnejo (20 %), za objavljanje glasbe, ki jim je všeč (17,8 %) in sodelovanje v skupinah za določen namen (17 %). Najmanj pa jih FB uporablja za spoznavanje novih prijateljev in en sam anketiranec za pisanje bloga.

Graf 4.8. Uporaba FB-ja med anketiranci (n=135=100 %)

Med anketiranci je največ tistih, ki FB uporabljajo večkrat na dan (42,2 %), oziroma enkrat dnevno (28,2 %). Dva anketiranca sta obkrožila, da ga sploh ne uporabljata, vendar imata pri vprašanju, katera družabna spletna omrežja uporabljaš, označeno, da uporabljata FB. Tudi sicer je bilo nekaj takšnih, ki imajo označeno, da imajo ustvarjen profil na FB-ju, pa so kasneje odgovarjali precej pomanjkljivo pri določenih vprašanjih, ali pa so kakšno vprašanje pustili prazno. To lahko pripišemo trendu, da je na FB-ju precej ljudi, ki sicer ima ustvarjen profil, ampak ga ne uporablja, oziroma ga ne uporablja aktivno.

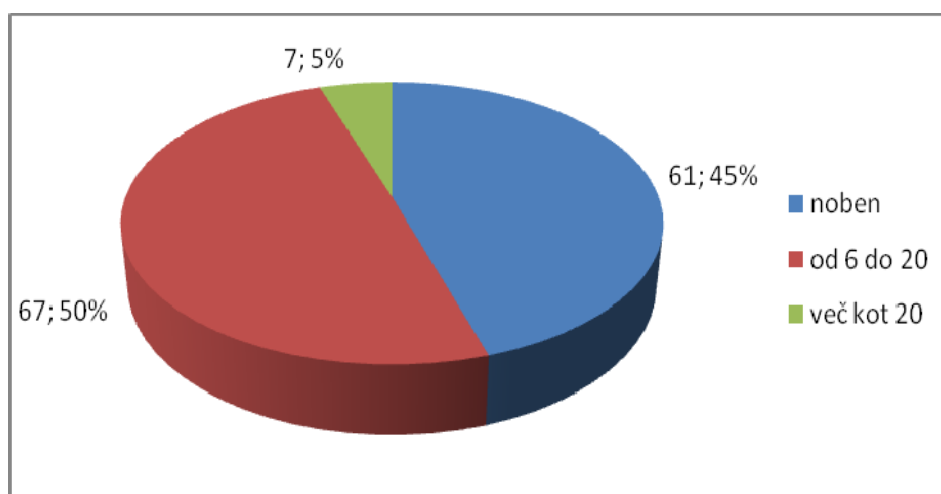
Graf 4.9. Objave na FB-ju med anketiranci (n=135=100%)

*Nekateri so pustili prazen odgovor, za njih sem sklepala, da niso objavili nič (vprašanje se je nanašalo na obdobje zadnjega tedna reševanja te ankete).

Anketiranci objavljajo največ na »zid« (66.7 %) in klikajo na »všeč mi je« (65,9 %).

Graf 4.10. Vzpostavitev stikov s prijatelji prijateljev (n=135=100 %)

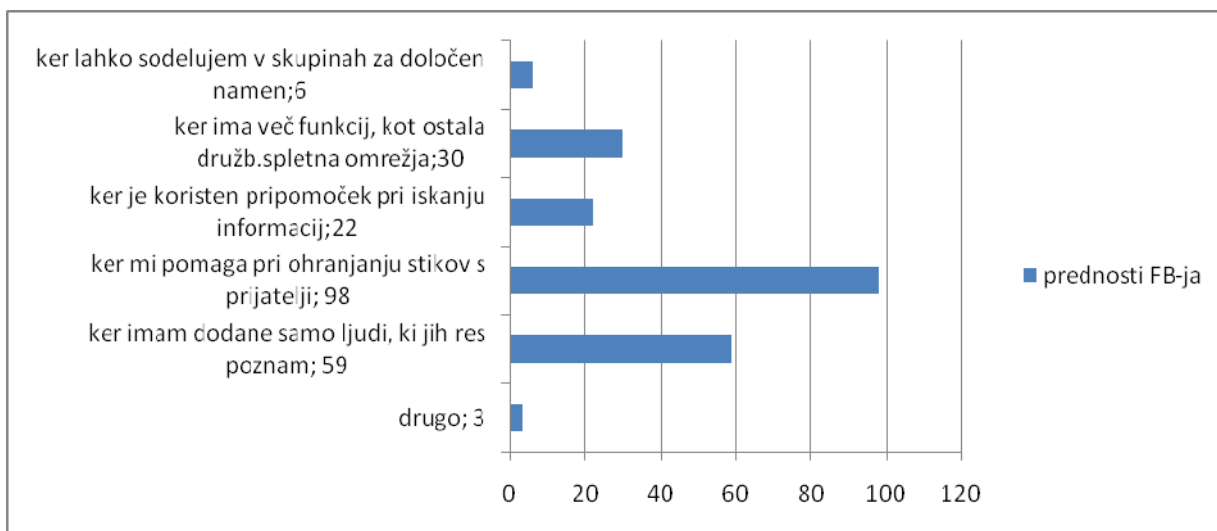
Tu nas je zanimalo, ali so anketiranci prišli do novih stikov preko prijateljev svojih prijateljev na FB-ju. Skupina ljudi ki teh stikov niso vzpostavili in skupina, ki je vzpostavila od 6 do 20 prijateljev preko svojih prijateljev je precej enakovredna (45,2 % in 49,6 %). Najmanj je takšnih, ki so vzpostavili več kot 20 takšnih stikov (5,2 %). Za prve bi lahko rekli, da so bolj socialno zadržani, drugi pa bolj ekspanzivni. Zanimivo je, da sta ti dve skupini oziroma ta dva sloga precej ostro ločena. Vmesna skupina je zelo šibka.

Tabela 4.6. Pregled sodelovanja v tematskih skupinah in dajanje pobud za le-te

	članstvo v tematski skupini		dajanje pobud za tematske skupine	
	f	f (%)	f	f (%)
nobeno	46	34,1	118	87,4
1	18	13,3	10	7,4
2	21	15,6	6	4,5
3	8	5,9	0	0
več	42	31,1	1	0,7
skupaj	135	100	135	100

Anketiranci sodelujejo tudi v skupinah za določen namen. Zdi pa se, da tisti, ki se pridružijo eni, se potem pridružijo večim. Med našimi anketiranci je namreč največ takšnih, ki jih je pridruženih v več tematskih skupin (31,1 %) ali pa v nobeno (34,1 %). Oseb, ki so pridruženi v eno, dve ali tri skupine je precej manj. Dajanje pobud za skupine pa ni domena moje raziskovalne skupine, največ je namreč takšnih, ki niso dali še nobene pobude za nastanek kake tematske skupine (87,4 %). Tudi ti podatki kažejo na obstoj dveh različnih slogov glede na socialno ekspanzivnost, le da je tu vmesna skupina »zmerno ekspanzivnih« nekoliko močnejša kot pri prejšnjem vprašanju. Hkrati pa razlika v deležu tistih, ki so člani tematskih skupin in onih, ki so dali pobudo za tematsko skupino (teh je izrazito malo), kaže na pasiven slog večine.

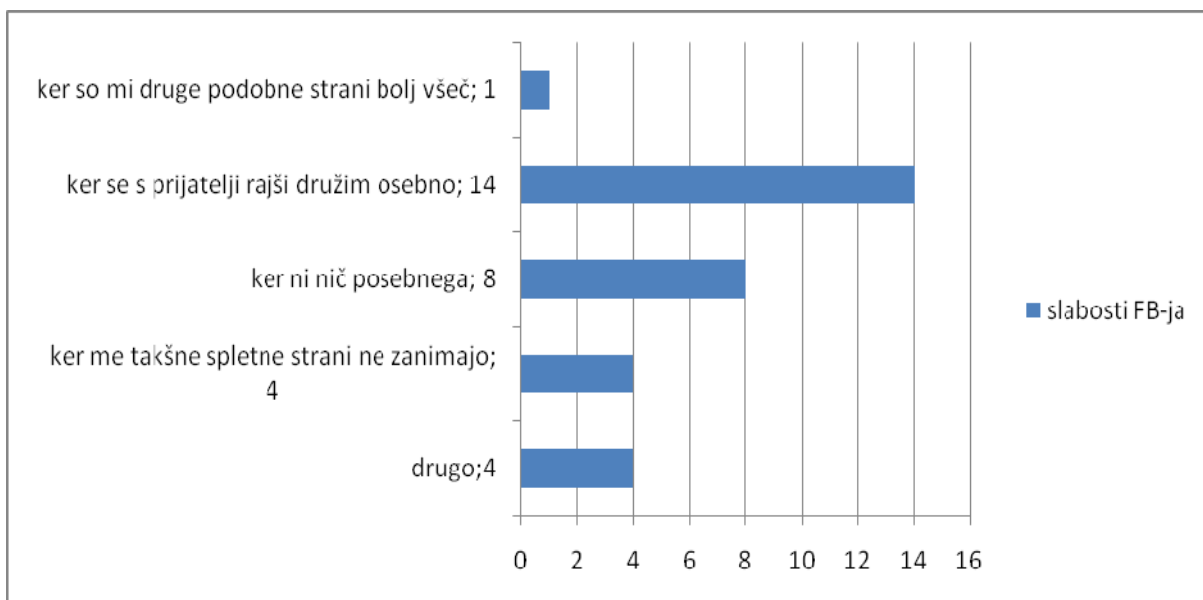
Graf 4.11. Vzroki zaradi katerih je anketirancem FB bolj všeč kot ostala spletna omrežja

*Tu so odgovarjali samo tisti, ki jim je FB bolj všeč kot ostala družabno spletna omrežja (n = 119). Možnih je bilo več odgovorov hkrati. Pod »drugo« so anketiranci dopisali še: enostaven, zabaven in nepoznavanje ostalih družabno spletnih omrežij.

Velika prednost FB-ja je torej v tem, da pomaga ohranjati stike s prijatelji (82,3 %) in to, da imajo anketiranci dodane samo ljudi, ki jih zares poznajo (49,6 %). Tu se že kaže tendenca, da je FB virtualna skupnost, ki je neko dopolnilo realne socialne mreže in da resnični potencial spleta, ki je v širjenju socialne mreže in spoznavanju ljudi tudi preko meja svoje ožje domovine, sploh ni izkoriščen. Tak slog je pogojen tudi z omejitvami FB-ja v primerjavi z npr. Netlogom, kjer ima vsak možnost, da lahko vsak trenutek pregleduje celotno populacijo uporabnikov in si izbira nove prijatelje. FB pa omogoča to le v primeru, da imajo uporabniki odklenjen profil (nastavitve varnosti). To pa je odvisno od posameznikov samih in njihovih interesov. Nekateri namreč ne želijo, da bi bili vsi njihovi podatki vidni vsem.

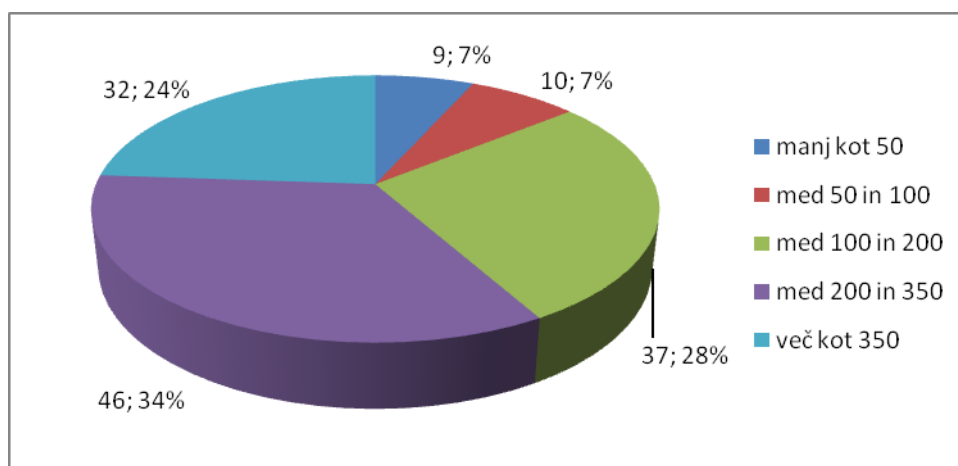
Graf 4.12. Vzroki zaradi katerih anketirancem FB kot družabnospletno omrežje ne ustreza

*Na to vprašanje so odgovorili samo tisti, ki jim FB kot družabno spletno omrežje ne ustreza (n = 24). Možnih je bilo več odgovorov. Pod »drugo« so anketiranci še dopisali: preveč nepotrebnih aplikacij, preveč komercialen, prepočasen in vprašanje zasebnosti.

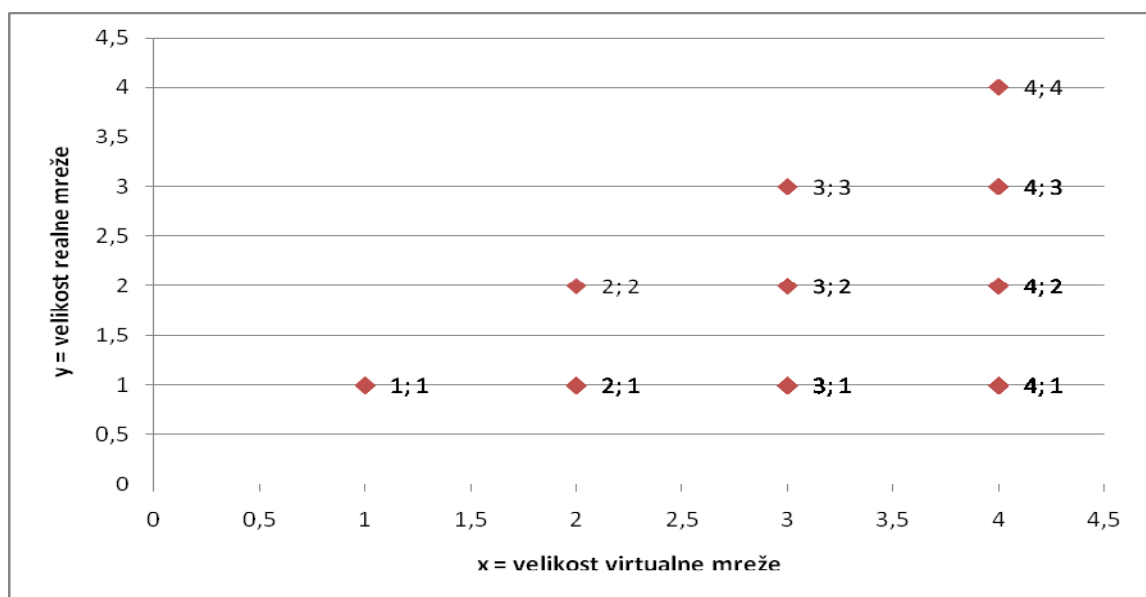
Tistim anketirancem, ki jim FB ne ustreza, jim to ne zato, ker se s prijatelji rajši družijo osebno in ker se jim FB kot družabno spletno omrežje ne zdi nič posebnega. Od 135 anketirancev je na to vprašanje odgovorilo 24 oseb, 18 %.

Graf 4.13. Število prijateljev na FB-ju (n=134=100 %)

Največ je takšnih, ki ima dodanih od 200 do 350 prijateljev (34,3 %). Sledijo tisti s skupino prijateljev od 100 do 200 (27,6 %) in nato tisti, ki imajo dodanih več kot 350 prijateljev (23,8 %). Najmanj pa je takšnih ki imajo od 50 do 100 (6,7 %) ali manj kot 100 prijateljev (7,4 %).

Graf 4.14. Primerjava med realno in virtualno socialno mrežo (x = velikost virtualne mreže, y = velikost realne mreže)

* 1; 1 (9), 2; 1 (9), 2; 2 (1), 3; 1 (31), 3; 2 (4), 3; 3 (2), 4; 1 (58), 4; 2 (13), 4; 3 (6), 4; 4 (2)

Ob pogledu na graf lahko rečemo, da obstaja povezava med obstoječo in virtualno socialno mrežo. Kakšna je ta povezava, bomo preverili kasneje pri preverjanju hipotez. Lahko pa že sedaj vidimo, da ni nikogar, ki bi imel manjšo virtualno mrežo, kot realno.

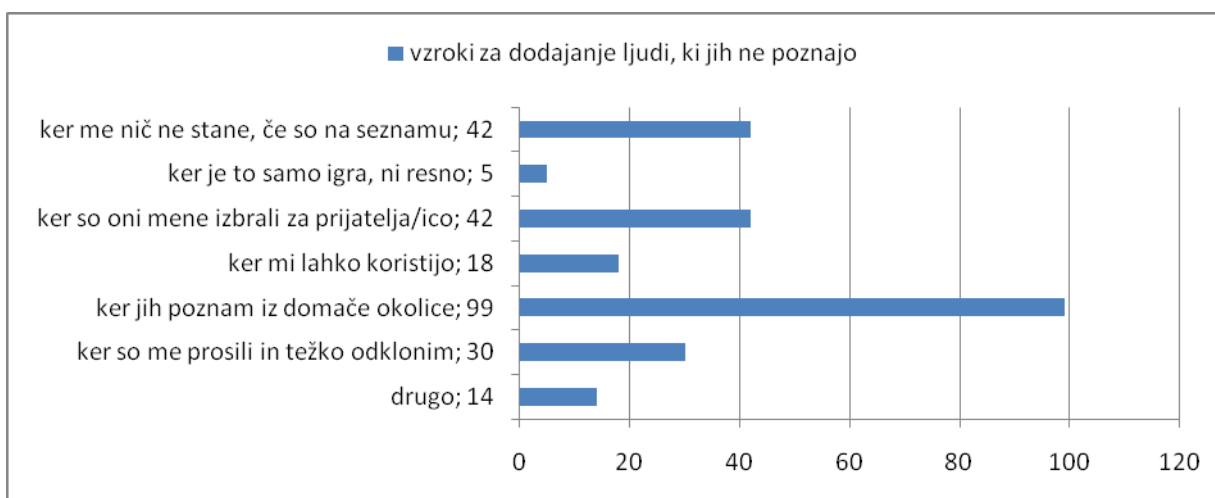
Tabela 4.7. Pregled osebnih poznanstev in rednih stikov v skupini »prijateljev« na FB-ju

	sem se z njimi srečal osebno		imam redne stike z njimi		s prijatelji, ki jih imam dodane na FB-ju, sem dejansko prijatelj	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
z vsemi ali skoraj vsemi	101	75,9	2	1,5	20	15
s skoraj tremi četrtinami	23	17,3	8	6	27	20,1
s (skoraj) polovico	5	3,8	38	28,6	37	27,6
s skoraj četrtino	4	3	85	63,9	50	37,3
z nikomer osebno	0	0	0	0	0	0
skupaj	133	100	133	100	134	100

*Nekateri anketiranci niso odgovorili na vprašanje, zato je n=133, 134.

Velika večina anketirancev osebno pozna svoje stike na FB-ju (75,9 %), kar je tudi logično, saj jih kar 49,6 % tudi navaja, da jim je pri FB-ju všeč ravno to, da imajo dodane samo ljudi, ki jih zares poznajo. Redne stike pa imajo anketiranci v večini z dobro četrtino svojih dodanih stikov (63,9 %), kar pa je tudi logično, saj imajo anketiranci v večini dodanih od 200 do 350 stikov, s katerimi pa bi bilo nemogoče vzpostavljati redne stike. V človekovi naravi je, da selekcioniira, ker bi se drugače lahko izgubil v poplavi odnosov, ki pa ne bi temeljili na kvaliteti, ampak samo na kvantiteti. Zato je precej samoumevno, da izbiramo ožji krog ljudi, s katerimi imamo redne stike. Pri vprašanju v zadnji tabeli pa je najmanj takšnih, ki so »dejanski prijatelji« z vsemi ali skoraj vsemi (15 %). Največ ima »dejanskih prijateljev« skoraj četrtino (37,3 %), sledijo tisti s skoraj polovico dodanih »dejanskih prijateljev« (27,6 %) in s skoraj tremi četrtinami (20 %). To vprašanje pa se lahko interpretira zelo različno, saj si je tu lahko vsak sam razlagal, kaj so to »dejanski prijatelji«.

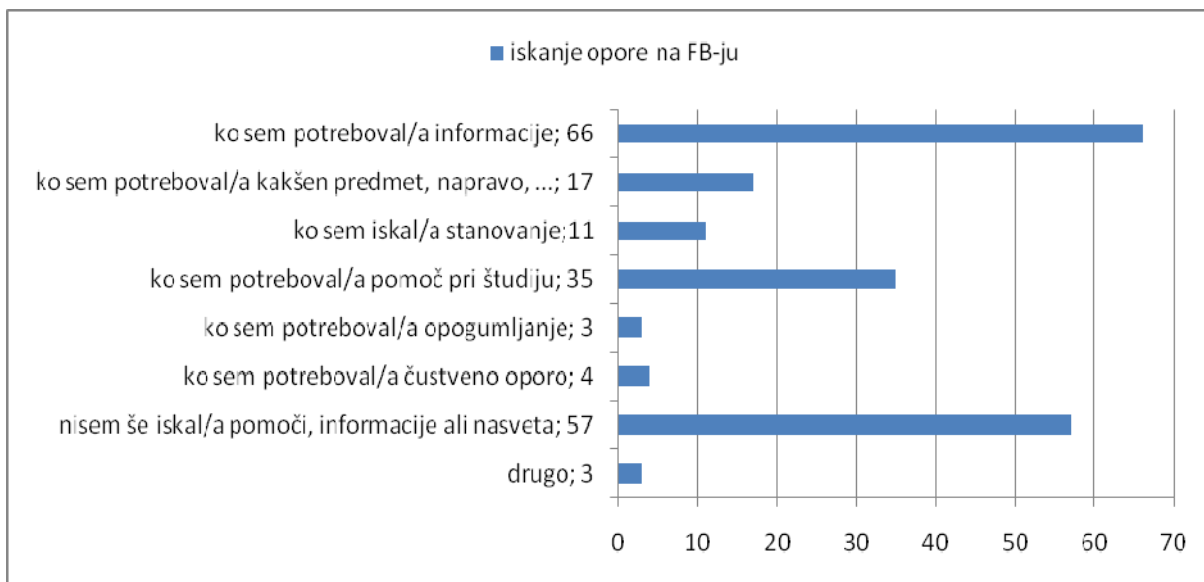
Graf 4.15. Vzroki za dodajanje ljudi, ki dejansko niso prijatelji anketirancev

*Možnih je bilo več odgovorov. 13 anketirancev ni odgovorilo na to vprašanje (nekateri pa so prav napisali, da nimajo takšnih ljudi), za njih lahko sklepamo, da nimajo dodanih ljudi, ki jih ne poznajo. Pod »drugo« so navedli še: promocija izdelkov, ogled slik, prijatelji iz skupnih interesnih skupin in ker je oseba iz Slovenije in ni nič narobe, če je dodana.

Veliko je takšnih, ki imajo dodane ljudi iz domačega kraja, ki jih poznajo na videz, vendar z njimi ne prijateljujejo (73,3 %). Na njih lahko gledamo tudi kot na potencialne prijatelje in vire opore.

Graf 4.16. Prikaz iskanja opore (emocionalne, informacijske ali materialne) na FB-ju

*Možnih je bilo več odgovorov. Med »drugo« so anketiranci navedli še: iskanje prevoza in iskanje idej za tečaje.

Največ je takšnih, ki so na FB-ju iskali informacijsko oporo (48,9 %). Vendar je vseeno veliko takšnih, ki se za kakršnokoli oporo še niso obrnili na FB (42,2 %). Veliko je tudi

takšnih, ki so potrebovali pomoč pri študiju (26 %). 12,6 % vseh anketirancev je na FB-ju že iskalo določen predmet/napravo in 8,1 % so si s FB-jem pomagali pri iskanju stanovanja. Najmanj pa je takšnih, ki so na FB-ju iskali emocionalno podporo (čustvena opora; 3%, opogumljanje; 2,2 %). Izmed tistih, ki pa so iskali oporo na FB-ju, pa jih je bilo kar 66,7 % prijetno presenečenih, saj so se na njihovo prošnjo za pomoč odzvali tudi tisti, za katere to ne bi pričakovali. Na vprašanje, ali se je veliko prijateljev odzvalo na njihovo prošnjo za pomoč, pa je na lestvici od 1 do 5, kjer je 1 pomenila zelo malo in 5 zelo veliko, je največ anketirancev označilo število 3 (31,5 %). Povprečna ocen je 3,3, torej lahko govorimo o pozitivnem odzivu skupine na prošnjo za pomoč.

Tabela 4.8. Prikaz odzivov na prošnjo za pomoč. Skala od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se je po njihovi oceni odzvalo zelo malo ljudi in 5 pomeni, da zelo veliko

Skala od 1–5	f	F	f (%)	F (%)
1	10	10	11,2	11,2
2	12	22	13,5	24,7
3	28	50	31,5	56,2
4	22	72	24,7	80,9
5	17	89	19,1	100
skupaj	89		100	

Če pogledamo v razpredelnico, lahko vidimo, da je več tistih, ki so mnenja, da so dobili dober odziv na njihovo prošnjo za pomoč. Njevečkrat pojavljena vrednost je število 3. Sledi število 4 in nato 5 (skupaj 75,3 %). Aritmetična sredina je 3,3, torej so pozitivno ocenili odziv. Poleg tega so morali odgovoriti, ali se je na njihovo prošnjo za pomoč odzval kdo, za katerega to niso pričakovali. 56,5 % jih je odgovorilo z da in 43,5 % pa z ne.

Tabela 4.9. Število novo pridobljenih prijateljev in število ponovno vzpostavljenih stikov med anketiranci

	na novo pridobljena oseba, ki jo sedaj smatra za prijatelja		ponovni kontakt z osebo, s katero je bil stik izgubljen	
	f	f (%)	f	f (%)
DA	39	30	116	87,9
NE	91	70	16	12,1
skupaj	130	100	132	100

*Pri prvem vprašanju je 5 oseb pustilo vprašanje prazno, pri drugem pa 2 osebi.

Večina jih ne pride do novih prijateljev preko FB-ja (70 %), jih pa zato velika večina ponovno vpostavi stik z osebami, s katerimi so že bile v stiku, pa so ta stik zaradi različnih razlogov opustili. Teh je kar 87,9 %. To je pozitivno z vidika stroke socialnega dela, saj je ena izmed pglavitnih nalog socialnega delavca tudi razširitev posameznikove socialne mreže.

Tabela 4.10. Pregled osebnega zadovoljstva anketirancev z uporabo FB-ja; vpliv uporabe FB-ja na njihovo soc. mrežo

skala od 1–5, kjer je ena najnižja ocenjena vrednost in 5 najvišja	krog ljudi, s katerimi imam redne stike, se mi je povečal, odkar uporabljam FB		odkar uporabljam FB, mi bo več ljudi priskočilo na pomoč, ko bom to potreboval		odkar uporabljam FB, sem z nekaterimi bolj povezan		moje druženje s prijateljem/lji se je v živo povečalo, odkar uporabljam FB		moje druženje s prijateljem/lji se je v živo zmanjšalo, odkar uporabljam FB	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
1	21	15,7	62	46,3	39	29,1	61	45,2	106	78,5
2	31	23,1	37	27,6	37	27,6	34	25,2	14	10,4
3	39	29,1	26	19,4	32	23,9	27	20	11	8,1
4	31	23,1	6	4,5	22	16,4	11	8,1	2	1,5
5	12	9	3	2,2	4	3	2	1,5	2	1,5
skupaj	134	100	134	100	134	100	135	100	135	100
aritmetična sredina	M = 2,9		M = 1,9		M = 1,9		M = 2		M = 1,4	

*V prvih treh kolonah eden izmed anketirancev ni odgovarjal zato je n = 134.

Aritmetična sredina za prvi stolpec je 2,9, zato bi lahko rekli, da je večina ljudi ocenilo, da se njihov krog ljudi, s katerimi imajo redne stike, čeprav samo preko spleta, ni bistveno povečal, oziroma se je povečal za malo, odkar uporabljajo FB. Sredina za drugi stolpec je 1,9, kar pomeni, da se anketirancem ne zdi, da imajo sedaj, ko uporabljajo FB, več ljudi, ki bi jim priskočilo na pomoč v stiski oziroma, je teh ljudi bolj malo. Tudi v tretji tabeli je sredina ocene 1,9, torej se anketiranci zaradi FB-ja v večini ne počutijo nič bolj povezani s svojimi prijatelji. V četrti koloni je sredina 2, torej zaradi uporabe FB-ja niso občutili bistvenega povečanja v druženju v živo. Prav tako v zadnji koloni ni bilo upada v druženju v živo zaradi uporabe FB-ja (M = 1,4). Ocena je najvišja pri odgovoru, da se je anketiranemu povečal krog ljudi, s katerimi ima redne stike. Sledi ocena, da se je druženje s prijatelji povečalo, odkar uporablja FB, nato pa sledijo ostali odgovori.

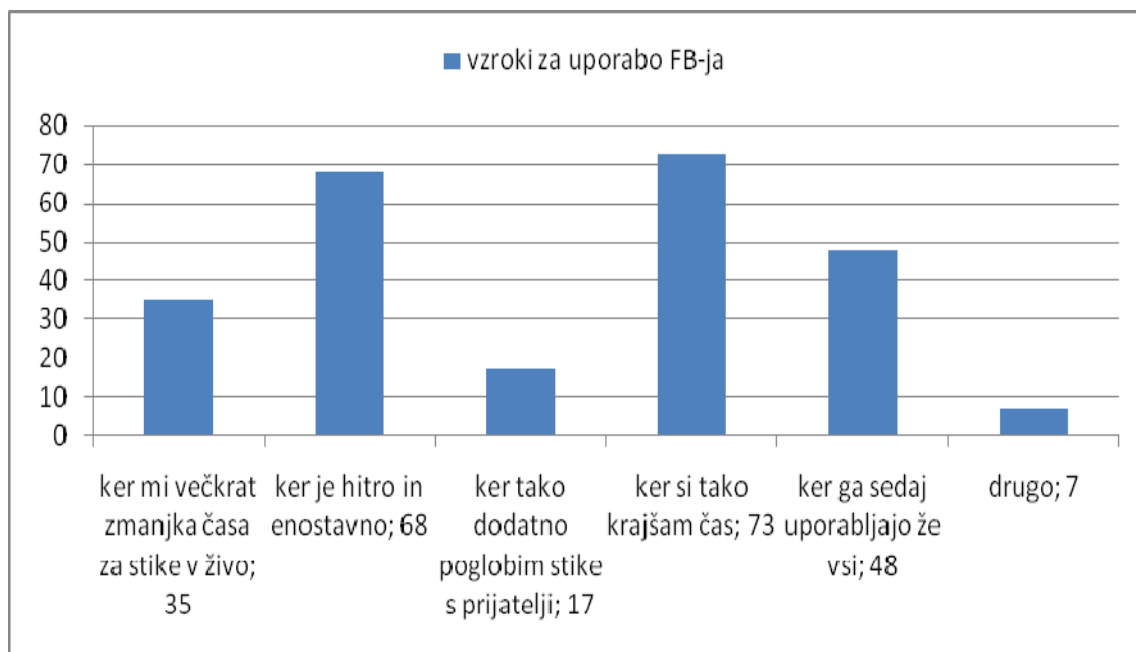
Tabela 4.11. Ali anketiranci poznajo koga, ki nima dostopa do IKT-ja ali pa te tehnologije ne mara in ali to lahko vpliva na stike s takšnimi osebami?

	Ali poznaš koga, ki nima dostopa do IKT-ja?		Ali poznaš koga, ki ne mara IKT-ja?		Ali si opustil stike z nekom, ki ne uporablja IKT-ja?	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
DA	41	30,4	75	56	15	11,2
NE	94	69,6	59	44	119	88,8
skupaj	135	100	134	100	134	100

*IKT tu pomeni računalnik ali internet.

Večina jih ne pozna osebe, ki ne bi imela dostopa do IKT-ja, vendar je 30,4 % vseeno kar velika številka. Torej je še kar nekaj ljudi, ki dostopa do IKT-ja nima in so izključeni iz tega področja. Kar 56 % anketirancev pa pozna nekoga, ki te tehnologije ne mara uporabljati. Po odgovorih anketirancev pa neuporaba FB-ja oziroma IKT-ja ni vzrok za opustitev stikov s prijatelji (88,8 %). Med anketiranci pa jih je kar 31,5 % že bilo v situaciji, ko so želeli z nekom vzpostaviti stik ali pa želeli tak stik nadaljevati, pa to ni bilo možno, ker oseba ni uporablja interneta ali družabno spletno omrežje.

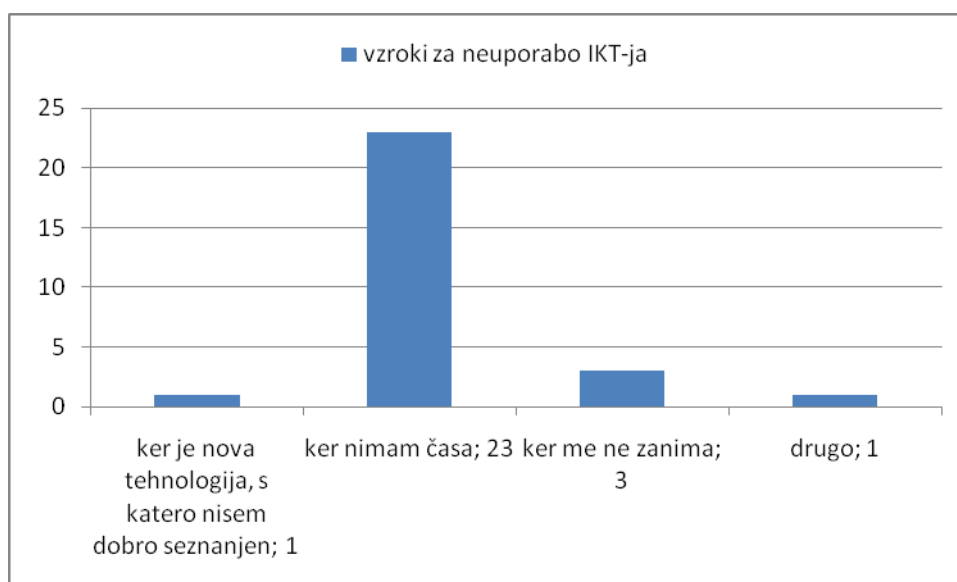
Graf 4.17. Vzroki za uporabo FB-ja med anketiranci

*Možnih je bilo več odgovorov. Pod »drugo« so napisali: zaradi ljudi, ki sem jih spoznal/a v tujini, ker preposto najdeš izgubljen stik, radovednost in prigovarjanje drugih.

Zanimivo pri tej tabeli je to, da je največ anketirancev (54 %) odgovorilo, da FB uporablja zato, da si krajša čas. Kar pa je precej nenavadno glede na to, da je pomankanje časa za druženje danes eden izmed poglavitnih problemov. Drugi najpogostejši odgovor je bil, da zato, ker je hitro in enostavno (50,4 %), nato zato, ker ga sedaj uporabljajo že vsi (35,6 %) in zato, ker jim večkrat zmanjka časa za stike v živo (26 %). Najmanj je takšnih, ki FB uporabljajo zato, da še dodatno poglobijo svoje stike (12,6 %). Anketirance sem tudi prosila, naj z ocenami od 1 do 5 ocenijo, ali jim FB pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji (1 sploh ne pomaga in 5 zelo mi pomaga). Povprečna ocena je bila 3,3, kar pomeni, da jim pomaga.

Graf 4.18. Če anketiranci IKT-ja (interneta in računalnika) ne uporabljajo pogosto, zakaj je temu tako?

Na to vprašanje je odgovorilo 24 oseb (17,8 %). Med njimi so vsi, razen enega, označili, da internet in računalnik ne uporabljajo preveč pogosto zato, ker nimajo časa (95,8 %). Samo ena oseba je označila, da s to tehnologijo ni dobro seznanjena. Njena starost je bila 24 let. Tu bi omenila še eno anketiranko, ki sem jo morala izločiti iz raziskave, ker je po starosti precej izstopala od preostale populacije, ki je ravno tako označila, da internet in računalnik ne uporablja pogosto ravno zato, ker je to zanjo nova tehnologija, ki se jo še uči uporabljati. Njena starost je 49 let.

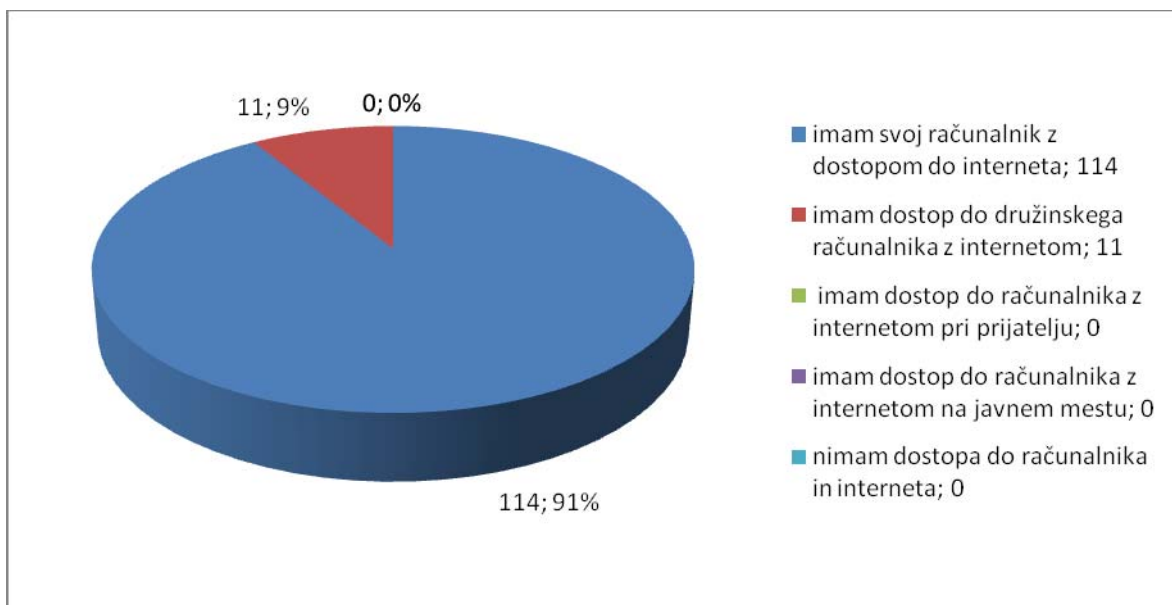
Tabela 4.12. Povezava med uporabo družabno spletnih omrežij/IKT-ja in izključenostjo

skala od 1–5, kjer je ena najnižja ocenjena vrednost in 5 najvišja	počutim se izključen, ker moji prijatelji uporabljajo družabno spletna omrežja bolj pogosto, jaz pa ne		počutim se prikrajšan za informacije in storitve, ker nimam vedno dostopa do IKT-ja		moj krog ljudi bi se zelo zmanjšal/povečal, če bi začel uporabljati družabno spletna omrežja bolj pogosto	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
1	50	73,5	28	46	9	16,4
2	8	11,8	4	6,6	7	12,7
3	7	10,3	9	14,7	32	58,2
4	2	2,9	9	14,7	5	9,1
5	1	1,5	11	18	2	3,6
skupaj	68	100	61	100	55	100
aritmetična sredina	M = 1,5		M = 2,5		M = 2,7	

Anketiranci so pri prvem vprašanju prikrajšanost ocenili s povprečno vrednostjo 1,5, torej se ne počutijo prikrajšane, ker nekateri družabna spletna omrežja uporabljajo več, kot oni. Pri naslednjem vprašanju so prikrajšanost za določene informacije in storitve ocenili s povprečno vrednostjo 2,5. Vrednost je še vedno v spodnji polovici, torej se večina anketirancev tudi v tem primeru ne počuti preveč prikrajšanih. Pri zadnjem vprašanju je ocena 1 pomenila, da bi se njihov krog zelo zmanjšal in število 5, da bi se njihov krog zelo povečal. Največ je bilo tistih, ki so označili oceno 3 (58,2 %). Povprečna ocena je 2,7. Torej lahko sklepamo, da anketiranci menijo, da bi se njihov krog ljudi spremenil povprečno (niti zelo zmanjšal, niti zelo povečal, ampak nekje vmes).

Med tabelo 4.12. in grafom 4.18. pa prihaja do nasprotij v številu odgovorov. Kot lahko razberemo iz tabele in grafa so anketiranci odgovarjali v zelo različnem številu. Pri vsakem vprašanju pa je bilo pod opombami dopisano, da naj na ta vprašanja odgovarjajo samo tisti, ki IKT-ja in družabno spletnih omrežij ne uporabljajo pogosto ali sploh ne. To lahko pripišemo nepozornosti anketirancev, ali pa morda tudi slabi formulaciji anketnega vprašalnika. Tako so na ta vprašanja morda odgovarjali tudi tisti, ki IKT uporabljajo pogosto. Čeprav pa je tudi res, da se vprašanja nanašajo na različna področja, ena na uporabo računalnika, druga na uporabo družabno spletnih omrežij in da se vsak lahko počuti prikrajšan na enih področjih in na drugih ne.

Graf 4.18. Dostop do računalnika z internetom

Vsi anketiranci imajo dostop do svojega računalnika z internetom (91,2 %) ali do družinskega računalnika (8,8 %). Med tistimi, ki še nimajo svojega računalnika, so trije odgovorili, da si ga bodo nabavili takoj, ko bo to mogoče in šest, da zaenkrat še ne, ker imajo dostop drugje ali pa jih to ne zanima.

4.2 PREVERJANJE HIPOTEZ

H1: Ljudje se za uporabo FB-ja odločajo, ker jim primanjkuje časa za stike v živo in je splet hitra in enostavna rešitev za ohranjanje stikov.

Interpretacija odgovorov glede na to hipotezo ni enoznačna. Na prvi pogled se zdi – če pogledamo tabelo 4.17. – da je ta hipoteza ovržena. 54 % anketirancev, to je prevladujoč odgovor, je namreč odgovorilo, da FB uporablja zato, da si krajša čas, kar se zdi v nasprotju z mojo hipotezo. Predvidevala sem namreč, da je ravno pomanjkanje časa za vzdrževanje realnih stikov vzrok, da se ljudje poslužujejo FB-ja. Iz teh odgovorov pa sklepamo, da imajo časa preveč.

Po drugi strani pa je skupno 76 % anketirancev, ki za vzdrževanje stikov uporabljajo FB, ker imajo premalo časa za vzdrževanje stikov v živo: 26 % jih je takšnih, ki FB uporabljajo zato, ker jim zmanjka časa za stike v živo; 50 % anketirancev pa se strinja, da je uporaba FB-ja hitra in enostavna rešitev za vzdrževanje stikov, torej se tudi ogibajo zamudnejšega vzdrževanja stikov v živo. Hipotezo lahko delno potrdimo in delno ovržemo. X^2 je 68,35, kar dokazuje, da izbira razlogov za uporabo FB-ja niso naključni, ampak na njih vplivajo interesi anketirancev.

Ti interpretaciji se ne izključujeta. Odgovor »ker si tako krajšam čas« namreč ne pomeni nujno, da ima anketirani preveč časa, zato ga mora krajšati; to bi bilo preveč dobesedno razumevanje. Ta odgovor lahko pomeni preprosto, da je delo s FB kratkočasno, zabavno. To pomeni, da uporabljajo FB za vzdrževanje stikov, ker nimajo časa za vzdrževanje stikov v živo, poleg tega pa jim je to zabavno početje. Tako torej kaže, da je naša domneva potrjena.

Tu bi lahko dodali še eno hipotezo: H1.1: **Ljudje se za uporabo FB-ja odločajo, ker je kombinacija *geografsko vezane in geografsko razpršene virtualne skupnosti*.**

Za geografsko vezano virtualno skupnost je značilna fizično utrjena skupnost, katere pripadniki še dodatno komunicirajo preko elektronskih virov. V geografsko razpršenih virtualnih skupnostih pa člani sodelujejo glede na skupne interese na določeno temo in ne glede na geografsko lokacijo. V grafu 4.11. lahko vidimo, da je kar 50 % anketirancev

odgovorilo, da jim FB ustreza ravno zato, ker imajo dodane samo ljudi, ki jih zares poznajo. V tabeli 4.7. pa lahko odčitamo, da se je 75,9 % anketirancev osebno srečalo z vsemi ali skoraj vsemi prijatelji, ki jih imajo dodane na FB-ju. Redne stike imajo v največji meri s skoraj četrtino (63,9 %) in z dobro polovico (28,6 %). Dejanski, torej dobri prijatelji, pa so v večini s skoraj četrtino (37,3 %) in dobro polovico (27,6 %) dodanih prijateljev na FB-ju. Med tistimi, ki niso dejanski prijatelji, pa je največ tistih, ki so iz domače okolice in jih anketiranci poznajo, vendar se z njimi ne družijo (so morda obiskovali isto osnovno šolo, se poznajo iz ulice, cerkve ipd.). Takšnih je 73,3 %. Torej na podlagi teh podatkov lahko govorimo o geografsko vezani skupnosti, saj FB uporablja kot dodatno orodje za druženje in povezovanje.

Vendar je tudi geografsko razpršena, saj imamo veliko prijateljev, ki se nahajajo v različnih krajih in si ne moremo biti vedno geografsko blizu. Iz zgornjih podatkov iz tabele 4.7. lahko tudi razberemo, da rednih stikov anketiranci ne vzdržujejo z vsemi, kar je tudi logično, glede na veliko število. Pri vzrokih za uporabo FB-ja pa so anketiranci tudi dopisali, da jim pomaga pri vzdrževanju stikov z ljudmi, ki so jih spoznali na potovanjih (5 oseb). Iz tabele 4.6. pa lahko tudi vidimo, da je precej tudi takšnih anketirancev, ki se pridružujejo tematskim skupinam, torej skupinam skupnih interesov. Teh je 31.1 %. Zaradi teh podatkov lahko trdimo tudi, da je FB tudi geografsko razpršena virtualna skupnost in je tudi to razlog, da se je anketiranci radi poslužujejo. Torej lahko to hipotezo potrdimo na podlagi podatkov, ki so nam jih posredovali anketiranci s svojimi odgovori.

H2: Obstaja korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo FB-ja.

Izhajamo lahko iz moje definicije socialnega kapitala. V svoji diplomski sem socialni kapital opredelila kot kakovost socialne mreže. Moji indikatorji pa so: velikost socialne mreže (število oseb, ki jih poznam), gostota kontaktov (enkrat na dan, enkrat na teden, enkrat na mesec) in raznovrstnost stikov (oseben stik, pogovor preko telefona, komunikacija preko spleta). Populacijo bom glede na te kriterije razdelila na tiste, ki imajo višjo kakovost socialne mreže in tiste, ki imajo nižjo kakovost socialne mreže ter nato obe skupini primerjala glede pogostosti uporabe FB.

Obstaja korelacija med velikostjo mreže in pogostostjo stikov, ki pa je različna (enaka) za vsako vrsto stikov: osebni, telefonski, preko računalnika.

Hi-kvadrat za tabelo 4.4. pride 32,01. Pri štirih stopnjah prostosti je hi kvadrat za 5 % tveganja 9,49. Kar pomeni, da lahko z manj kot 5 % možnosti, da se motimo, trdimo, da obstajajo razlike v načinih izvajanja stikov in njihovo pogostostjo.

Tabela 4.13. Primerjava med velikostjo mreže in količino osebnih stikov

	enkrat mesečno		enkrat tedensko		vsak dan		skupaj	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
do 30	15	38	20	52	4	10	39	100
nad 30	26	28	50	54	18	19	94	100
skupaj	41		70		22		133	100

Hi-kvadrat za to tabelo je prišel 2,44. Da bi lahko trdili, da obstaja kakšna razlika med skupinami, bi moral biti vrednost hi-kvadrata, pri dveh stopnjah prostosti 5,99. To pomeni da med tistimi, ki imajo manjšo mrežo in tistimi, ki imajo večjo mrežo, ni statistično pomembne razlike v pogostosti osebnih stikov. Nakazan pa je rahel trend, da bi tisti, ki imajo manjšo mrežo, utegnili imeti osebno redkejši dnevne stike od tistih, ki imajo večjo socialno mrežo. To nakazujejo odkloni, ki pa so največji v prvem in zadnjem stolpcu.

Tabela 4.14. Primerjava med velikostjo mreže in količino telefonskih stikov

	enkrat mesečno		enkrat tedensko		vsak dan		skupaj	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
do 30	3	8	26	67	10	25	39	100
nad 30	10	11	53	56	31	33	94	100
skupaj	13		79		41		133	100

Tudi tu je hi-kvadrat veliko nižji od zahtevanega. In sicer 1,18. Torej tudi tu ni posebnih razlik med skupinami. Tu pa so odkloni največji v drugem in tretjem stolpcu. Dnevno so v stikih preko telefona več tisti, ki imajo večjo socialno mrežo.

Tabela 4.15. Primerjava med velikostjo mreže in količino stikov preko računalnika

	enkrat mesečno		enkrat tedensko		vsak dan		skupaj	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
do 30	5	13	22	56	12	31	39	100
nad 30	7	8	52	55	35	37	94	100
skupaj	12		74		47		133	100

Tu je vrednost hi-kvadrata 1,24. Pri 5 % tveganja, da se motimo, da je naša razporeditev zgolj naključna, je hi-kvadrat že znanih 5,99. Torej tudi v tej tabeli ne moremo potrditi naše hipoteze s 5 % tveganjem, da se motimo. Vendar tudi v tej tabeli odkloni kažejo trend, da so tisti z večjo socialno mrežo v pogostejših stikih s svojimi prijatelji kot tisti z manjšo.

Torej naša hipoteza je, kot se zdi, če računamo hi-kvadrat, preveč tvegana, saj so vse porazdelitve v območju 50 % ali 30 % tveganja. Zato jo raje ovržemo.

Lahko pa vseeno poudarimo, da razlike med skupinami so, kar nam pokažejo izračunani odkloni med skupinami. Torej imajo anketiranci z večjo socialno mrežo pogostejše stike na dnevni ravni. To lahko rečemo za osebne stike, stike preko telefona in preko računalnika. **Ne moremo pa trditi, da obstaja korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo računalnika oziroma FB-ja.**

Če pogledamo graf 4.14. in tabelo 4.16. lahko rečemo, da imajo vsi anketiranci enako ali višjo virtualno socialno mrežo v primerjavi z realno. Na podlagi teh podatkov bi lahko sklepali, da virtualna skupnost krepi posameznikovo socialno kapital. Drug pogoj je pogostost stikov. Kot smo že ugotovili iz grafa 4.14. se stiki na dnevni ravni najpogosteje izvajajo preko spleta in telefona. Anketiranci pa imajo v večini dodane ljudi, ki jih poznajo osebno (75,9 %), imajo z njimi tudi osebne stike, in sicer je največ takšnih oseb, ki ima redne stike s polovico (28,6 %) in s četrtino (63,9 %) svojih stikov na FB-ju. Anketiranci se na FB obračajo tudi po oporo (57,8 %), tako emocionalno, informacijsko kot tudi instrumentalno, kar pomeni, da se čutijo povezani s skupnostjo in ji zaupajo. Veliko je tudi oseb, ki je preko uporabe FB-ja ponovno vzpostavilo stik z osebami, ki so že bile v njihovem krogu prijateljev, pa se je ta stik zaradi različnih razlogov izgubil. Takšnih oseb je 86 %. Anketiranci so prav tako ocenili, da se je njihov krog ljudi, s katerimi imajo redne stike, pa čeprav samo preko spleta, povečal, odkar uporabljajo FB (povprečna ocena 2,9, na lestvici od 1 do 5, graf 4.10.). Iz vseh teh podatkov

lahko sklepamo, da virtualna skupnost vpliva na velikost in kakovost posameznikove socialne mreže pozitivno in je povezana s posameznikovim socialnim kapitalom.

H3: Obstaja korelacija med velikostjo realne in virtualne soc. mreže.

Tu sklepamo, da je velikost virtualno mreže pogojena z velikostjo realne. Tisti, ki imajo veliko socialno mrežo v realnem življenju, imajo takšno tudi na FB-ju in obratno. Če je temu tako, potem bi moral Parsonov korelacijski koeficient presegati vrednost 0,7. Parsonov korelacijski koeficient je $r = 0,2$. Kar pa kaže na slabo povezanost. Če bi bil ta koeficient nekje med 0,40 do 1,00 bi lahko rekli, da večja kot je realna socialna mreža, večja je tudi virtualna. Vendar temu očitno ni tako. Veliko je namreč anketirancev, ki so svojo realno socialno mrežo ocenili kot veliko manjšo, kot virtualno. Torej lahko rečemo, da to, kolokšna je realna socialna mreža, ne vpliva na virtualno. Vsi imajo enako ali večjo virtualno mrežo v primerjavi z realno. Nizko vrednost korelacijskega koeficienta povzročajo ravno tisti, ki imajo veliko večjo virtualno mrežo od realne. To pa lahko ocenimo kot pozitivno, saj je dobro, da obstaja takšna mreža, pa čeprav samo na spletu.

Tabela 4.16. Primerjava med realno in virtualno socialno mrežo

VIRTUALNA MREŽA						
REALNA MREŽA		manj kot 50	od 50 do 100	od 100 do 200	več kot 200	skupaj
	do 30	9	10	30	57	106
	nad 30	0	1	7	21	29
	skupaj	9	11	37	78	135

Lahko pa bi rekli, da imajo anketiranci v povprečju večjo virtualno mrežo v primerjavi z realno. Iz tabele lahko vidimo, da imajo vsi enako ali večjo socialno mrežo. Tistih, ki so ocenili svojo virtualno mrežo višjo kot realno, je kar 125, torej 92,6 %.

Tisti, ki imajo realno mrežo nad 30, imajo večjo virtualno mrežo od tistih, ki imajo manjšo realno mrežo.

4.3 ODGOVORI NA VPRAŠANJA

1. Ali starost in življenjsko okolje vplivata na povprečno uporabo IKT-ja?

Pri vplivu starosti na podlagi mojih podatkov ne moremo sklepati na velike starostne razlike, saj so anketiranci v večini moje starosti. Lahko pa pogledamo, ali so razlike v uporabi IKT-ja znotraj moje populacije. Če bi jih razdelili, lahko rečemo, da so tisti od 19 do 26 let v večini dijaki in študentje, nad 27 in do 35 pa so osebe, ki so končale šolanje, imajo zaposlitev in po vsej verjetnosti manj časa za uporabo IKT-ja.

H0: Moja hipoteza je, da **starost vpliva na povprečno uporabo interneta**.

Tabela 4.17. Primerjave med starostnimi skupinami in povprečno uporabo interneta

	od 19 do 26		od 27 do 35		skupaj f
	f	f(%)	f	f(%)	
večkrat na dan	100	88	20	91	120
enkrat na dan ali redkeje	13	12	2	9	15
skupaj	113	100	22	100	135

*Pri izračunu hi-kvadrata sem združila zadnje tri kategorije, ker je bila frekvenca manjša od 5. Te tri kategorije skupaj so dobile skupno ime enkrat na dan ali REDKEJE. Prvotna tabela je v prilogah.

Vrednost hi-kvadrata za 1 stopnjo prostosti pri 5 % tveganja je 3,84. Za naše podatke pa pride hi-kvadrat 0,089, ki pa je zelo oddaljen zahtevani vrednosti. Torej hipotezo ovržemo.

To hipotezo smo ovrgli. Torej obe starostni skupini uporabljata internet enako pogosto. Drugače pa bi lahko bilo za uporabo družabno spletnih omrežij. Moje mnenje je, da mlajši več uporabljajo FB kot tisti, ki so v višjih starostnih skupinah. V mojem primeru so mlajši tisti, ki spadajo v starostni razpon od 19 do 26 (dijaki, študentje). V višjo starostno skupino pa lahko uvrstimo anketirance od 27 do 35 let (že zaposleni, nekateri z družinam).

H0: Starost vpliva na povprečno uporabo FB-ja.

Tabela 4.18. Primerjava med starostnimi skupinami in povprečno uporabo FB-ja

	od 19 do 26		od 27 do 35		skupaj f
	f	f(%)	f	f(%)	
večkrat na dan	53	47	4	18	57
enkrat na dan	34	30	4	18	38
nekajkrat tedensko ali redkeje	26	23	14	64	40
skupaj	113	100	22	100	135

*Pri izračunu hi-kvadrata sem združila zadnje tri kategorije, ker je bila frekvenca manjša od 5. Te tri skupaj so dobile skupno ime nekajkrat tedensko ali REDKEJE. Prvotna tabela je v prilogah.

Hi-kvadrat za naše podatke je 14,87. Za 2 stopnje prostosti s 5 % tveganjem je hi-kvadrat 5,99. Naša vrednost je višja od te, torej lahko s 5 % tveganjem trdimo, da obstajajo razlike med starostnim skupinam in uporabo FB-ja. In sicer mlajši uporabljajo FB bolj pogosto kot tisti v višjih starostnih skupinah. To ni nič nenavadno. Mlajše osebe nimajo še služb, družin in drugih obveznosti, ki vplivajo na porabo prostega časa. Pretirana uporaba računalnika in interneta pa je značilna za mlajšo populacijo, ki je tudi bolj nagnjena k zasvojenosti s tem medijem. Prav tu lahko omenimo tudi odgovore v grafu 4.17., kjer je najpogostejši razlog za uporabo FB-ja krajšanje časa. Zadnje čase se veliko govori in piše o tem, kako mladi pretirano uporabljajo FB. Pišejo na »Zid«, kaj počnejo vsako uro in igrajo igrice, kot so »Farmwil« in rešujejo kvize kot po tekočem traku. Morda je bil FB res ustvarjen zato, da pomaga pri ohranjanju stikov, vendar je s svojimi aplikacijami morda skrenil s poti in postal orodje promocije in medijev. Vendar je tudi res, da se vse takšne spletne strani razvijajo s svojimi uporabniki torej tudi vzporedno z njihovimi potrebami in željami. Nihče nas ne sili, da vse te aplikacije uporabljamo, da pišemo spremembe svojega stanja vsako uro in da vsi vidijo naše slike. Kot sem že nekje omenila je potrebna zdrava mera, tako kot pri vsaki zadevi in pretiravanje lahko vodi v prav nasproten učinek, izolacijo in osiromašenje socialne mreže.

H0: Moja **hipoteza je, da ni povezave med življenjskim okoljem in uporabo interneta.**

Tabela 4.19. Primerjava med življenjskim okoljem in povprečno uporabo IKT-ja

	podeželjsko				mestno				obmestno			
	internet		FB		internet		FB		internet		FB	
	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)	f	f(%)
večkrat na dan	30	73	15	36	61	97	27	43	29	94	15	48
enkrat na dan	8	20	13	32	2	3	15	24	1	3	10	32
nekajkrat tedensko ali redkeje	3	7	13	32	0	0	21	33	1	3	6	20
Skupaj:	41	100	41	100	63	100	63	100	31	100	31	100

*Pri izračunu hi-kvadrata sem združila zadnje tri kategorije, ker je bila frekvenca manjša od 5. Te tri skupaj so dobil skupno ime nekajkrat tedensko ali REDKEJE.

Ko primerjamo uporabo interneta med življenjskimi okolji, pride pri štirih stopnjah prostosti hi-kvadrat 15,76. Pri 5 % tveganja da se motimo, mora biti hi-kvadrat 9,49. V petih razredih je bila teoretična frekvenca manjša od 5 (tudi potem, ko smo združili sosednje razrede, da bi dobili večjo moč, še vedno več kot 20 %), zato smo morali uporabiti Yatesovo korekturo za kontinuiteto vzorčne distribucije. Ko smo podatke korigirali, je hi-kvadrat prišel 11,06. Pri 2 % tveganja je vrednost hi-kvadrata 11,67. Torej hipotezo ovržemo in lahko trdimo, da obstaja povezava med uporabo interneta in življenjskim okoljem. In sicer tisti, ki so iz mesta, internet uporabljajo bolj pogosto, kot tisti iz podeželja. Prav tako tisti iz obmestnih krajev internet uporabljajo pogosteje v primerjavi s tistimi, ki so iz podeželja.

H0: Moja druga **hipoteza tu bi bila, da ni povezave med življenjskim okoljem in uporabo FB-ja.** Tudi tu smo morali združiti kategorije, da so teoretične frekvence presegale vrednost 5. Tu ima hi-kvadrat vrednost 2,77. Pri 4 stopnjah prostosti bi bil hi-kvadrat za 5 % tveganje 9,49. Naš je od te vrednosti zelo oddaljen, torej lahko potrdimo našo hipotezo, da ni povezave med življenjskim okoljem in uporabo FB-ja.

2. Kakšna je povprečna uporaba IKT-ja in najpogostejše aktivnosti (računalnika, interneta in družabno spletnih omrežij)? in
3. Koliko se FB uporablja in katerih funkcij se njegovi člani poslužujejo?

Kot smo že videli v zgoraj navedenih tabelah 4.14, 4.15 in 4.16 je največ takšnih oseb, ki internet in družabno spletna omrežja uporabljajo enkrat ali večkrat dnevno. Pri uporabi računalnika je takšnih kar 97 %, pri uporabi FB-ja pa 70,4 %. Najpogostejša aktivnost na računalniku je uporaba interneta (98,5 %) in shranjevanje datotek (92,6 %). Prebiranje in pošiljanje e-pošte je najpogostejša dejavnost na internetu med anketiranci (99,2 %), tej dejavnosti sledijo iskanje informacij (91,1%), komuniciranje s prijatelji (88,9 %), spremljanje aktualnih novic (83,7 %) in prenos datotek (77 %). Aktivnosti, ki prednjačijo pri uporabi družabno spletnih omrežij, konkretnje Facebooka, so ogledi profilov prijateljev (80,7 %), klepetanje s prijatelji (66,7 %), objavljanje fotografij (38,5 %), izražanje mnenj in stališč prijateljem (31,8 %) in seznanjanje prijateljev, kaj anketiranci trenutno počnejo (30 %). Na FB-ju objavljajo največ na »Zid« (66,7 %) in klik na »všeč mi je« (66 %). Nekateri se tudi pridružijo eni ali več tematskim skupinam (66 %) ali pa dajo pobudo za kakšno skupino tudi sami (12,3 %), vendar so ti med anketiranci bolj redki. Te podatke lahko vidimo v grafih 4.4., 4.5., 4.6., 4.7., 4.8. in 4.9..

4. Katera družabno spletna omrežja so najbolj priljubljena in zakaj?

Med 7 naštetimi družbeno spletnimi omrežji je kar 78,5 % anketirancev označilo Facebook kot omrežje, ki jim najbolj ustreza. To je sicer lahko posledica moje izbire vzorca. Kot sem že omenila, so bili moja populacija moji prijatelji na FB-ju. 76,3 % anketirancev poleg FB-ja uporablja še YouTube, 13,3 % Netlog, 3 % MySpace in 3 % Tagged, dva anketiranca Twitter in eden Hi5. Torej bi lahko priljubljenost pripisali tudi temu, da jih večina uporablja samo Facebook. Vendar je tudi res, da 76,3 % anketirancev uporablja tudi YouTube, pa je vseeno na drugem mestu po priljubljenosti s 15,6 %. Tistim, ki jim FB bolj ustreza od ostalih socialnih omrežij, ustreza predvsem zato, ker jim pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji (82,4 %) in ker imajo dodane samo ljudi, ki jih zares poznajo (49,6 %). Pregled teh podatkov lahko vidimo tudi v grafu 4.11. in tabeli 4.5.

5. Kakšen je vpliv uporabe družabno spletnih omrežij, v moji raziskavi konkretnije uporaba FB-ja, na obseg posameznikovega socialnega kapitala (povečanje socialne mreže)? (odgovorjeno zgoraj pri hipotezah)
6. Kakšna je povezava med realno in virtualno socialno mrežo? (odgovorjeno zgoraj pri hipotezah)
7. Kakšna je oblika in količina socialne opore, ki jo posamezniki dobijo v okviru virtualne skupnosti?

Med 135 anketiranci je največ takšnih, ki so na FB-ju iskali informacije (48,9 %). Vendar jih je tudi velik del takšnih, ki se na FB še niso obrnili po pomoč, informacijo ali nasvet. Veliko jih je tudi iskalo pomoč pri študiju (26 %) ali so iskali kakšen predmet ali napravo (13 %).

H0: Obstajajo razlike v iskanju opore na FB-ju med moškimi in ženskami.

Tabela 4.20. Pregled iskanja opore na FB-ju med anketiranci

	emocionalna opora		informacijska opora		instrumentalna opora		nikoli nisem iskal opore	
	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)	f	f (%)
moški n=47	0	0	34	72	17	36	22	47
ženske n=88	7	8	67	76	11	13	35	40
skupaj	7		101		28		57	

*Tu so lahko označili več odgovorov hkrati, zato n presega 135, f (%) pa se nanašajo na število anketirancev n = 135.

To, da se katera od skupin (moški ali ženske) večkrat obrne na FB po oporo, ne moremo trditi, saj pride hi-kvadrat v tem primeru 0,43. Moški imajo namreč 51 dejanj prošenj za pomoč, ženske pa 85. Torej bi to lahko trdili s 50 % tveganjem, zato to trditev rajši ovržemo. Prav tako ne moremo trditi, da je več moških ali žensk, ki nikoli niso iskali opore na FB-ju, saj je tu hikvadrat 0,37 in tudi ne dosega zahtevane vrednosti 3,84. Iz razpredelnice pa bi lahko rekli, da ko moški iščejo oporo na FB-ju, je ta bolj instrumentalna ali informacijska, ženske pa se poleg te poslužujejo tudi emocionalne. Informacijsko oporo iščejo toliko kot moški, instrumentalne pa manj. Tu je hi-kvadrat večji od zahtevanega, in sicer 11,21. Torej lahko z

manj kot 5 % tveganja hipotezo potrdimo in rečemo, da so razlike med spoloma v vrstah iskane opore na FB-ju.

Na vprašanje, ali se je veliko ljudi odzvalo njihovi prošnji na pomoč, so anketiranci odgovorili s povprečno oceno 3,3. Torej lahko ocenimo, da so bili anketiranci zadovoljni z odzivom svoje virtualne mreže. Med temi, ki so se odzvali na njihovo prošnjo za pomoč, je bilo 56,5 % takšnih, za katere anketiranci niso pričakovali, da jim bodo pomagali. Pregled teh podatkov lahko vidimo tudi v tabeli 4.8. in v grafu 4.16.

8. Personalni vidik; osebno zadovoljstvo in občutki v povezavi z virtualno skupnostjo?

Tabela 4.21. Pregled osebnega zadovoljstva z uporabo FB-ja med anketiranci

skala od 1–5, kjer je ena najnižja ocenjena vrednost in 5 najvišja	krog ljudi, s katerimi imam redne stike*, se mi je povečal, odkar uporabljam FB	odkar uporabljam FB, mi bo več ljudi priskočilo na pomoč, ko bom to potreboval	odkar uporabljam FB, sem z nekaterimi bolj povezan	moje druženje s prijateljem/lji se je v živo povečalo, odkar uporabljam FB	moje druženje s prijateljem/lji se je v živo zmanjšalo, odkar uporabljam FB
aritmetična sredina	M = 2,9	M = 1,9	M = 1,9	M = 2	M = 1,4

*S katerimi vzdržuješ redne stike, pa čeprav samo preko interneta.

Kot sem že omenila in je razvidno tudi iz tabele 4.5. in iz grafa 4.11. je med anketiranci kar 78,5 % takšnih, ki jim FB bolj ustreza od preostalih družabno spletnih omrežij. Všeč jim je zato, ker jim pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji in ker imajo dodane zares samo prijatelje, ki jih poznajo. V tabeli 4.10. pa lahko vidimo, da anketiranci ne občutijo nekih velikih sprememb na področju druženja in opore. Edina ocena, ki izstopa, je 2,9. Torej imajo anketiranci občutek, da se jim je krog ljudi, s katerimi imajo redne stike, pa čeprav samo preko interneta, povečal. Pri vprašanju, ali jim FB pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji, jih je 74,8 % podalo oceno 3 ali več. Povprečna ocena pa je bila 3,3. Iz tega lahko sklepamo, da se anketiranci v večini strinjajo, da jim FB pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji.

9. Kakšna je povezava med virtualno skupnostjo in izključevanjem (ali lahko nesodelovanje v virtualni skupnosti pomeni osiromašenje posameznikove socialne mreže)?

Kar 30,4 % anketirancev pozna osebo, ki nima dostopa do IKT-ja (informacijsko-komunikacijska tehnologija). To se mi zdi še vedno precej velik procent, glede na to, da naj bi bil dandanes internet že v »vsaki vasi« in naj bi vsi imeli računalnike. Očitno temu ni tako. Kar 55,6 % anketirancev pa pozna osebo, ki IKT-ja ne mara. Nekaj je celo takšnih anketirancev, ki so opustili stike s kakšno osebo samo zato, ker ne uporablja družabno spletna omrežja, oziroma ne uporablja računalnika. Takšnih je bilo 15 anketirancev (11,1 %). Tisti, ki IKT in družabna spletna omrežja ne uporabljajo veliko, navajajo za razlog predvsem pomanjkanje časa. Podatke si lahko ogledamo v grafu 4.18., 4.19. in tabeli 4.12.

Tabela 4.22. Občutki prikrajšanosti v povezavi z uporabo IKT-ja

skala od 1–5, kjer je ena najnižja ocenjena vrednost in 5 najvišja	počutim se izključen, ker moji prijatelji uporabljajo družabno spletna omrežja bolj pogosto, jaz pa ne N = 68	počutim se prikrajšan za informacije in storitve, ker nimam vedno dostopa do IKT-ja N = 61	moj krog ljudi bi se zelo zmanjšal/povečal, če bi začel uporabljati družabno spletna omrežja bolj pogosto, N = 55
aritmetična sredina	M = 1,5	M = 2,5	M = 2,7

Kot lahko vidimo iz tabele se anketiranci ne počutijo prikrajšane, ker bi premalo uporabljali družabna spletna omrežja v primerjavi z drugimi. Kar pa je povezano tudi z rezultati iz grafov 4.5. in 4.8., kjer lahko vidimo, da 97 % anketirancev uporablja internet vsak dan, med njimi 90 % večkrat dnevno. Prav tako 70 % anketirancev uporablja FB vsak dan, 28 % pa celo večkrat dnevno. Je pa zato malo višja povprečna ocena pri tistih, ki nimajo vedno dostopa do IKT-ja. Pri zadnjem vprašanju pa povprečna ocena 2,7 (blizu 3) pomeni neko nespremenjeno stanje. Zanimivo je tudi to, da je 31,5 % anketirancev potrdilo, da so že bili v situaciji, ko so želeli stik vzpostaviti ali pa nadaljevati, pa to ni bilo možno, ker oseba ne uporablja interneta/družabno spletna omrežja.

5 RAZPRAVA

Komunikacija preko spleta je postalo naše vsakodnevno opravilo. Prav tako so družabno spletna omrežja v zadnjem letu doživela enormno rast. Vprašanje pa je, kaj ta omrežja pomenijo za posameznika in ali lahko pomenijo tudi bogatitev posameznikove socialne mreže. Komunikacija preko računalnika in telefona je pogostejša kot neposredna komunikacija. 98 % anketirancev računalnik uporablja z namenom uporabe interneta. Kar 35 % anketirancev ima vsakodnevne stike preko računalnika s svojimi prijatelji. 89 % anketirancev pa internet uporablja prav z namenom komunikacije s prijatelji. Preko spleta se povezujejo večkrat dnevno (90 %) in prav tako jih je kar 42 %, ki družabno spletna omrežja uporabljajo večkrat na dan ali dnevno (70 %). Če primerjamo skupino anketirancev, ki ima večjo/kakovostnejšo socialno mrežo s skupino, ki ima manjšo socialno mrežo, je nakazan trend, da imajo tisti s kakovostnejšo mrežo pogostejše stike na dnevni ravni. To velja za stike preko računalnika, telefona in tudi za neposredne stike. Ta trend je nakazan v primerjavi odklonov med opaženimi in teoretičnimi frekvencami. Ker pa hi-kvadrat test tega ni potrdil, ne moremo z gotovostjo trditi, da obstaja korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo računalnika in FB-ja. Prav gotovo pa drži, da je »prednost velikih omrežij pred majhnimi v večji dostopnosti virov opore ter v njihovi raznolikosti. Imeti večje omrežje pomeni tudi večjo razpršenost potencialne obremenjenosti zaradi pomoči in torej manjšo verjetnost, da bo kateri koli odnos zaradi pomoči preveč obremenjen. V novem času lahko večjo socialno integriranost omogoča tudi internet in druge oblike računalniško posredovane komunikacije« (Hlebec in Kogovšek 2004; 24–25). Ugotovili smo tudi, da starost med mojimi anketiranci ne vpliva na povprečno uporabo interneta, vpliva pa na povprečno uporabo FB-ja. In sicer mlajši (od 19 do 26) pogosteje uporabljajo FB kot tisti, ki so malo starejši (od 27 do 35). To lahko pripišemo dejstvu, da so osebe do 26 leta predvsem dijaki in študentje, tisti nad 27 pa imajo že redne zaposlitve in morda tudi družine in nimajo časa za tako pogosto uporabo FB-ja. Prav tako sem ugotavljala povezavo med povprečno uporabo interneta ter FB-ja in življenjskim okoljem. Ugotovila sem, da okolje pri moji skupini anketirancev ne vpliva na povprečno uporabo FB-ja, vpliva pa na povprečno uporabo interneta. In sicer tisti iz mestnih središč bolj pogosto uporabljajo internet kot tisti iz vasi in obmestnih območij.

Veliki priljubljenosti Facebooka smo priča že iz medijev, v moji raziskavi pa kar 78 % anketirancev FB preferira pred ostalimi podobnimi omrežji. Ljub jim je predvsem zato, ker jim pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji (82 %) in ker imajo dodane samo ljudi, ki jih zares poznajo (50 %). Na FB-ju predvsem klepetajo s prijatelji (68 %), spremljajo, kaj počnejo njihovi stiki in njihove interese (81 %), objavljajo fotografije (39 %) in sporočajo prijateljem svoja stališča in mnenja (32 %). Veliko objavljajo na »Zid« (67 %) in klikajo na funkcijo »všeč mi je« (66 %). V eno ali več tematskih skupin je udeležениh 66 % anketirancev, veliko manj pa je takšnih, ki dajo pobudo za tematsko skupino, in sicer samo 13 %. FB anketiranci uporabljajo predvsem zato, ker si z njim krajšajo prosti čas (54 %), ker je hitro in enostavno (50 %), ker ga uporabljajo skoraj že vsi (36 %) in ker jim večkrat zmanjka časa za stike v živo (26 %). To, da si anketiranci z uporabo FB-ja krajšajo čas, še ne pomeni, da se dolgočasijo. Pomeni lahko tudi to, da je FB kratkočasen in zabaven. Torej uporabljajo ga zato, ker jim primanjkuje časa, ker je hitro in enostavno (se ogibajo zamudnejših stikov v živo) in je uporaba zabavno početje.

Kot sem že omenila, večina anketirancev FB uporablja zato, da ohranja stike s svojimi siceršnjimi prijatelji. Iskanje novih prijateljev ni ena izmed najpogostejših aktivnosti na internetu (26 %). Vseeno pa do novih stikov preko svojih prijateljev pride 50 % anketirancev. Med temi jih 30 % sedaj to osebo smatra za prijatelja. 88 % pa je preko FB-ja ponovno obudilo že pozabljen stik. Večina (34 %) jih ima od 200 do 350 prijateljev na FB-ju. 76 % anketirancev v virtualni mreži pozna vse ali skoraj vse stike. Redne stike imajo v večini s četrtino (64 %). Res pravi prijatelji v tej mreži pa so v povprečju prav tako s četrtino dodanih stikov (37 %). Osebe, ki jih anketiranci ne poznajo, so predvsem osebe, ki jih poznajo iz domače okolice in jih poznajo na videz (73 %). Večina anketirancev pa ima večjo virtualno mrežo v primerjavi z realno (93 %). Večina jih torej na FB-ju ne išče novih poznanstev, všeč jim je predvsem to, da imajo vse svoje stike na enem mestu in so vedno na doseg roke (miške). Lahko bi tudi rekli, da je FB kombinacija geografsko vezane in geografsko razpršene virtualne skupnosti. Gre namreč za fizično utrjene skupnosti, ki dodatno komunicirajo preko elektronskih virov. Vendar ne gre samo za to, je namreč tudi pripomoček pri ohranjanju stikov z ljudmi, ki so geografsko oddaljeni, na katere nas ne veže skupno okolje, ampak morda skupno zanimanje ali hobi (potovanje, fotografija itd.) Torej gre tudi za skupnost, ki jo vežejo skupni interesi in teme, ne glede na ozemlje.

Na FB se anketiranci po oporo obračajo predvsem, ko potrebujejo kakšne informacije (49 %) in pomoč pri študijskih obveznostih (26 %) – informacijska opora. Skoraj polovica pa je tudi takšnih, ki se po oporo na FB še niso obrnili (42 %). Manj pa je anketirancev, ki se na FB obračajo po čustveno (5 %) ali instrumentalno oporo (21 %). Tisti, ki pa so se odločili za iskanje opore na FB-ju, pa so z odzivi zadovoljni (povprečna ocena 3,3 na skali od 1 do 5). Kar 57 % jih je bilo prijetno presenečenih, saj so dobili oporo s strani nepričakovanih stikov. Med anketiranci po spolu ni razlike po količini iskane opore na FB-ju, je pa razlika v vrsti iskane opore. Moški na FB-ju iščejo bolj instrumentalno in informacijsko oporo, medtem ko ženske informacijsko oporo iščejo v isti meri kot moški, instrumentalno manj in čustveno več v primerjavi z moškimi. V virtualnih socialnih mrežah je pozitivno to, da so vedno dostopna in velika. »Posameznik bo hitro imel nekoga na voljo, ki mu bo lahko pomagal, medtem ko je v manjšem omrežju večja verjetnost, da katerikoli član v tistem trenutku ni dostopen« (Hlebec in Kogovšek 2004: 25). Anketiranci v večini niso občutili, da bi se njihovo druženje v živo s prijateljem/ji povečalo ali zmanjšalo. Prav tako se ne počutijo bolj povezani s prijateljem/ji in tudi se jim ne zdi, da jim bo sedaj več ljudi priskočilo na pomoč zaradi uporabe FB-ja. Najvišjo oceno so dali le pri mnenju, da se je njihov krog ljudi, s katerimi imajo redne stike, pa čeprav samo preko spleta, povečal (povprečna ocena 2,9 na skali od 1 do 5).

30 % anketirancev pozna osebo, ki še vedno nima dostopa do IKT-ja, 56 % pa jih pozna osebo, ki te tehnologije ne mara. Anketiranci niso zaznali, da bi opustili stike z nekom, ker IKT-ja ne uporablja (89 %). Anketiranci, ki družabno spletna omrežja ne uporabljajo pogosto, so menja, da se njihov krog ljudi ne bi spremenil (ostal bi enak). Prav tako se tisti, ki bolj poredko uporabljajo družabna spletna omrežja, ne počutijo izključeni zaradi tega. Je pa zato povprečna ocena višja pri občutku prikrajšanosti za določene informacije in storitve pri tistih anketirancih, ki nimajo vedno dostopa do IKT-ja (povprečna ocena 2,5 na skali od 1 do 5). Izmed 135 anketiranci pa jih ima kar 91 % svoj lasten računalnik z dostopom do interneta.

Tu pa bi dopisala še misel ene izmed anketirank, ki na kratko povzame tudi bistvo celotne raziskave: »Za stike, ki jih imam dodane na Facebooku, bi lahko tudi pisalo namesto "prijatelji" znanci. Ni bistvo v tem, da so prijatelji iz FB-ja pravi prijatelji, ampak da lahko to vedno postanejo. Meni je važno, da lahko vsaj posredno vzpostavim ali ohranjam stik z ljudmi, ki jih ne morem vsakodnevno videvati in spremljati. Med drugim tudi zaradi razdalj

(recimo preko oceana), pa tudi drugih razlogov, recimo so se naše poti zelo oddaljile. Vendar pa me še vedno zanima, kako se ta oseba ima. Vseeno se počutiš vedno prisoten in povezan«.

6 SKLEPI

- Komunikacija preko spleta in telefona je bolj pogosta od neposredne komunikacije.
- Anketiranci se za uporabo družabno spletnih omrežij (Facebooka) odločijo zato, ker jim primanjkuje časa za stike v živo in ker je FB enostavna, hitra in zabavna rešitev.
- O korelaciji med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo računalnika oziroma FB-ja ne moremo govoriti z gotovostjo, je pa nakazan trend, da imajo anketiranci z večjo socialno mrežo pogostejše stike na dnevni ravni, tako osebno, preko telefona kot tudi preko računalnika.
- Tisti z večjimi omrežji imajo tudi pogostejše stike z ljudmi iz svoje mreže (to velja za stike prek spleta, telefona in osebne stike).
- Vsi anketiranci imajo večjo ali enako virtualno mrežo v primerjavi z realno. Prednost velikih omrežji pa je v tem, da so manj gosta, bolj raznolika, vsebujejo člane z različnimi kompetencami in so zato bogatejši in bolj raznolik potencialni vir opore.
- Anketiranci se na FB obračajo največ po informacijsko, nato instrumentalno in nazadnje po čustveno oporo.

7 PREDLOGI

Kot sem že omenila je za stroko socialnega dela oziroma za skupnostno orientirano prakso pomembno razumevanje zakonitosti skupnosti. Dopolnilo formalnih služb so namreč neformalne mreže s svojim sistemom pomoči in vrsto akcij. Zanimivo pa je, da so se vse te skupnostne akcije, oblike združevanja in izvajanja pomoči preselile na novo, virtualno raven. Kaj vse lahko posamezniku nudijo je zanimivo in še precej neraziskano področje, ki pa bi lahko prineslo veliko novih in uporabnih informacij za stroko socialnega dela.

Predlagala bi torej obširnejše raziskave, v mojem primeru sem pod drobnogled vzela samo starostno skupino od 19 do 35 let. Zanimivo bi bilo raziskati še starejšo starostno skupino. Pri svojem delu na Razvojno izobraževalnem centru z upokojenci sem imela namreč priložnost, da sem s starostniki premagovala osnovne težave, ki se pojavijo v povezavi z uporabo IKT-ja. Zanimiva bi bila raziskava, ki bi preučevala učinke, ki bi jih povzročila vključitev teh oseb v virtualne skupnosti. Če bi se izkazali za pozitivne, bi lahko organizirali različne delavnice, ki bi pomagale starostnikom pri uporabi IKT-ja in posledično pri vključevanju, širitvi mreže in ponovni aktivaciji virov.

Vse več je tudi spletnih mest, ki so nadomestile tradicionalne oblike pomoči. V spletnih svetovnicah posamezniki delijo svoje težave, skrbi in si poskušajo pomagati med seboj. Na takšnih spletnih mestih je dobrodošla strokovna pomoč in glede na popularnost FB-ja bi tudi tu predlagala, da se ustvarijo profili, kjer bi lahko deloval tim strokovnjakov, ki bi nudili bolj celovit pristop reševanja problemov.

Pomembno pa je tudi ozaveščanje ljudi o pozabljenih nevarnostih, ki pretijo na nas na svetovnem spletu. Vse več je namreč zlorab osebnih podatkov in čeprav tehnologija napreduje tudi v varnosti, nismo nikoli povsem prepričani, da so takšni podatki dostopni samo nam. FB kot virtualna skupnost premalo opozarja na te nevarnosti. Se pa zato tega zaveda širša javnost in se sedaj tudi na uradni strani informacijskega pooblaščenca RS pri varstvu osebnih podatkov nahaja poglavje, namenjeno prav varnostnim nastavitvam na FB-ju.

8 LITERATURA IN VIRI

ANDERSON, Benedict. 1998. *Zamišljene skupnosti; O izvoru in širjenju nacionalizma*. Ljubljana: Studia humanitatis.

BAHOVEC, Igor. 2005. *Skupnosti: teorije, oblike, pomeni*. Ljubljana: Založba Sophia.

BOURDIEU, P. in WACQUANT, L. 1992. *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: Univ. Press

CALLAHAN, S. 1996. *The capital that counts*. Commonweal, 123, 20: 7–8

ČAČINOVIČ VOGRINČIČ, Gabi. 1994. *Socialne mreže in socialna opora. Psihološki vidiki nesreče*. Ljubljana: Uprava republike Slovenije za zaščito in reševanje.

Delo, Facebook vendarle ne bo lastnik zasebnih podatkov. [Http://www.delo.si/clanek/76208](http://www.delo.si/clanek/76208) (dne 8.11. 2008).

DEMŠAR, Simona. 2004. *Uvod v razumevanje skupnostnega socialnega dela*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

DRAGOŠ, Srečo. 2002. *Socialni kapital: dragocena, nejasna in nevidna dobrina*. Socialno delo, 41, 2 : 71–89.

E-demokracija, Spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov uporabnikov.

[Http://www.e-demokracija.si/2009/03/16/slovenija-spletne-skupnosti-uporablja-35-odstotkov-uporabnikov/](http://www.e-demokracija.si/2009/03/16/slovenija-spletne-skupnosti-uporablja-35-odstotkov-uporabnikov/) (11.11.2009).

FEKONJA, Janja. 2008. *Spletne svetovalnice za mlade*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

HAGEL, J. & ARMSTRONG, A. 1996. *The real value of on-line communities*. Harvard business review, 74 (3): 134–141.

HLEBEC, Valentina, KOGOVŠEK, Tina. 2003. *Konceptualizacija socialne opore*. Družboslovne razprave 19, 3: 103–125. [Http://cobiss.izum.si/scripts/cobiss](http://cobiss.izum.si/scripts/cobiss).

Informacijski pooblaščenec RS, Varstvo osebnih podatkov na internetu. [Http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/informacijske-tehnologije-in-osebni-podatki/varstvo-osebnih-podatkov-na-internetu/](http://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/informacijske-tehnologije-in-osebni-podatki/varstvo-osebnih-podatkov-na-internetu/) (8.11. 2009).

Iprom, Spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov slovenskih uporabnikov spleta. [Http://www.iprom.si/press.html](http://www.iprom.si/press.html) (11.11. 2009).

KAWACHI, I., KENNEDY, B.P., LOCHNER, K. 1997. *Lonh live communitiy, social capital as public health*. American prospect, 35: 56–59.

KIM, A.J. 2000. *Communitiy – Building on the Web*. Peachpit Press.

KOGOVŠEK, T., HLEBEC, V., DREMELJ, P., FERLIGOJ, A. 2004. *Omrežja socialne opore ljubljčanov*. V: NOVAK, Mojca [et al.] . 2004. *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*. Ljubljana: Inštitut republike Slovenije za socialno varstvo.

LESKOVEC, Darja. 2008. *Oblikovanje spletne skupnosti na primeri spletnega mesta Videlectures.Net*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

MARTINEZ-BRAWLEY, E.E. 1995. Community. *Encyclopaedia of social work (ESW)*. New York: NASW Press: 539–548.

MESEC, Blaž. 1997. *Metodologija raziskovanj a v socialnem delu I*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

MESEC, Blaž. 2002. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II; rešene naloge iz statistike*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

MESEC, Blaž. 2007. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

MESEC, Bojana. 2003. *Prostovoljno delo – metode, ki oblikujejo skupnost in njeno identiteto*. Doktorska disertacija. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.

MESEC, Bojana & MESEC, Marko 2004. *Conceptualisation of new methods of self-help appearing on the internet*. European Journal of Social Work, 7, 2: 181–94.

MESEC, Marko. 2004. *E - socialno delo*. Socialno delo 43, 5,6: 277–282.

MIŠIČ, Klemen. 2007. *Samo ti odločaš : komu lahko zaupam osebne podatke in kdaj?*. Ljubljana: Informacijski pooblaščenec.

NAHAPIET, J. & GHOSHAL, S.. 1998. *Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage*. Academy of management. The academy of management review, (Mississippi state) vol. 23, 2: 242–266.

National Institut of Social Work (NISW). 1982. *Social workers: Their roles and tasks* (Barclay Report). London: Bedford Square Press.

NOVAK, Mojca [et al.] . 2004. *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*. Ljubljana: Inštitut republike Slovenije za socialno varstvo.

PAXTON, P. 1999. *Is social capital declining in the United States? A multiple indicator assessment*. The American Journal of Sociology, 105, 1: 88–127.

PRAPROTNIK, Tadej. (2003). *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis - Fakulteta za podiplomski humanistični študij.

PUTMAN, R.D. 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press

RAMOVŠ, Jože . 1999. *Slovar socialno alkoholškega izrazja*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

RHEINGOLD, Howard. 1993. *The virtual community; Homesteading on the electronic frontier*. New York: William Patrick Book, Harper Collins.

The phrase finder, No man is an island. [Http://www.phrases.org.uk/meanings/no-man-is-an-island.html](http://www.phrases.org.uk/meanings/no-man-is-an-island.html) (23. 10. 2009).

THOMPSON, Ross A. 1995. *Preventing child maltreatment through social support: a critical analysis*. Thousand Oaks: Sage Publications, cop.

ULE, Mirjana, RENER, Tanja, TIVADAR, Blanka, MENCIN, Metka. 1999. Mladina »98«: Kazalci socialne ranljivosti: raziskovalno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede – Inštitut za družbene vede – Center za socialno psihologijo – študije mladine.

VAUX, A.. 1988. *Social support: Theory, Research, and Intervention*. New York: Praeger

VILMAN. Lea. 2003. *Socialni kapital kot konkurenčna prednost podjetniške organizacije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

WELLMAN, B. 1997. *An electronic group is virtually a social network*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Wikipedija, Facebook. [Http://sl.wikipedia.org/wiki/Facebook](http://sl.wikipedia.org/wiki/Facebook) (8. 11. 2008).

Wikipedija, Virtualna skupnost. [Http://sl.wikipedia.org/wiki/Virtualna_skupnost](http://sl.wikipedia.org/wiki/Virtualna_skupnost) (4.11. 2009).

WOOLCOCK, Michael. 2001. *The place of social capital in understanding social and economic outcomes*. Canadian Journal of Policy Research, vol. 2, 11–17.

ZAVIRŠEK, Darja. 1994. *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

9 PRILOGE

9.1 VPRAŠALNIK

Vprašalnik je bil zakodiran tako, da je vsak odgovor dobil svojo vrednost. Vrednosti so dopisane v vprašalniku.

VIRTUALNA SKUPNOST IN POSAMEZNIKOV SOCIALNI KAPITAL

Zdravo,

moje ime je Katja Kek in sem absolventka Fakultete za socialno delo. Kot najverjetneje veste tudi vi, je del mojih obveznosti tudi izdelava diplomske naloge. V svoji nalogi bom raziskovala povezanost virtualnih skupnosti in posameznikov socialni kapital. Tu pa rabim vašo pomoč in vas prosim, da izpolnite ta vprašalnik.

Za vaše sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem in vas lepo pozdravljam!
Lep pozdrav, Katja.

1. SPOL

- MOŠKI (1)
- ŽENSKI (2)

I. DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

2. STAROST Vpiši starost v prazno polje.

3. ŽIVLJENJSKO OKOLJE

- Podeželjsko (1)
- Mestno (2)
- Obmestno (3)

II. VPRAŠANJA POVEZANA Z OBSTOJEČO SOCIALNO MREŽO

4. Koliko prijateljev, s katerimi imaš zelo dobre odnose, redne stike in na katere bi se v primeru stiske lahko obrnil, imaš? Navedi približno število.

- od 1 do 3 (1)
- od 4 do 6 (2)
- od 7 do 10 (3)
- več kot 10 (4)
- nobenega (5)

5. Koliko prijateljev, s katerimi imaš dobre ali bolj površinske odnose, torej osebe, s katerimi nimaš zelo poglobljenih odnosov, ampak jih vseeno šteješ v skupino svojih prijateljev, imaš? Navedi približno število.

- cca 10 (1)
- cca 30 (2)
- cca 50 (3)
- cca 100 (4)
- več kot sto (5)
- nobenega (6)

6. Kako pogosto in na kakšen način imaš stike s svojimi prijatelji? Označi v razpredelnici.

	vsak dan	vsaj enkrat na teden	vsaj enkrat na mesec
oseben stik (se dobite na kavi, greste skupaj v kino, na sprehod itd.)	(1)	(2)	(3)
pogovor preko telefon	(1)	(2)	(3)
z računalnikom (e-pošta, msn, spletne klepetalnice, Facebook itd.)	(1)	(2)	(3)

7. Na koliko ljudi bi se po tvojem mnenju lahko obrnil v primeru stiske (to so lahko prijatelji ali znanci, za katere si mnenja, da bi ti v stiski pomagali)?

- od 1 do 3 (1)
- od 4 do 10 (2)
- od 10 do 20 (3)
- več kot 20 (4)
- na nobenega (5)

III. VPRAŠANJA POVEZANA Z UPORABO IKT-JA (IKT kot INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA)

8. Ali uporabljaš računalnik?

- DA (1)
- NE (2)

9. Za kaj uporabljaš računalnik? Možnih je več odgovorov. V prazno polje spodaj, pri besedi "Other" , pa lahko napišeš svoj odgovor, če ti noben od navedenih ne ustreza. Ta možnost se ponavlja tudi v nadaljevanju.

- za službene namene (1)
- za igranje igrice (2)
- za shranjevanje datotek (slik, besedil, ...) (3)
- za uporabo interneta (4)
- za šolske namene (5)
- Other: (6)

10. Kako pogosto v povprečju uporabljaš internet? Možnih je več odgovorov.

- večkrat na dan (1)
- enkrat na dan (2)
- nekajkrat tedensko (3)
- nekajkrat mesečno (4)
- redkeje (5)

- interneta ne uporabljam (6)

11. Za kaj uporabljaš internet? Možnih je več odgovorov.

- za iskanje informacij (1)
- za prenos glasbe, filmov, datotek itd.(1)
- za spremljanje aktualnih novic (2)
- za pisanje in prebiranje e-pošte (3)
- za spoznavanje novih ljudi (4)
- za sodelovanje v forumih (5)
- za komuniciranje s prijatelji (6)
- za pisanje bloga (7)
- za uporabo spletnih strani, ki temeljijo na spletnem mreženju (to so strani kot MySpace, Facebook, YouTube, Hi5 ...) (8)
- za uporabo spletnih klepetalnic (9)
- Other: (10)

IV. UPORABA DRUŽABNIH SPLETNIH OMREŽIJ

12. Katera družabna spletna omrežja uporabljaš? Možnih je več odgovorov.

- Facebook (1)
- Hi5 (2)
- MySpace (3)
- Netlog (4)
- Tagged (5)
- Twitter (6)
- YouTube (7)
- Other: (8)

13. Index št. Preskoči, ne odgovarjaj!

14. Katero družabno spletno omrežje ti najbolj ustreza?

- Facebook (1)
- Hi5 (2)
- MySpace (3)
- Netlog (4)
- Tagged (5)
- YouTube (6)
- Twitter (7)
- Other: (8)

15. Index2 - vpliv Preskoči, ne odgovarjaj!

16. Če uporabljaš Facebook (od sedaj naprej bom uporabljala krajšavo FB), s kakšnim namenom ga uporabljaš? Možnih je več odgovorov.

- da seznanim prijatelje, kaj trenutno počnem (1)
- da prijateljem izrazim svoja mnenja in stališča (2)
- da objavim glasbo, ki mi je všeč (3)
- da objavim svoje fotografije (4)
- da vidim, kaj počnejo prijatelji in vidim njihove interese (5)
- da si pridobim čim več prijateljev (6)
- da klepetem s prijatelji (7)
- da sodelujem v skupinah za določen namen (okolje, pomoč, ipd.) (8)
- da pišem blog (9)
- Other: (10)

17. Kako pogosto uporabljaš FB?

- večkrat na dan (1)
- enkrat na dan (2)
- nekajkrat tedensko (3)
- nekajkrat mesečno (4)

- redkeje (5)
- FB-ja ne uporabljam (6)

18. Ali si v zadnjem tednu na FB objavil kaj od naslednjega? Možnih več odgovorov.

- objava na "Zid" (1)
- klik na "všeč mi je" (2)
- objava slik (3)
- objava spletnih povezav (4)
- Other: (5)

19. Ali si vzpostavil kakšen stik s prijatelji prijateljev? Koliko takih stikov?

- 0 (1)
- 6-20 (2)
- več kot 20 (3)

20. Ali si se pridružil kakšni tematski skupini?

- nobeni (1)
- 1 (2)
- 2 (3)
- 3 (4)
- Več (5)

21. Ali si sam dal pobudo za kakšno tematsko skupino? Za koliko?

- nobeno (1)
- 1 (2)
- 2 (3)
- 3 (4)
- več (5)

22. Če ti FB bolj ustreza kot ostale družabne spletne strani, označi, zakaj. Možnih je več odgovorov.

- ker imam dodane samo ljudi, ki jih res poznam (1)
- ker mi pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji (2)
- ker je koristen pripomoček pri iskanju informacij (3)
- ker ima več funkcij, kot ostala družabna spletna omrežja (4)
- ker lahko sodelujem v skupinah za določen namen (5)
- Other: (6)

23. Če ti FB kot družabno spletna stran NE ustreza, označi, zakaj. Možnih je več odgovorov.

- ker me takšne spletne strani ne zanimajo (1)
- ker ni nič posebnega (2)
- ker se s prijatelji rajši družim osebno (3)
- ker so mi druge podobne strani bolj všeč (4)
- Other: (5)

24. Koliko prijateljev imaš na FB-ju?

- manj kot 50 (1)
- med 50 in 100 (2)
- med 100 in 200 (3)
- med 200 in 350 (4)
- več kot 350 (5)

25. S koliko od teh "prijateljev iz FB-ja" si se že srečal osebno?

- z vsemi ali skoraj vsemi (1)
- s skoraj tremi četrtinami (2)
- s polovico, skoraj polovico (3)
- s skoraj četrtino (4)
- z nikomer osebno (5)

26. S koliko od teh "prijateljev iz FB-ja" imaš redne stike?

- z vsemi ali skoraj vsemi (1)
- s skoraj tremi četrtinami (2)
- s polovico, skoraj polovico (3)
- s skoraj četrtino (4)
- z nikomer osebno (5)

27. Ali so vsi "prijatelji", ki jih imaš dodane na FB-ju tudi tvoji dejanski prijatelji oziroma koliko % jih je?

- vsi ali skoraj vsi (1)
- skoraj tri četrtine (2)
- polovica, skoraj polovica (3)
- skoraj četrtina (4)
- manj kot četrtina (5)
- nihče (6)

28. Zakaj imaš med prijatelji dodane tudi osebe, ki to dejansko niso? Možnih je več odgovorov.

- ker so me prosili za prijateljstvo in težko odklonim (1)
- ker me nič ne stane, če so na seznamu (2)
- ker jih poznam iz domače okolice, torej vem kdo so, vendar se ne družim z njimi (3)
- ker mi lahko koristijo (4)
- ker so oni mene izbrali za prijatelja/ico (5)
- ker je to samo igra, ni resno (6)
- Other: (7)

29. Ali si preko FB-ja kdaj iskal pomoč, informacijo ali nasvet? Če si, ob kakšni priložnosti? Možnih je več odgovorov.

- ko sem potreboval/a čustveno oporo (1)

- ko sem potreboval/a opogumljanje (2)
- ko sem potreboval/a pomoč pri študiju (3)
- ko sem iskal/a stanovanje (4)
- ko sem potreboval/a kakšen predmet, napravo ipd. (5)
- ko sem potreboval/a informacije (6)
- nikoli nisem iskal pomoči, informacije ali nasvete preko FB-ja (7)
- Other: (8)

30. Ali se je veliko prijateljev odzvalo tvoji prošnji za pomoč (če ste jo iskali)? Oceni ali je bil odziv velik ali slab z ocenami od ena do 5. Število 1 je najslabša možna ocena stanja in število 5 najboljše možna ocena stanja.

1 2 3 4 5

zelo malo

zelo veliko

31. Ali se je na tvojo prošnjo, ki si jo javno objavil na FB-ju, odzval kdo, za katerega to nisi pričakoval, oziroma se nanjo ali nanj ne bi obrnil v svoji stiski? Odgovorite, če ste pomoč na FB-ju iskali.

- DA (1)
- NE (2)

32. Ali si prišel v stik s kakšno novo osebo prek FB-ja, ki jo sedaj smatraš za prijatelja?

- DA (1)
- NE (2)

33. Ali si vzpostavil ponovni stik s kaktero osebo, ki je prej že bila v tvojem krogu prijateljev/znancev, a si ta stik zaradi različnih razlogov opustil?

- DA (1)
- NE (2)

34. Ali si mnenja, da se je tvoj krog ljudi, s katerimi vzdržuješ redne stike, pa čeprav samo preko interneta, povečal, odkar uporabljaš FB? Oцени z ocenami od 1 do 5. Ocena 1 je najslabša možna ocena in ocena 5 najboljša.

1 2 3 4 5

nič

zelo

35. Ali imaš občutek, da imaš sedaj, ko uporabljaš FB, več ljudi, ki ti bodo priskočili na pomoč, če jo boš potreboval? Oцени z ocenami od 1 do 5. Ocena 1 je najslabša možna ocena in ocena 5 najboljša.

1 2 3 4 5

nič več

veliko več

36. Ali se s katerim od prijateljev sedaj počutiš bolj povezan, odkar uporabljaš FB? Oцени z ocenami od 1 do 5. Ocena 1 je najslabša možna ocena in ocena 5 najboljša.

1 2 3 4 5

nič bolj

zelo

37. Ali se je tvoje druženje s prijateljem ali več prijatelji v živo povečalo, odkar uporabljaš FB? Oцени z ocenami od 1 do 5. Ocena 1 je najslabša možna ocena in ocena 5 najboljša.

1 2 3 4 5

ni se povečalo

zelo se je povečalo

38. Ali se je tvoje druženje s prijateljem ali prijatelji v živo zmanjšalo zaradi uporabe FB-ja? Oцени z ocenami od 1 do 5. Ocena 1 je najslabša možna ocena in ocena 5 najboljša.

1 2 3 4 5

ni se zmanjšalo

zelo se je zmanjšalo

39. Ali poznaš koga, ki nima dostopa do IKT-ja? Pojem IKT se nanaša na računalnik in internet.

- DA (1)
- NE (2)

40. Ali poznaš koga, ki ne mara IKT-ja?

- DA (1)
- NE (2)

41. Ali si opazil, da si zmanjšal ali opustil stike z nekom, ki ne uporablja FB-ja in IKT-ja?

- DA (1)
- NE (2)

42. Ali se ti zdi, da ti FB olajša ohranjanje stikov s tvojimi prijatelji?

1 2 3 4 5

sploh ne

zelo

43. Zakaj ste se odločili za uporabo FB-ja? Možnih je več odgovorov.

- ker mi večkrat zmanjka časa za stike v živo (1)
- ker je hitro in enostavno (2)

- ker tako še poglobim stike s prijatelji (3)
- ker si tako krajšam čas (4)
- ker ga sedaj uporabljajo že vsi (5)
- Other: (6)

44. Index3 - funkcionalnost FB pri vzdrževanju socialne mreže Ne odgovarjaj, preskoči!

V. IZKLJUČENOST

45. Če interneta ne uporabljaš pogosto ali sploh ne, zakaj je temu tako? Če internet uporabljaš pogosto, pusti prazno.

- ker je to nova tehnologija, s katero nisem dobro seznanjen (1)
- ker nimam časa (2)
- ker me ne zanima (3)
- Other: (4)

46. Ali se kdaj počutiš izključen, ker tvoji prijatelji uporabljajo internet in družabno spletna omrežja ali pa kakšno najnovejšo obliko družabnega spletnega okolja, ti pa ne? Odgovoriš samo, če interneta in družabno spletna omrežja ne uporabljaš pogosto ali sploh ne. Pod pojem družbeno socialna omrežja štejemo spletne strani kot so Hi5, Facebook, YouTube, Netlog ipd.

1 2 3 4 5

čisto nič

zelo

47. Ali si že bil v situaciji, ko si želel z nekom vzpostaviti stik ali pa si želel s stiki nadaljevati, pa to ni bilo možno, ker ne uporabljaš ali on ne uporablja interneta in družabno spletna omrežja?

- DA (1)
- NE (2)

48. Ali se kdaj počutiš prikrajšan za različne informacije in storitve, ki bi jih lahko dobil na internetu, pa jih ne moreš, ker interneta ne uporabljate oz. nimate dostopa? Odgovoriš samo, če interneta in družabno spletna omrežja ne uporabljaš pogosto ali sploh ne.

1 2 3 4 5

sploh ne

zelo prikrajšan

49. Ali se ti zdi, da bi se tvoj krog prijateljev in znancev povečal ali zmanjšal, če bi začel uporabljati internet in družbeno socialna omrežja? Odgovoriš samo, če interneta in družabno spletna omrežja ne uporabljaš pogosto ali sploh ne.

1 2 3 4 5

zelo zmanjšal

zelo povečal

50. Dostop do računalnika z internetom?

- imam svoj računalnik z dostopom do interneta (1)
- imam dostop do družinskega računalnika (2)
- imam dostop do računalnika pri prijatelju (3)
- imam dostop do računalnika na javnem mestu (knjižnica, šola, IT caffe ...) (4)
- nimam dostopa do računalnika (5)

51. Ali nameravate nabaviti svoj računalnik?

- ga že imam (1)
- takoj ko bo mogoče (2)
- za enkrat ne, ker imam dostop drugje (3)
- ne ker me to ne zanima (4)

52. Index4 - digitalna izključenost

9.2 SIGNIRNI LIST

9.2.1 Odgovori na vprašanja od 1.–24.

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	2	5	2	2	2	2	1	2	2	1	4	1	4	1, 7	1		3	2	1	1	1	1, 2		3
2	2	6	2	1	1	3	2	2	1	1	1, 3, 4, 5	1	1, 4, 7, 9	1, 7	1	4, 7	3	1	1	1	1	2, 4		1
3	1	6	3	1	2	2	2	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 4, 7	1	4, 5, 7, 8	1	1, 3	2	3	1	2, 4		3
4	1	4	2	3	2	3	3	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	1, 3, 4, 5, 7	1	2, 4	1	1	1	2, 3	2	3
5	2	6	2	3	1	2	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7	1, 7	6	5	3	2	2	2	1	2	2	4
6	2	6	3	1	1	2	1	2	3	1	1, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	7	1	1, 2	1	1	1	1		3
7	2	2	3	3	10	1	1	1	3	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9	1, 7	1	2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1, 2, 3, 4	2	2	1	1, 2		5
8	2	6	3	1	1	3	2	2	1	1	1, 2, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 4, 5	1	2, 3, 4, 5, 7	1	1, 2	2	5	1	1, 2, 4		4
9	2	4	1	1	2	1	1	1	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 4, 7	1	4, 5, 7	1	1, 2	2	5	1	1, 2		4
10	1	4	2	2	2	2	1	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9	1, 7, 8	1	4, 5, 7	2	1, 3, 4	2	1	1	4		5
11	1	6	2	3	2	2	2	2	2	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10	1, 7	1	1, 5, 7	1	1, 2, 4	2	5	2	2, 4		5
12	1	4	2	3	3	2	2	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	6	4, 7	2	1, 2	1	3	1	1, 2	2,	5
13	2	5	2	3	2	2	2	2	3	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	3, 5, 7, 8	1	1, 2, 4	1	5	1			4
14	2	5	1	3	2	1	2	1	2	1	4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5	1	1	2	5	1	2		3
15	2	2	3	2	2	2	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9	1, 3, 7	6	1, 5, 7	1	2	1	1	1	2		4
16	1	3	3	2	3	1	2	1	1	1	3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	6	3, 4, 5, 6, 7	1	1, 2	2	1	1	2, 4, 5		5
17	2	6	3	2	1	2	2	2	2	1	3, 4	1	1, 2, 4, 9	1	1	2, 4, 5	2	2	2	1	1	2		5
18	2	5	1	4	3	2		2	3	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 4	1	2, 4, 5, 7	2	1, 2, 3	3	1	1	1, 2		4
19	1	4	2	2	2	1	2	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 4, 5, 7	1	1, 2, 3, 4	2	5	3	2, 3, 4	3	5
20	2	5	2	2	2	2	2	2	3	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5	1	1, 2, 4	1	1	1	2	5	4

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
21	1	6	1	2	3	3	2	1	2	1	1, 2, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10	1, 7	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 3	2	5	1	1, 2, 3, 4		2
22	2	5	2	1	1	1	2	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 9	1, 7	1	3, 5, 7	2	1, 2, 4	2	5	1	1		2
23	2	6	2	1	1	3	1	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1	1	5, 6, 7	1	1	1	1	1	1, 2		3
24	2	6	3	3	3	2	1	3	2	1	3, 4	1	1, 4, 7, 9	1	1	1, 5, 7	1	1, 2	1	3	1			3
25	2	5	2	2	1	3	2	2	1	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 4, 7	6	5, 7	3	1	1	2	1		2	1
26	1	5	2	2	3	3	2	2	2	1	1, 3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	6	4, 5, 8	3	1	2	2	1	2, 3		4
27	2	1	3	1	2	2	1	1	2	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4, 7, 9	1, 7	1	4, 5, 7	1	2, 3	2	5	1	2, 4		4
28	2	6	1	1	1	2	2	2	1	1	1, 3, 4, 5	3	1, 2, 3, 4, 7, 9	1		5, 7	4		2	5	1	2		3
29	1	6	2	2	2	3	2	3	3	1	3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	6	5, 7	2	1, 2, 4	1	5	2	2		4
30	1	6	2	2	2	3	2	3	3	1	3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	6	5, 7	2	1, 2, 4	1	5	2	2		4
31	2	5	2	1	2	2	1	1	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	1	1, 2	1	5	1	1, 2		4
32	2	5	2	2	2	2	2	2	3	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 6, 7, 9, 10	1	1	5, 7	1	1, 2	1	5	1	2		4
33	2	5	2	3	3	2	1	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5	1	1, 2	2	5	1	1, 2		4
34	2	13	3	2	2	3	3	2	2	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 6	1	1	5	5		1	1	1		1, 3	1
35	1	14	3	1	2	3	2	2	2	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 5, 7, 9, 10	1, 4, 7	1	5, 7	1	1	2	2	1	2		3
36	1	7	2	1	2	1	2	2	1	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 9	1, 7	1	5	1	1, 2	2	1	1	1, 6		5
37	2	7	2	2	1	2	2	3	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	4, 7	3	1, 2	2	1	1	1		3
38	2	4	1	4	10	2	1	1	4	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 6, 7	1	2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1, 2, 3, 4	1	2	1	2, 3, 4		5
39	1	5	2	2	2	3	2	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	1, 6, 7	1	1, 2, 4, 5, 7, 9	1	1, 2, 3, 4	2	2	2	2, 3, 4		5
40	2	7	2	3	3	2	1	2	3	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9	1, 7	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4	1	3	1	1, 2		5
41	2	3	2	3	3	1	1	1	2	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	1	1, 2	2	4	1	1, 2, 4		4
42	1	6	1	2	3	2	1	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	4, 5, 7	1	1, 2, 3	2	4	2	1, 2		5
43	1	3	3	3	2	2	1	1	2	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	6	1, 2, 3, 4, 5, 7	2	1, 2, 4	3	5	1	2		4

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
44	2	6	1	2	2	3	2	2	3	1	3, 4, 5	2	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	1, 2	1	5	3	2, 3, 4	3	4
45	1	7	1	1	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	5, 7	2	1, 2	1	1	1	2		3
46	2	6	2	2	2	2	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	2, 3, 4, 5, 7	2	2	1	2	1	1, 2	5	4
47	2	6	1	4	2	2	2	1	2	1	3	2	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	6	5, 7, 8	3	1, 2	2	2	1	2, 3, 5		3
48	2	2	2	2	2	1	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4	2	1	1	2, 4		4
49	2	5	2	2	2	2	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7	1, 7	1	5, 7	3	1	1	1	1			3
50	2	6	1	2	1	2	1	1	2	1	4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	2	5	2	5	1	2		4
51	2	6	2	2	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5	2	2	1	1	1	2		4
52	1	6	3	2	5	2	2	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 9	1, 7	1	10	1		2	5	1	1, 4	3	5
53	1	7	2	2	2	1	2	2	2	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	1		2	1	1	2, 3		4
54	2	5	2	2	2	2	2	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 5	1	5, 7	1	2	2	1	1	2		3
55	2	6	3	2	1	2	2	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7	1	1	5, 7	1	2	2	5	1	2, 3		4
56	2	4	2	1	2	3	2	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	2	1, 2, 4, 7, 9	1, 7	1	7	2	1, 2	3	3	1	1, 2		4
57	1	5	3	1	3	2	3	2	3	1	1, 3, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9	1, 3, 7, 8	1	2, 3, 4, 7	1	1, 4	3	5	1	1, 2		5
58	1	9	2	2	2	2	2	2	1	1	1, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	6	3	3	2	1	1	1			3
59	1	11	3	1	2	2	2	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10	1, 5, 7	6	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1, 2, 3, 4	2	2	3	1, 2, 3, 4		5
60	2	4	1	2	2	2	2	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9, 10	1, 4, 7	1	1, 2, 4, 5, 7	2	1, 2	2	3	1	4		2
61	2	5	1	1	1	3	2	2	2	1	2, 3, 4, 5	1	2, 4, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 4, 5, 7	2	1, 2	2	1	1	2, 4		4
62	1	6	2	3	10	2	1	1	3	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	2	1	2	4	1	1, 2		3
63	2	5	2	2	2	2	1	2	2	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 7	1, 7	1		3		1	1	1	1, 2		4
64	2	5	1	2	2	2	1	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1		2		1	5	1		2, 3	4
65	1	15	2	4	3	2	2	3	4	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 5, 7, 9	1, 4, 7	8	4, 6	1	5	3	2	2	2	4	5

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
66	2	5	3	3	3	3	2	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	2	1	1	3	1	2		3
67	1	6	1	2	1	3	2	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10	1, 7	1	1, 2, 5	2	2	2	2	1	3, 5		3
68	1	6	3	1	2	2	1	1	2	1	3, 4	1	1, 2, 4, 7, 9	1, 7	6	5	4		1	3	1		2, 3	4
69	2	9	2	1	1	2	2	1	1	1	1, 2, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 3, 7	1	2, 5, 7	1	1, 2	1	1	1	1, 2	4	4
70	2	6	1	1	2	3	3	2	1	1	1, 4	2	1, 4, 7, 9	1	1	5, 7	3	2	2	1	1	1, 2		4
71	2	5	2	2	1	2	1	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7, 8	2	1, 2	2	1	1			4
72	2	8	2	2	1	1	2	3	1	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	6	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	1, 4	2	5	1	6		3
73	1	6	1	2	1	1	1	1	1	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 6, 7, 9	1, 4, 7	1	2, 5, 7	2	1, 2	1	1	1	2, 3		4
74	2	10	3	1	1	3	2	1	1	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5	2		1	1	1	1		1
75	2	6	1	1	1	3	2	1	1	1	3, 4, 5	2	1, 2, 3, 4, 9	1, 4	1	2, 7	3	2	1	5	1	1, 2		3
76	2	6	1	1	1	3	2	1	1	1	3, 4, 5	2	1, 2, 3, 4, 9	1, 4	1	2, 7	3	2	1	5	1	1, 2		3
77	2	6	1	1	1	3	2	2	1	1	3, 4, 5	2	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	3, 4, 5, 7	1	1, 2, 4	2	3	1	2, 4		5
78	2	6	2	2	2	2	2	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 4, 5, 7	1	6, 7	1	2, 3	2	5	1	2, 4		4
79	2	6	1	3	2	1	1	1	2	1	4	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 4, 7	1	1, 2, 4, 5, 7	1	2, 3	2	5	1	2	3	5
80	1	2	1	4	3	1	2	1	3	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	2, 4, 7, 8	1	2	2	5	3	2, 4		5
81	2	7	1	1	1	2	1	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 9	1	1	4, 5, 7	1	2	1	5	1	1, 2		5
82	1	9	1	3	10	3	3	2	4	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 9	1, 7	1	5	2	1, 2	2	1	1	1, 2		4
83	2	6	1	1	1	2	2	2		1	1, 2, 3, 4, 5	2, 3	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9	1, 7	1	1, 2, 5, 7	3	2	1	4	1	1, 2	3	2
84	2	5	1	2	2	3	3	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1	1	2, 4, 5, 7, 8	1	1, 2, 3	2	1	1	2		3
85	1	9	2	2	10	1	1	1	1	1	1, 2, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	3	1, 2, 4	2	1	1	2, 3, 4		5
86	2	6	2	4	2	2	2	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 4, 5	1	1	2	2	1	1, 2		4
87	2	7	1	4	10	2	2	2	4	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	4, 5	3	2	1	1	1	1, 2		5
88	2	7	2	3	2	3	2	2	3	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4, 6,	1, 7	1	5	3	5	2		3	2		4

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
89	2	5	2	2	3	3	2	1	3	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7	1, 7	1	1, 4, 5	3	1, 2, 3	1	1	1	1, 2		3
90	1	10	1	2	3	3	2	3	2	1	1, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	4, 5	3	2, 3		2	1	2		3
91	1	12	3	1	1	2	3	3	2	1	1, 3, 4	1	1, 4, 6, 7	1, 7	8	7	4	1	1	1	1		1	1
92	2	6	2	3	2	2	2	1	3	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	2, 3, 5, 7	1	1, 2, 3, 4	1	5	2	2, 3, 4		5
93	1	17	2	1	1	2	2	2	1	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10	1, 7	6	5, 6, 7	4		1	1	1	2		2
94	1	12	1	3	2	2	2		1	1	1, 4	1	1, 4	1			6		1	1	1		1, 3	1
95	2	6	1	2	1	2	2	1	3	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 7, 9	1	1	5, 7	1	1, 2	1	4	1	1, 2		1
96	2	5	1	1	1	3	3	2	2	1	2, 3, 4, 5	1	1, 2, 4, 7, 9, 10	1	1	4, 5	1	2	1	1	1	2, 3		3
97	2	6	2	5	1	2	2	2	2	1	4	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1	1	5, 7	3	1, 2	1	5	1	3, 4, 5		3
98	2	6	2	2	2	3	2	1	1	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 4, 7	1	2, 5, 7, 8	2	1, 2	3	3	1	1, 2		4
99	2	6	3	1	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1	1	4, 5, 7	1	1, 2	2	5	2	1, 2		3
100	1	10	2	2	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5, 6	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10	1	8	10	5		2	1	1		5	1
101	1	10	1	2	2	2	1	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 4, 7	6	5	5		2	3	1		2	2
102	2	6	1	3	3	2	1	1	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1	1	5, 7	1	1	1	5	1	1		4
103	2	6	3	2	2	2	1	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	6	3, 4, 8	2	2, 4	2	3	3	2		4
104	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	6	5	3	5	2	1	1		3	3
105	2	7	2	2	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	8	3	1	1	3	1	2, 3		3
106	2	5	3	2	1	3	2	1	2	1	4	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	5, 7	1	1, 2, 3, 4	1	1	1	2		4
107	1	7	2	2	2	2	1	2	4	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	7	1	1, 2, 4	2	4	1	2, 4		5
108	2	16	1	1	1	2	1	1	1	1	1, 3, 4	3	1, 4, 5, 7, 9	1						1	1			
109	2	6	3	1	2	1	2	2	1	1	3, 4, 5	2	1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10	1, 4, 7	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	3	1	1	3	1	1, 2		3
110	2	4	2	4	5	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 3, 7	1	2, 4, 5, 7	1	1, 2	1	5	1	1, 2, 3, 4		4
111	2	7	2	1	1	2	1	2	1	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	10	1	1, 2	1	3	1	1		3

	1	2	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24
112	1	6	2	4	3	2	2	2	4	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1, 7	1	4	3	1	2	1	1	1	3	5
113	2	6	3	1	2	1	1	2	2	1	1,2,3,4, 5	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1	1	2, 4, 5, 7	2	1	2	5	1	1, 2		3
114	1	11	1	1	2	3	3	3	2	1	1, 3, 4, 5	2	1,2, 3, 4, 5, 6,7,9,10	1, 4, 7		7, 8	3	1	2	3	1	1		1
115	2	11	2	1	1	3	3	2	1	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 6, 7, 9	1	1	5	2	2	1	1	1	6		2
116	1	8	3	2	2	1	2	2	1	1	1, 2, 3, 4	1, 3	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	1,2,4, 5,6, 7	2		2	5	1	3, 4		5
117	2	10	2	1	1	2	2	3	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 9	1	1	5	4		2	4	1	1		2
118	2	1	1	1	2	1	2	2	2	1	4, 5	2	1, 4, 9	1, 4	4	5	3	1	1	1	1		2	2
119	1	8	1	4	1	2	2	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 7	1, 7	1	5	1	1, 2, 3, 4	2	3	1	1	1	4
120	2	6	3	1	1	2	2	2	2	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7	1, 7	1	5, 7, 8	2	1	1	3	1	1, 2		4
121	2	7	1	3	2	3	3	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	6	1, 5, 7	2	1	1	1	1	1, 2		3
122	2	6	2	2	1	3	2	2	2	1	3, 4, 5	2	1, 2, 3, 4, 6, 7, 9	1	1	2, 5, 7	2	2	2	4	1	2, 3		5
123	1	5	1	1	2	3	3	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	1,2,3, 4, 5, 7, 8	1	1, 2, 4	1	2	1	1, 2, 4		5
124	2	3	1	2	2	1	2	2	3	1	3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 5, 7	2	1, 2	2	5	1	2		5
125	2	9	1	2	2	3	2	1	2	1	1, 3, 4	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	2, 3, 4, 5, 7, 8	2	1, 2, 3, 4	2	3	2	1, 2, 3		3
126	2	5	2	3	2	3	2	2	2	1	3, 4, 5, 6	1	1, 2, 4, 7, 9, 10	1	1	2, 5, 7, 10	1	1, 2	1	2	1	1, 2		5
127	2	14	3	2	1	1	1	3	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1	1	1, 5, 7	4	1	3	5	5	1, 2	3	3
128	2	6	2	2	2	2	1	1	2	1	1, 3, 4	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	1, 2, 5, 8	2	1, 2, 4	2	5	2	1, 2, 5		4
129	2	3	3	2	2	1	1	2	1	1	3, 4, 5	1	1, 2, 4, 7, 9, 11	1, 7	1	5, 7	2	1, 2, 4	2	3	1	1, 2		5
130	2	6	2	2	2	3	2	2	2	1	3, 4	1	2, 4, 9	1	1	1, 4, 5, 7	1	1, 2	2	5	1	2		5
131	1	10	2	2	2	2	2	2	1	1	1, 2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 9	1, 7	6	4, 5	3	1	2	2	1	1		2
132	2	5	3	1	1	3	2	1	1	1	1, 3, 4, 5	1	1, 3, 4, 7, 9	1, 2, 7	6	2, 5	2	1, 2	1	2	1	4		4
133	1	6	2	2	10	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 6	1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9	1	1	10	1	1, 2	1	5	1	1, 2		4
134	1	5	3	2	10	3	3	3	2	1	1,2, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 7, 9	1, 7	1	5, 7	3	1	1	5	1	1, 2		3
135	1	4	2	2	2	2	2	2	2	1	1, 3, 4, 5	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9	1, 7	1	2,4,5, 7, 8	3	1, 2, 3	2	3	1	1,2, 4, 5		3

9.2.2 Odgovori na vprašanja od 25.–51.

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
1	1		1		6	4	1	2	1	4	3	2	2	2	2	1	2	4	4			1			1	1
2	2	4	3	2, 3	7			2	1	1	1	3	1	3	2	2	2	4	1, 2	2	2	2	1	3	1	1
3	2	4	4	3, 5	7			1	1	4	2	2	3	1	2		1	4	4, 5						1	1
4	2	4	3	2, 3, 4	3, 5, 6	3	1	1	1	5	3	3	4	2	2	2	2	3	2, 4, 5	2	2	1	5	3	1	1
5	1	3	3	3	3	3	1	1	1	3	3	2	2	1	2	1	2	2	1	2	1	1	2	2	1	1
6	1	2	2	1	7			2	1	2	1	1	1	1	2	1	2	3	2		1	2	1	3	1	1
7	1	3	4	3, 4, 5	7	2	1	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	5	1, 3, 2, 4		1	2	1	3	1	1
8	2	2	3	1, 2, 3	6	3	2	2	1	5	2	3	1	5	2	2	2	3	1, 4, 2, 5						1	1
9	1	3	3		3, 6	4	2	1	1	2	1	2	2	1	2	2	2	5	2, 4, 5		1	1				
10	3	4	4	2, 5, 3, 7				1	1	3	2	2	2	1	1	1	2	2	1, 2, 4			1			1	1
11	2	4	3	1, 3, 2, 5	3, 6	4	1	1	1	3	1	2	3	1	1	1	2	4	2, 4, 5						1	1
12	1	4	3	3	3, 6	2	2	1	1	4	3	3	4	2	2	1	2	3	1, 2, 3	2	1	1	3	3	2	3
13	1	3	1	3, 5	7			2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2, 4, 5		1	2	1	3	1	1
14	2	4	4	3	7		1	2	1	2	1	1	2	1	2	2	2	4	4		1	2	1	3	1	1
15	1	4	5	3	6	3	1	1	1	3	2	3	3	2	2	2	2	3	4	2	3	2	1	2	1	1
16	2	4	4	1, 3, 4				1	1	3	1	4	2	1	2	2	1	5	1, 2		1	2			1	1
17	1	4	2	2, 3	7			2	1	4	1	2	1	1	2	2	2	2	6		1	2			1	1
18	1	4	2		6	5	1	2	1	5	4	4	3	1	1	1	2	5	1, 2						1	1
19	2	4	3	3, 5	3, 5, 6	2	1		2	4	2	5	1	2	2	1	1	4	2, 3, 4		2	1	3	3	1	1
20	1	4	4	3, 5	6	3	1	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	4	2, 5		1	1	5	3	1	1
21	1	4	1	1, 3, 5	6	2	2	2	1	3	2	2	3	1	2	1	2	4	2, 3, 4			1			1	1

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
22	1	4	5	2, 3,5	7			2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	4	4, 5			2			1	1
23	1	3	4	3	7			2	1	3	2	1	1	1	2	1	2	4	2, 4,5	2	1	2	1	1	1	1
24	1	3	1		6	5	2	2	1	2	1	4	4	1	2	1	2	2	2, 4,5		1	2			2	3
25	2	4	5	2	6	2	1	1	1	4	1	1	2	1	1	1	2	2	4			2	1			
26	1	4	4	2, 3,4	3, 6	4	2	2	1	4	3	4	3	2	2	1	2	4	1, 2		1	2	3	3	1	1
27		4	4	2,3	7	5	1	2	1	2	2	2	3	2	2	2	2	4	4	2	1	2	1	2	1	1
28	2	3	2	3	3, 6	3		1	1	3	2	2	2	1	1	2	1	3	1, 2		3	2	4	3	1	1
29	1	4	3	1, 2, 3,5	4, 5, 6	1	2	2	1	3	1	1	1	1	2	1	2	4	1, 2, 4, 5	4						
30	1	4	3	1, 2, 3,5	4, 5, 6	1	2	2	1	3	1	1	1	1	2	1	2	4	1, 2, 4,5		1	2	4	3	1	1
31	1	4	1	3,5	7			2	1	5	2	4	3	1	2	2	2	5	2, 3, 4			1			1	1
32	1	3	3	3	6	4	2	2	1	5	3	4	3	3	2	1	2	5	3						1	1
33	4	4	3		7			2	1	3	1	4	3	1	1	1	1	3	5		1	1	1	1	1	1
34	2	4	1		7			2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	5		1	1	1	1	1	1
35	2	3	3	1,3 2,5	7			2	1	3	1	1	1	1	2	1	2	3	2, 4	2	1	2	5	3	1	1
36	2	4	1	1,7	6	3	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	5	4		1	2			1	1
37	1	4	4	3	3, 6	5	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	4							
38	2	4	3	1, 2,4 3,5	2, 3, 5, 6	4	1	2	1	4	3	2	2	1	1	1	2	2	2, 4						1	1
39	3	2	2	2, 4,5	3, 5, 6	5	1	1	1	5	5	5	5	1	2	1	2	5	2, 3, 4,5		2	1	4	5	1	1
40	1	3	2	3	6	3	2	2	1	4	3	4	1	1	2	2	2	4	6		1	2	4	3	1	1
41	1	3	3	2, 3,5	8	3	2	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	5	4, 5		1	2			1	1
42	1	4	3	1,4 3,5	6	4	1	1	1	2	2	3	3	1	1	1	1	5	2, 6							
43	3	4	1	3				1	1	3	2	1	2	1	1	1	2	3	3, 4		1	1	1	1	2	4

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
44	1	4	3	3,5	3,4,6	3	2	1	1	4	2	4	3	1	2	2	2	4	2,4,5	2	1	1	5	2	1	1
45	1	3	2	3,5	6	2	2	2	1	3	2	2	2	1	1	1	2	2	5	2,3	4	2	5	3	1	1
46	1	3	3	1,3,5	7			1	1	4	2	2	3	3	1	1	2	3	2,4,5		1	2	1	1	1	1
47	1	4	4	3	3	4	1	1	1	4	3	3	4	1	1	2	2	4	3							
48	1	4	4	1,3,2,5	3,5,6	3	1	1	1	4	3	3	4	2	1	1	1	5	1,2,4,3,5						1	1
49	1	4	2	2	7			1	1	2	1	1	1	1	1	2	2	4	2,4		3	2		4	1	1
50	1	4	4	5	7			2	1	4	2	3	2	1	2	2	2	4	2		1	2	1	3	1	1
51	1	4	4	3,5	7			2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	3	6						1	1
52	1	4	5	1,3,2,5	6	2	1	2	1	3	2	2	2	1	1	2	2	4	2,4		2	2	5	2	1	1
53	1	4	2	3	7	1	2	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2,4		1	2	3	3	1	1
54	2	3	3	3,5	6	3	2	1	1	2	1	3	2	1	2	1	2	3	1,4		2	2	4	2	1	1
55	1	4	5	1,3,2,5	7			1	1	1	1	2	1	1	2	2	2	3	4	2	1	2	1	1	2	3
56	1	4	1	3	3,6	3	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	4	4	2	2	2	2	2	2	3
57	1	4	1	3,5	4,5	3	1	1	1	3	1	3	1	1	1	1	2	3	2	2	1	1	4	4	1	1
58	1	4	1	7	7					1	1	1	1	1	1	1	2	1			1	2	5	3	1	1
59	1	4	1	1,2,3,5,4,6	4,5,6	3	1	2	1	4	3	3	4	1	2	1	2	5	1,2,4,5		1	1			1	1
60	1	3	4	2	7	5	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2	2	3	4,5							
61	2	4	5	3,6	7		1	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	1,2,5		1	2	1	3	1	1
62	1	3	1							2	1	3	1	1	2	1	2	4	2,4			2			1	1
63	1	4	1		7			2	1	2	1	2	2	1	2	1	1	3	4						1	1
64	1	3	4	3	7		2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2			2	1	3	3	1	1
65	4	4	4	5,6	7	1	2	2	2	1	1	1	1	5	1	1	2	1	5		1	2	1	1	1	1
66	2	4	4	3	7			2	2	1	1	1	1	1	2	1	2	3	4,5			2			1	1

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
67	3	3	3	2,4 3,5	6	2	2	1	1	4	3	2	1	1	1	1	2	5	2, 4,5		5	1	5	5	1	1
68	1	3	3	5	3, 6	5	2		2	1	1	3	1	3	2	2	2	3	2		1	2	3	3	1	1
69	1	3	3	3	6	4	1	2	1	3	1	1	1	1	2	2	2	4	4, 5	2	1	2	1	3	1	1
70	1	4	3	3	7			1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	4	1, 2,3	2	3	2	1	3	1	1
71	1	4	4	1, 2,4 3,5	1, 3, 4	2	1	2	1	3	1	2	1	1	2	1	1	3	1, 4		1	2	4	3	1	1
72	1	4	1	2	4	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4						1	
73	1	3	4	3	6	4	2	2	1	2	3	3	3	1	2	1	2	3	4, 5	2		2	1		1	1
74	1	4	5	2	7	5	2	1	1	5	1		1	1	2	2	2	1	2							
75	2	4	2	1, 3,5	3, 6	3	2	1	1	3	2	3	2	1	2	2	1	4	1, 5	2	1				1	1
76	2	4	2	1, 3,5	3, 6	3	2	1	1	3	2	3	2	1	2	2	1	4	1, 5	2	1				1	1
77	1	4	4	3	3, 6	4		1	1	2		3	3	3	2	1	2	5	1, 2, 5			2			1	1
78	1	4	3	3	7			2	1	3	1	1	1	1	2	2	2	1	4			2			1	1
79	1	3	2	3	3, 6	3	1	2	1	3	1	1	1	1	2	2	2	3	1, 2, 4						1	1
80	2	4	4	1,3, 5	3	5	1	1	1	5	1	2	1	1	2	1	2	3	4, 5			1			1	1
81	1	4	5	1	7			2	1	2	1	1	1	3	2	2	2	4	4			2			1	1
82	1	3	3	2,3	3, 5,6	5	1	2	1	3	3	2	3	3	2	2	2	4	4, 5			2	4		1	1
83	1	4	2	1,3	2, 5	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	2	1, 4			1			1	1
84	1	4	4	3	3,6	2	1	2	1	3	3	4	1	1	2	2	2	4	5	2	1	2	3	4	1	
85	1	2	2	3	4, 5, 6	5	1	1	1	5	5	5	5	1	1	2	2	5	2, 4			1			1	1
86	1	3	3	3	1, 2,3	4	1	2	1	4	3	4	3	1	2	2	2		2, 3							
87	1	3	1		4, 5,6	5	1	1	1	4	4	1	2	2	1	1	2	5	2			1			1	1
88	1	4	2	3, 4,5	8	1	2	2	1	4	3	4	4	1	1	1	2	4	1, 2, 4	4	4	1	4	3	1	1
89	1	2	2	1,3	4	4	1	2	2	3	1	2	2	1	1	1	1	4	2	2	1	1	5		1	1

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
90	1	3	5	1, 3	7			2	1	1	1	1	1	1	2	2		2	2						1	1
91	1	2	2		7	5		2	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	1, 5			2			2	3
92	1	4	5	3, 7	6	5	2	1	1	4	3	4	4	4	1	1	2	5	2, 3						1	1
93	2	4	1	2	7					2	1	3	2	1	2	2	2	3	2			2			1	1
94	1	1	1	2	7	1	2	2	2		1	1	1	1	2	1	2	1			1	2	1	1	1	1
95	1	3	3	2, 5	6	3	1	2	1	3	2	3	1	1	2	2	2	3	4, 5	1	1	2	3	3	1	1
96	1	4	5	2	7			2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	3	4						1	1
97	4	3	5	2, 3	3, 6	2	1	2	1	2	2	2	2	4	2	2	2	2	2, 4		1	2	1	1	1	1
98	1	1	3	2, 3, 4	6	4	2	2	1	4	3	3	3	1	2	2	2	5	1, 2						1	1
99	1	4	4	3	3, 6	4	2	2	1	3	2	3	2	1	2	2	2	3	2, 5			1			1	1
100	1	2	1		7		2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2			1	2			1	1
101	1	3	3	2, 3, 6	7			2	1	3	1	2	1	1	2	1	2	3	4		1	2	2		1	1
102	1	4	2	3	6	3	1	2	1	4	1	1	2	1	2	1	2	4	4			2			2	2
103	3	4	4	1, 3	3, 6	3	1	2	1	4	3	4	4	1	2	2	2	4	5		3	2	1	4	2	2
104	1	4	2	1	7			2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	5		1	2	3	3	1	1
105	1	3	2	3, 5	3, 6	2	1	2	1	3	2	2	2	1	2	1	2	4				2			1	1
106	2	4	5	3	6	3	1	2	1	3	2	3	1	1	2	1	2	4	2, 3			2			2	1
107	1	4	5	2, 3, 5	7		1	1	1	3	2	3	3	1	2	1	2	3	1, 2		1	2			1	1
108				2	7		2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	4	2	1	1	1	3	1	1
109	1	4	3	3	3, 6	4	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	4			1			1	1
110	1	3	2	3, 4	3, 6	4	1	2	2	4	4	4	3	1	1	1	2	5	2, 6			1			1	1
111	1	3	2	3	5, 6	1	2	2	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	5			1			1	1
112	1	4	4	4	7	5	2	2	1	1	1	1	1	3	2	2	2	2			3	1	5	3	1	1
113	1	4	3	1, 3	1, 6	3	1	2	1	4	3	4	1	1	2	1	2	5	4						1	1
114	1	4	5	2	7	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	3	1	1

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	45	46	47	48	49	50	51
115	2	4	2	1, 2, 3	7			2	2	4	3	4	1	1	2	2	2	4	4			1			1	1
116	4	4	5	1,4 2,5 3,6	7			1	1	5	1	5	4	1	1	1	2	5	1, 2,4 3,5			2			1	1
117	1	4	3	3	7			2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	4						1	1
118	1	3	2	2	7			2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	4	1			2			1	1
119	1	3	4	7	6	4	1	1	1	4	4	3	3	2	1	1	2	5	6	3	1	2	2	4	1	1
120	1	4	5	3	6	3	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	3	5			2			1	1
121	1	4	4	3	6	3	1	2	1	3	3	3	3	1	2	1	2	4	1			2			1	1
122	1	4	5	3	6	4	1	2	1	4	2	4	3	1	2	1	2	4	2, 3,			1			1	1
123	1	3	5	3, 4	3,5 4,6	3	1	2	1	5	5	2	3	1	2	1	1	3	4, 5		1	2	1	3	1	1
124	1	3	3	3	7			1	1	3	2	3	2	1	2	2	2	3	1, 2,4			2			1	1
125	1	2	4	3	6	4	2	2	2	4	2	3	4	3	1	1	2	4	1, 2			2	1		1	1
126	1	3	3	3	7			2	1	3	4	4	2	1	2	2	2	5	6			2			1	1
127	1	4	5	2, 3	7	1		2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1,4 2,5	2, 3	3	1	1	3	1	1
128	1	4	4	2, 7	1, 5, 6	4	1	1	1	4	4	2	1	3	2	1	2	2	2, 4, 5			2			1	1
129	1	4	2	3	3, 6,8	3	1	2	1	3	1	1	1	1	2	2	2	3	2, 4			2			1	1
130	1	4	3	3	7			2	1	3	3	4	3	3	1	1	2	4	2,4			2			2	2
131	1	4	3	3, 4,5	7		2	2	1	2	2	1	1	1	2	2	2	3	5			2			1	1
132	1	4	1	3	6	5	1	2	1	3	2	4	2	1	2	2	2	2	5			2	5		1	1
133	1	4	3	7	3	5	2	2	1	3	1	1	1	1	2	2	2	3	6			2			1	1
134	1	3	2	3	7			2	1	5	1	3	3	1	2	1	2	4	1,2			2			1	1
135	1	4	2	1,4 3,5	3, 5,6	4	1	1	1	4	3	4	3	1	2	1	2	4	1,3 2,5							

9.3 Tabele

Primerjava med starostnimi skupinami in povprečno uporabo interneta.

	od 19 do 22 f	od 23 do 26 f	od 27 do 30 f	od 31 do 35 f	skupaj f
večkrat na dan	20	80	15	5	120
enkrat na dan	2	8	1	0	11
nekajkrat tedensko	0	3	0	1	4
nekajkrat mesečno	0	0	0	0	0
redkeje	0	0	0	0	0
nikoli	0	0	0	0	0
skupaj	22	91	16	6	135

Primerjava med starostnimi skupinami in povprečno uporabo FB-ja.

	od 19 do 22 f	od 23 do 26 f	od 27 do 30 f	od 31 do 35 f	skupaj f
večkrat na dan	12	41	2	2	57
enkrat na dan	7	27	4	0	38
nekajkrat tedensko	3	21	5	1	30
nekajkrat mesečno	0	2	2	2	6
redkeje	0	0	2	1	3
nikoli	0	0	1	0	1
skupaj	22	91	16	6	135

Primerjava med življenjskim okoljem in povprečno uporabo IKT-ja.

	podeželjsko		mestno		obmestno	
	internet	FB	internet	FB	internet	FB
večkrat na dan	30	15	61	27	29	15
enkrat na dan	8	13	2	15	1	10
nekajkrat tedensko	3	10	0	18	1	2
nekajkrat mesečno	0	1	0	2	0	3
redkeje	0	1	0	1	0	1
ne uporabljam	0	1	0	0	0	0
Skupaj:	41	41	63	63	31	31

10 POVZETEK

V svoji diplomski nalogi sem želela na podlagi podatkov dobljenih iz anketnega vprašalnika opisati, kako moji vrstniki uporabljajo IKT in kakšna so njihova stališča do IKT, da bi na osnovi dobljenih podatkov postavila nekaj domnev o vplivu uporabe IKT na socialno vključevanje oziroma izključevanje in na socialni kapital. V teoretičnem delu sem opredelila, kaj to je skupnost in pomen mrežnih povezav (vrste in strukturalne značilnosti socialnih mrež). Namen naših socialnih omrežij pa je, da v njih dobimo oporo, ki jo potrebujemo, zato sem opredelila tudi pojem socialne opore. V veliki vnemi kopičenja finančnega kapitala pa velikokrat pozabimo na socialni kapital, ki pa je prav tako pomemben, čeprav se to premalo zavedamo. Definicija socialnega kapitala, ki me je v moji diplomski usmerjala, je socialni kapital opredelila kot idejo o tem, da lahko posamezniki in skupine izdatneje aktivirajo svoje vire skozi medsebojne povezave« (Paxton 1999 v Dragoš 2002: 76). Ker pa je s pojavom medmrežja povezovanje na spletu vse bolj popularen, sem se osredotočila na preučevanje virtualnih skupnosti. Opredelila sem pojem virtualne skupnosti in opisala spletna mesta, ki temeljijo na socialnem mreženju. Podrobneje sem opisala Facebook in se dotaknila še problematike izključevanja v povezavi z uporabo IKT-ja in problematiko varnosti v povezavi z varstvom osebnih podatkov.

V metodološkem delu sem z obdelavo anketnih vprašalnikov, ki sem jih poslala vsem svojim stikom na Facebooku, prišla do naslednjih ugotovitev. Najbolj pogost način druženja med anketiranci je stik preko telefona in računalnika. Računalnik uporabljajo večkrat dnevno in prav tako internet ter družabno spletna omrežja. Za uporabo Facebooka se odločajo zato, ker je hitro, enostavno in zabavno in ker jim pomaga pri ohranjanju stikov s prijatelji. Na FB-ju iščejo in tudi dobijo oporo (največ iščejo informacijsko, nato instrumentalno in nazadnje emocionalno oporo). Mlajši (od 19 do 26 let) uporabljajo FB pogosteje v primerjavi s starejšo starostno skupino v moji raziskavi (od 27 do 35 let). To lahko pripišemo temu, da so »mlajši« v večini dijaki in študentje, ki imajo več časa za aktivno sodelovanje v družabno spletnih omrežjih, jim je to bolj zanimivo in zabavno kot »starejšim«, ki pa so že zaposleni, imajo več službenih in morebiti tudi družinskih obveznosti in zato manj časa in tudi interesa za aktivno udeleževanje v spletnih skupnostih. Vsi anketiranci imajo enako ali večjo (v večini večjo) virtualno mrežo v primerjavi z realno, kar pa lahko ocenimo kot pozitivno, saj je »prednost

velikih omrežij pred majhnimi v večji dostopnosti virov opore ter v njihovi raznolikosti. Imeti večje omrežje pomeni tudi večjo razpršenost potencialne obremenjenosti zaradi pomoči in torej manjšo verjetnost, da bo kateri koli odnos zaradi pomoči preveč obremenjen. V novejšem času lahko večjo socialno integriranost omogoča tudi internet in druge oblike računalniško posredovane komunikacije.« (Hlebec in Kogovšek 2004; 24–25) Večina jih pozna vse ali skoraj vse stike v svoji virtualni mreži, kar pa je tudi pozitivno, saj so vsi lahko potencialni viri opore, ki se lahko ob potrebi aktivirajo hitro in enostavno. Pri primerjavi skupine anketirancev, ki ima večjo/kakovostnejšo socialno mrežo s skupino, ki ima manjšo socialno mrežo, je nakazan trend, da imajo tisti s kakovostnejšo mrežo pogostejše stike na dnevni ravni. To velja za stike preko računalnika, telefona in tudi za neposredne stike. Ta trend je nakazan v primerjavi odklonov med opaženimi in teoretičnimi frekvencami. Ker pa hi-kvadrat test tega ni potrdil, ne moremo z gotovostjo trditi, da obstaja korelacija med velikostjo in kakovostjo socialne mreže in uporabo računalnika in FB-ja. Vendar lahko govorimo o pozitivnih učinkih, ki jih ima sodelovanje v virtualni skupnosti na svoje člane. Pomembno pa je tudi opozoriti na to, da je lahko dostopnost do IKT-ja oziroma nedostopnost dejavnik izključevanja. Veliko je namreč še vedno oseb, ki nima dostopa do te tehnologije.

Socialno delo kot stroka je tudi pred izzivom, saj smo v času, ko je elektronski način komunikacije začel prednjačiti pred vsemi ostalimi načini. Nova znanja in metode dela so prav tako pomembna na področju virtualnega sveta in zato sem se lotila tudi raziskovanja te teme. Zavedam pa se, da je moja diplomska naloga le kaplja v morje, saj prav tako, kot je neskončno vesolje, je tudi neskončen virtualni svet in nove teme, skupnosti in svetovi, ki na spletu nastajajo iz sekunde v sekundo.